

83^{ਵਾਂ}
ਸਾਲ
ਅੰਕ 3

1933 ਤੋਂ
ਪੀੜ
ਨਕਸ਼ਾ

ਮਾਰਚ 2016 | ₹ 20

ਬਾਨੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ
ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਟ੍ਰਸਟ
ਪੀ.ਐਚ. ਵੈਸ਼ਨਵ

www.facebook.com/groups/preetlarhi
preetlarhi@gmail.com
preetlari.wordpress.com

ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੰਪਾਦਕ ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ
ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਵੈਸ਼ਨਵ ਦੇ ਅਨੂਠੇ
ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਸਦਕਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕੀ 4

ਪੂਨਮ ਸਿੰਘ

ਕਥਨ 46 ਭਾਈ ਪ੍ਰਿ.ਜੇਯ ਸਿੰਘ

ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਬਾਲ ਸੁਨੇਹੜੇ 23-26

ਹੋਕਾ(ਕਹਾਣੀ)

ਕਵਿਤਾਵਾਂ: ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵਿਤਾ, ਅੰਮੀ ਪਾਪਾ
ਆਓ ਜਾਣੀਏ: (ਖੋਪਰੀ) ਪ੍ਰੇਮ ਅਵਤਾਰ ਰੈਣਾ

ਸੰਪਾਦਕਾ ਸਮੀਆ ਸਿੰਘ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕਾ ਪੂਨਮ ਸਿੰਘ
ਸੰਚਾਲਕ ਰੱਤੀ ਕੰਤ ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ ਸਫ਼ਾ: ਤਸਵੀਰ:
ਲੇਅ ਆਉਟ: ਸਮੀਆ ਸਿੰਘ
ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ: ਇਸ਼ਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ

ਜਨਵਰੀ 2016

ਸਾਲ 83ਵਾਂ ਅੰਕ 1
ਮੁੱਲ 20 ਰੁ.
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ 240 ਰੁ.
ਜੀਵਨ ਸਾਥ 10,000 ਰੁ.
ਬਾਇ ਏਅਰ 1 ਸਾਲ 1,200 ਰੁ.

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੇ ਹੈਂਡ ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੀਤਨਗਰ(ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ)143109

ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਅਮਨ ਸੀ ਸਿੰਘ 5, ਗੁਲਸ਼ਨ ਦਿਆਲ 6,
ਸ਼ਿਵ ਰਾਜ ਲੁਧਿਆਣਵੀ(31), ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸੰਧੂ(37)

ਕਹਾਣੀਆਂ

9 ਮੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੜਕ ਤੇ ਮਾਂ
11 ਬਲੈਕ ਆਊਟ
13 ਤਾਏ ਕਾ ਏਲਾਨ
15 ਵੇਚ ਦਿਓ
18 ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਨਾ ਤੋੜੋ

ਰਾਜੇਸ਼ ਗੁਪਤਾ
ਰਵੀ ਸੱਚਦੇਵਾ
ਗੁਰਮੇਲ ਬੀਰੋਕੇ
ਸੁਰੇਸ਼ ਸੇਠ
ਡਾ: ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਧੂ

ਵਿਚਾਰ

32 ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ

ਸੱਯਦ ਆਸਿਫ਼ ਸਾਹਕਾਰ

ਗੱਲਬਾਤ

8 ਮੁੰਡਪੁਣੇ; 17 ਸੋਣ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ
27 !ਮਾਂ!
34 ਅਖੇ ਅਸੀਂ ਜੱਟ ਹੁੰਦੇ ਆਂ
35 ਵੱਡੀ ਭੈਣ; ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ
36 ਦਾਤਣਾਂ; ਗੋਰਾ ਮਾਲੀ
38 ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਪੈਸ਼ਲ
47 ਦੰਦਰੌਲ
48 ਮਾਰਨ ਖੰਡੀ; 49 ਸ਼ਾਂਤੀ..!

ਸੁਰਜੀਤ ਗੱਗ; ਸੁਲਤਾਨਾ ਬੇਗਮ
ਕਰਣ ਬਰਾਤ
ਬਲਜੀਤ ਮਲਹਾਂਸ
ਕੁਲਵੰਤ ਗਰੇਵਾਲ; ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਸਾਵੀ ਤੂਰ
ਸੁਖਪਾਲ ਬਿੰਦ
ਚਹਿਲ ਜਗਪਾਲ 'ਰੱਲੀ'
ਮਨ ਮਿੰਦਰ; ਹਰਕੀ ਵਿਵੇਕ

ਚਿੱਠੀ 40 'ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ' - ਬਹੁਤ ਨਿਖਾਰ

ਡਾ: ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਧੂ

ਲੜੀਵਾਰ ਕਿਤਾਬ 41 ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ

ਜਾਣਕਾਰੀ 33 ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ...

ਦਲਬੀਰ ਹਲਵਾਰਵੀ ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ

ਰਿਪੋਰਟ 39 ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਦੀਪ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ 22 ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ..

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ

ਮੇਰਾ ਸਫ਼ਾ 50 ਮੈਂ ਜੋ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਸਚ ਕਹਾਂਗਾ....!

ਐਸ. ਬਲਵੰਤ

ਸਾਡਾ ਪਤਾ:
Preet Lari, 81/10A, Chandigarh-11
98762 63725 (Publisher), 93161 32806 (Chief Editor),
+91 9463226501 (Office)
Bank Draft: "PREETLARI" Payable at Chandigarh

ਛਾਪਕ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰੱਤੀ ਕੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਟ੍ਰਸਟ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਟਵੈਲ, 146 ਫੋਕਲ ਪੋਇੰਟ
ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਛਪਵਾਅ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।
ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਡੀਪੀਆਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਨੰਬਰ 302 2/47-58ਬ-1277 ਮਿਤੀ 8/3/77
ਰਾਹੀ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਲਈ ਪਰਵਾਨ ਹੈ।

ਪੂਨਮ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਰੋਹਿਤ ਵੇਮੁਲਾ ਲਈ ਇੱਕ ਗੀਤ

ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗੇ ਸਦਾ!

ਹਿਰਾਵਲ, ਪਟਨਾ

ਦਲਿਤ ਤੇ ਔਰਤ, ਤੇ ਦਲਿਤ ਔਰਤ ਖਾਸਕਰ- ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਖਲੋਤਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਢਾਂਚਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹੋ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਹਾਂਦਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਖਲੋਤੇ ਵੀ ਲੱਭਦੇ ਹਨ। 25 ਪਿੰਡ ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ, ਗੱਲਬਾਤੀ ਲੈ-ਦੇਅ ਅਤੇ ਹਾਸੇ ਠੱਠੇ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹੋ ਸਮਝ ਪੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਬਰਾਬਰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਚਖੀ, ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇਹ ਲੋਚਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਔਰਤ ਦੇ ਲਈ ਖੱਬੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਫ਼ਰੰਟ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਦ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ ਤੇ ਔਰਤ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਲਈ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਫ਼ਰੰਟ ਨਾ ਬਣਾਅ ਕੇ ਖੱਬੀ ਧਿਰ ਨੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਸੋਧੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀਆ ਵਾਂਗ ਸਾਡੇ ਵੀ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਖਾਸ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਦੌਲਤ ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਰੱਜੇ ਤੇ ਅਮਨਪਸੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੋੜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ, ਤੇ ਥਾਂ ਦੌਦੇ ਗਏ ਸੀ ਸਭ ਮਗਰੋਂ ਆਇਆਂ ਨੂੰ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ, ਕਿਸੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਰੋਹਿਤ ਵੇਮੁਲਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਜਾਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਖੁੱਕਣ ਵਾਂਗ। ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਮਗਰ..ਆਓ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜੰਜਾਲ ਜਿਹੇ

ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਗਾਉਣ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ, ਜੰਗਲ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ

ਰੋਹਿਤ ਰੋਹਿਤ ਰੋਹਿਤ ਰੋਹਿਤ ਵੇਮੁਲਾ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗੇ ਸਦਾ

ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਧੂੜ ਸੀ ਉਹ ਖਿੜਦਾ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਸੀ ਘੜਿਆਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਚੁਭਦਾ ਇੱਕ ਸੂਲ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਤੈਸੀ ਦੁਨੀਆ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਕਬੂਲ ਸੀ

ਰੋਹਿਤ ਰੋਹਿਤ ... ਵੇਮੁਲਾ...

ਅਜਿਹਾ ਇੱਕ ਰਾਜ ਹੋਵੇ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਹੋਵੇ ਜਿਸ 'ਚ ਨਾ ਉਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨੀਚ ਹੋਵੇ ਸੁਫ਼ਨਾ ਇਹ ਤੇਰਾ ਕੱਲ੍ਹ ਸੱਚ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇਗਾ

ਸਮਾਜਕ ਢਾਂਚੇ ਹੇਠ ਦਬੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲਈਏ...ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਗਡੀ ਦੇ ਆਰਥਕ ਇੰਜਣ ਦੇ ਲਈ ਨਵਾਂ ਦਮ ਵੀ ਬਣਾਓ, ਆਪਣੀ ਹੀ ਖੁਆਹਿਸ਼ ਦੀ ਅੱਗ ਕਰਕੇ।

ਰਾਤ ਹਨੇਰੀ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਅੱਜ ਹੋਵੇ

ਰੋਹਿਤ ਰੋਹਿਤ ... ਵੇਮੁਲਾ...

ਉੱਠਿਆ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵੇਖੋ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਓ ਕਰ ਦੇਵੋ ਬਦਨਾਮ ਜਿੰਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਓ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇਗਾ ਹੁਣ ਕਾਰਵਾਂ ਇਹ, ਸੁਣ ਲਓ ਉੱਪਰੋਂ ਹੋ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਅਸਲ 'ਚ ਫੁਰੀ ਵਾਲਿਓ

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰੋਹਿਤ ਰੋਹਿਤ ਰੋਹਿਤ ਰੋਹਿਤ ਵੇਮੁਲਾ ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ, ਅਸੀਂ ਜਿੱਤਾਂਗੇ ਵੇਖਣਾ।

ਖੁੱਲੀ ਮੰਡੀ ਨੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਾਹਲ ਪਾਈ ਹੈ, ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਗੈਰਾ ਇਸ ਅੱਗ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਮੰਡੀ ਹੋਰ ਖੁੱਲੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ...(ਖਾਲਸਤਾਨੀਆਂ ਵਾਂਗ)

ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਅਮਨ ਸੀ ਸਿੰਘ

ਕਵਿਤਾ

ਪੁਰਾਣਾ ਪਹਿਰਾਵਾ

ਅੰਤਰ ਕਾਮਨਾ

ਕਾਸ਼ ਕਦੇ
ਜੇ ਇੰਝ ਕਰ ਸਕੀਏ

ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ
ਕਾਇਆ ਦੀਆਂ
ਕੰਧਾਂ 'ਚੋਂ
ਪਾਰ ਜਾ ਸਕੀਏ

ਮਖਮਲੀ ਚਾਨਣ
ਵਾਂਗੂੰ ਦਗਦੇ
ਮੁਕੱਦਸ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀਆਂ
ਤੰਦਾਂ ਲਪੇਟ
ਮਹਿਕਦੇ ਹੋਏ
ਸੂਹੇ ਕਣਾਂ ਦੀ
ਕੰਨੀ ਫੜ
ਉੱਤਰ ਜਾਈਏ
ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੇ

ਜਿੱਥੇ
ਤੂੰ, ਮੈਂ, ਸਭ
ਅਨਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਰੂਹਾਂ, ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ
ਪਹਿਚਾਣ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ

ਜਿੱਥੇ
ਅਮੁੱਕ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ
ਵੇਗਮੱਤੀ
ਧਾਰਾ ਪਈ ਵਹਿੰਦੀ ਏ
ਦੂਰ ਖਲੋਤਿਆਂ ਹੀ
ਭਿੰਜ ਜਾਈਦਾ
ਜਿਸਦੇ
ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਅੰਦਰ

ਜਿੱਥੇ
ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਵਜਦੀ
ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ
ਬੰਸਰੀ ਦੀ ਧੁਨ
ਤੇ
ਬਉਰੀ ਹੋ
ਨੱਚਦੀ ਹੈ ਚੇਤਨਾ

ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਮਨ
ਉਦੈ ਹੁੰਦਾ ਤੰਤਰ

ਹਵਾਵਾਂ 'ਚ ਘੁਲੀਆਂ
ਮਹਿਕਾਂ ਨੂੰ
ਅੰਤਰ ਸੰਗ
ਛੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਜਿੱਥੇ
ਕਦੇ 'ਬਣਿਆ' ਨਹੀਂ
ਸਿਰਫ 'ਹੋਇਆ' ਜਾਂਦਾ ਹੈ !

ਮੁਹੱਬਤ

ਮੁਹੱਬਤ
ਨਿਰੀ ਇਬਾਦਤ
ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ
ਇਲਾਹੀ ਕਰਮ

ਅਨੰਤ ਵੀ
ਅਖੰਡ ਵੀ
ਬਿੰਦੂ ਵੀ
ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵੀ

ਸਵੱਲੀ ਇਕ ਨਜ਼ਰ
ਕਲਾਵੇ ਭਰ ਸਕੇ
ਜੋ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ

ਦੈਵੀ ਰੋਸ਼ਨੀ
ਨਾਦ ਰੂਹਾਨੀ

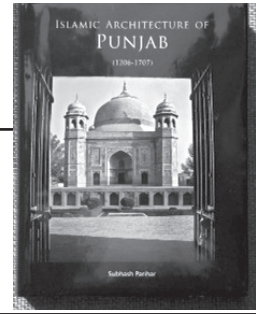
ਅੰਦਰਲਾ ਖਲਾਅ ਭਰਦੀ
ਅਧੂਰੇ ਨੂੰ
ਮੁਕੱਮਲ ਕਰਦੀ
ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀ
ਪਕੜ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ
ਸਮੇਂ ਦੀ
ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪਾਰ
ਅਣਕਿਹਾ
ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਕ ਅਹਿਸਾਸ !

(ਰਾਜਿੰਦਰ ਬਿਮਲ)

ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਗੁਲਸ਼ਨ ਦਿਆਲ

ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦੱਸਦੀਆਂ

ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ , ਆਪਾਂ
ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਨਿੱਘ
ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਤਾਕਤ !
ਦੋਸਤੀ, ਮੋਹ, ਪਿਆਰ, ਇਸ਼ਕ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ
ਆਪਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ
ਕਿ ਆਪਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਖਾਤਿਰ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ
ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ

ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਉਹ
ਮੁਸਕਾਨ ਚੁਰਾਈ ਹੈ
ਜੋ ਮੇਰੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਚੁੰਮਣ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਆਈ ਸੀ
ਦੇਖ ਉਹ ਕਿਰਨ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਛੂਹ
ਮੁੜ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮਘਾਉਣ ਗਈ ਹੈ
ਹੁਣ ਤੂੰ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਨਾ ਚਾਹੇ
ਮੇਰਾ ਮੁੜ ਘਰ ਪਰਤਣ ਦਾ ਵੇਲਾ
ਆ ਚੱਲਿਆ ਹੈ
ਧਰਤ ਦੇ ਗਰਭ ਨਾਲ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ
ਮੇਰਾ ਵਾਅਦਾ ਹੈ -----
ਬੱਸ ਉਸ ਆਖਰੀ ਪਲ ਮੁਠ ਕੁ ਕਿਰਨਾਂ
ਚੁਟਕੀ ਜਿੰਨੀ ਧੁੱਪ
ਕੋਸੀ ਕੋਸੀ ਛੂਹ
ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਬਨਮ
ਝੋਲੀ ਭਰ ਸੁਫਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਮ
ਕਰ ਜਾਵੀ।

ਮੈਂ ਕਵਿਤਾ
ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਕਵਿਤਾ
ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਕਵਿਤਾ
ਮੇਰਾ ਗੁੰਮਣਾ ਕਵਿਤਾ
ਮੇਰਾ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਣਾ ਕਵਿਤਾ
ਮੇਰਾ ਹੱਸਣਾ ਕਵਿਤਾ
ਮੇਰਾ ਰੋਣਾ ਕਵਿਤਾ
ਮੇਰਾ ਉਦਾਸ ਹੋਣਾ ਕਵਿਤਾ
ਮੇਰੀ ਮੁਸਕਾਨ ਕਵਿਤਾ
ਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਕਵਿਤਾ ਰੋਜ਼ ਲਿਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਕੀ ਹੈਰਾਨੀ
ਤੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਹਰ ਪਲ
ਕਵਿਤਾ ਬਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਘੁੰਮਦੀ ਹਾਂ !

ਦੇਖ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ
ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ
ਧੜਕਨਾਂ ਜਿਓਂ ਚੁਰਾਈਆਂ ਨੇ
ਤੇ ਉਹ ਸੱਤਰੰਗੀ ਪੀਘ

ਇੰਝ ਵੀ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

.....

“ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ !”
ਇੰਝ ਆਖ ਕੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰਦਾ ਹੈਂ !
ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਅਸੀਸ
ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ,
ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ
ਮੇਰਾ ਕੀ ਹੈ ?
ਮੈਂ ਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹਾਂ
ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ
ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਤੋੜਣ ਲਈ ਵੀ
ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੀ !
ਕਿਓਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ
ਪਿਆਰ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਨਹੀਂ !!!!!

.....

ਤੂੰ ਬੁਲਾਇਆ
ਮੈਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ
ਮੈਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ
ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ
ਕਿ ਤੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰੀ ਸੀ
ਮੇਰਾ ਹੁੰਗਾਰਾ, ਮਹਿਜ਼ ਹੁੰਗਾਰਾ ਸੀ
ਉਹ ਮੇਰੀ ਹਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਬੱਸ ਇਹੀ ਸਿਖਿਆ ਸੀ
ਕੋਈ ਹਾਕ ਮਾਰੇ
ਤਾਂ ਇਜ਼ਤ ਨਾਲ
ਜੀ ਕਰੋ
ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ
ਬੱਸ ਤੂੰ ਹੀ ਨਾ ਚੁੱਪ ਰਹਿਆ
ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹਾਕ ਨੂੰ
ਚੇਤੇ ਰਖਿਆ
ਯਾਦ ਰਖ
ਮੈਂ ਹਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰੀ।

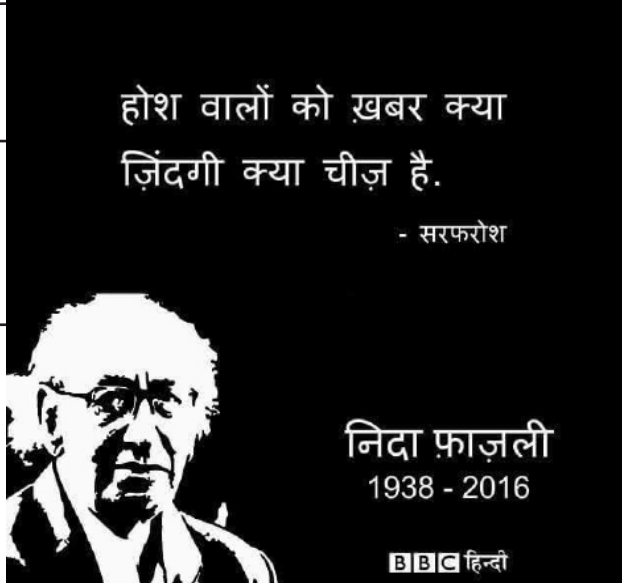
ਨਿਦਾ ਫ਼ਾਜ਼ਲੀ

ਕੁਲਵੰਤ ਗਰੇਵਾਲ

ਸੁਰਧਾਂਜਲੀ

ਲੇਖਕ ਨਿਦਾ ਫ਼ਾਜ਼ਲੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚ ਦਸ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ (ਛੁਪੇ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਜਾਂ ਇੰਜ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਸਾਡਾ ਨਿੱਜ (ਵਿਅਕਤਿਤਵ) ਹੀ ਕਈ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ 'ਇਕ' ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਖ ਵਖ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੁਨੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਚੇਤ ਜਾਂ ਅਚੇਤ ਤੌਰ ਤੇ ਵਖ ਵਖ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਵਰਤਾਵਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸਰਲ ਅਤੇ ਕਠਿਨ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੁਭਾਵਾਂ ਦਾ ਚੇਤਨ ਇਕਠ ਸਾਡੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਸੁਭਾਅ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਣ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗਿਰਗਿਟ ਦੀ ਤਰਾਂ ਰੰਗ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਗਠਿਤ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਗਲ ਹੀ ਹੋ ਜਾਈਏ। ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਏਨੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵਾਂ (ਸੁਭਾਵਾਂ) ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਮੁੱਚਾ ਆਪਣਾਪਨ ਹੀ ਖੰਡਿਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।....

ਅਪਨੀ ਮਜ਼ੀਂ ਸ਼ੇ ਕਹੀਂ ਅਪਨੇ ਸਫਰ ਕੇ ਫ਼ਸ ਹੂੰ
ਰੁਖ਼ ਫ਼ਵਾਤੀਂ ਕਾ ਜਿਥਰ ਕਾ ਹੈ ਤਥਰ ਕੇ ਫ਼ਸ ਹੂੰ

ਪਠਤੇ ਫ਼ਰ ਚੀਜ਼ ਥੀ ਅਪਨੀ ਮਗਰ ਅਫ਼ ਲਗਤਾ ਹੈਂ
ਅਪਨੇ ਠੀ ਘਰ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਟੂਸ਼ੇ ਘਰ ਕੇ ਫ਼ਸ ਹੂੰ

ਧਰਤ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈਂ ਸਿਫ਼ੀ ਕਾ ਸਫਰ ਸਦਿਯੋਂ ਤਕ
ਕਿਸਕੋ ਮਾਲੂਮ ਫ਼ਾਠੀਂ ਕੇ ਹੈਂ ਕਿਥਰ ਕੇ ਫ਼ਸ ਹੂੰ

ਚਤਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਚਤਗਾ ਹੈਂ ਸੁਸ਼ਾਫਿਰ ਕਾ ਕਸ਼ੀਬ
ਸ਼ੋਚਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਕਿਸ ਗਫ਼ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਫ਼ਸ ਹੂੰ

ਗਿਠਤਿਯੋਂ ਮੈਂ ਠੀ ਗਿਠੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਫ਼ਰ ਫ਼ੀਰ ਮੈਂ ਫ਼ਸ
ਫ਼ਰ ਕੁਲਮਕਾਰ ਕੀ ਬੇਗ਼ਮ ਖ਼ਬਰ ਕੇ ਫ਼ਸ ਹੂੰ

ਉਰਦੂ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅਜੋਕਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਾਮ ਸਨ ਨਿਦਾ ਫ਼ਾਜ਼ਲੀ। ਬੰਬਈਆ ਫ਼ਿਲਮੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ।
-ਅੰ.

ਮੁੰਡਪੁਣੇ

ਸੁਰਜੀਤ ਗੱਗ

ਗੱਲਬਾਤ

ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਐ, ਵਿਆਹ ਅਜੇ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਹਾਲੀ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਬਲੋਗੀ ਕਿਸੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਜਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਰਾਜ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਖੁੰਡੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪਰ ਬੱਤੀ ਬਿਨ ਨਾਗੇ ਗੁੱਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ ਤੇ ਅਕਸਰ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸਟੇਵ ਨੂੰ ਪੰਪ ਮਾਰਨੇ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਗੁੱਲ ਹੋ ਜਾਣੀ ਤੇ ਸਟੇਵ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਵੀ ਡੰਗ ਟਪਾਉਂਦੀ ਪਾਈਦਾ ਸੀ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੱਡ ਭੰਨਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਟਾ ਗੁੰਨਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੁਠੇ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣ ਤੱਕ ਚੰਗੀ ਕਸਰਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਟੇਬਲ ਫੈਨ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਚਮਚੇ ਫਸਾ ਕੇ ਧੱਕਾ ਸਟਾਰਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪੰਗਾ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਹੀ ਡੇਰੇ ਲਾਏ ਜਾਣ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅੱਧੀ ਕੁ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਗੁੱਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੱਖਿਆਂ ਬੱਲੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸਦੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੂ ਕਿ ਕੋਈ ਮੱਛਰ ਬਦਮਾਸ਼ ਵੀ ਹੋਗਾ ਆ।

ਏਦਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਸਵੇਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਛੇ ਕੁ ਵਜੇ ਹੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਹਿਗਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਸਨ, ਬਾਕੀ ਲੰਡੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਚਾਹ, ਰੋਟੀ ਨਾਲ, ਨਹਾਉਣ-ਧੋਣ ਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਬਿਸਤਰੇ ਅਜੇ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਂ

ਆਈਸਲੈਂਡ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਫ਼ੌਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੈਂਕਵਾਲੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਹਿੰਸਕ ਜੁਰਮ ਵਿਰਲਾ ਟਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜੁਰਮ ਦੇ ਰੇਟ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਨਾਸਤਿਕ ਬਹਿਗਣਤੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ ਇਥੇ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਬਣੀ ਤੇ ਅਸਲੀ ਨਿਘਰਿਆਪਣ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲੇ?

ਇੱਕ ਆਮ ਪੋਟੋ

ਸਵੇਰ ਦਾ ਕੋਈ 7 ਕੁ ਵਜੇ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਬਿਸਤਰਾ ਲਾਹੁਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਛੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੇ ਬਾਥਰੂਮ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਹਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਥਰੂਮ ਸਾਡੀ ਛੱਤ ਤੋਂ ਏਨਾ ਕੁ ਦੂਰ ਸੀ ਕਿ ਨਹਾਉਂਦੀ ਦਾ ਸਿਰਫ ਚਿਹਰਾ ਜਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੋਢਿਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਨਿਗੂ ਪੁੱਜਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਚੋਰ ਅੱਖ ਨਾਲ ਓਧਰ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਏਨੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਮੇਰੇ -ਤੇ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਹੋ ਗਈ ਸ਼ੁਰੂ- ਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਸਲੋਕ ਸੁਨਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮੈਂ ਭੱਜ ਕੇ ਆ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਦੱਸੀ। ਮੈਂ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਜੇ ਦੋ ਕੁ ਮਿੰਟ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਆ ਕੇ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੂਹਰੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਈ ਤੇ ਕਰ ਲਏ ਗੁਆਂਢੀ 'ਕੋਠੇ! ਮੈਂ ਸਾਫ ਮੁੱਕਰ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਸਤਰਾ ਲਿਆਉਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਵੀ ਮੇਰੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਨਾਨੀ ਹੈ ਵੀ ਲੜਾਕੀ ਜਿਹੀ

ਸੀ। ਉਹ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੰਦੇ 'ਕੋਠੇ ਕਰੂੰ, ਤੇਰੀ ਪਿਟਾਈ ਕਰਵਾਉਂਗੀ।

ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਏਦਾਂ ਏਦਾਂ ਹੋਇਆ ਤੇ 'ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨਹਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ'। ਕਹਿੰਦੇ ਚੱਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਕੁਆਟਰ ਰਹਿ ਲਵੀਂ, ਗੱਲ ਠੰਢੀ ਹੋ ਜਾਉ।

ਮੈਂ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਣ ਲਈ ਡਰਦੇ ਡਰਦੇ ਨੇ ਸਾਇਕਲ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਸੌਦਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਬੀਬੀ ਓਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਮ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਅ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਰੁਕ ਗਿਆ ਤੇ ਸਹਿਗਲ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿਆਣੇ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਠੰਢੀ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਵੀ ਓਥੇ ਸੀ ਤੇ ਸਹਿਗਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੂਰੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ 'ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਬਿਸਤਰਾ ਲਿਆਉਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਹਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਦੇ ਹੀ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਬੁੜ੍ਹੀ ਨਹਾ ਰਹੀ ਹੈ'।

ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਬੁੜ੍ਹੀ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਠੰਢੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਹੋਰ ਵੀ ਗਰਮ ਹੋ ਗਈ!

ਮੈਂ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਰਿਹਾ ਤਦ ਜਾ ਕੇ ਮਾਮਲਾ ਠੰਢਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

(ਐਫ.ਬੀ)

ਮੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੜਕ ਤੇ ਮਾਂ

ਰਾਜੇਸ਼ ਗੁਪਤਾ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਪਾਏਦਾਰ ਚਿਤ੍ਰਣ-ਸੰ)

ਰਾਜੇਸ਼ ਗੁਪਤਾ

ਕਹਾਣੀ

ਗੁਣਗੁਣਾ ਜਿਹਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਧੁੱਪ ਵੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਠੰਡ ਵੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਸਤ ਜਿਹੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੜਕ ਕਈ ਚਿਰ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਦੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਸੜਕ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੜਕ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਦੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੜਕ ਤੇ ਆ-ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਾਲੇ-ਪੀਲੇ ਆਟੇ ਭੁੰਡਾਂ ਵਾਂਗ ਆ-ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਮਝ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੁੰਡਾਂ ਵਰਗੇ ਟੈਂਪੂ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਚਲਾਅ ਰਹੇ ਨੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਇਹਨਾਂ ਭੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੁਸਤ ਚਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਹੈ, “ਕਾਕਾ, ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਕੀ ਖਾਵੇਂਗਾ?” ਤਾਂ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਂ ਕਲਪ-ਕਲਪ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, “ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤਕੜਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਂਗਾ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।”

“ਜਾਹ ਕਹਿ ਦੇ---,” ਉਹ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਢੋਂਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਪਿਆਰ ਜਿਹਾ ਜਤਾਅ ਕੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ- “ਮਾਂ, ਕੀ ਤੂੰ ਵੀ ਐਵੇਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ, ਆਪੇ ਖਾ ਲਵਾਂਗਾ,” ਤੇ ਮਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿਆਰ-ਭਰਿਆ-ਚੁੰਮਣ ਲੈ ਕੇ ਚੌਬਾਰੇ ‘ਤੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪਤੰਗ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਾਂ ਰੋਟੀ ਬਣਾਅ ਕੇ

ਮੈਨੂੰ ਪਲੇਟ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ- “ਕਾਕਾ, ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ, ਬਣ ਗਈ ਐ।” ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਬੱਲੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਮਾਂ ਫਿਰ ਕਲਪਦੀ ਹੈ।

“ਤੇਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਢੀਠਾ, ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈਦਾ, ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਕਲ ਕਰ, ਕੁਝ ਤਾਂ ਅਕਲ ਕਰ।”

“ਮੇਰੀ ਪਤੰਗ ਬੜੀ ਦੂਰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਏ,” ਉੱਪਰੋਂ ਚੌਬਾਰੇ ਤੋਂ ਕਾਕੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਪਟਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਆਖਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਨਾਉਣੀ ਤੇਰੀ ਰੋਟੀ, ਇਹੋ ਬਹੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਹੀ ਖਾਵੇਂਗਾ, ਮਾਂ ਬੱਲੇ ਪੈਰ ਪਟਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਾਕਾ ਉੱਪਰ ਚੌਬਾਰੇ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤੰਗ ਨੂੰ ਢਿੱਲ ਦੇਣੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

“ਪਿਉ ਨੇ ਬੜੀ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਆ, ਆਉਣ ਦੇ ਅੱਜ ਇਹਦੇ ਪਿਉ ਨੂੰ, ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ,” ਉਹ ਫਿਰ ਕਲਪ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਾਕਾ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬੱਲੇ ਆ ਕੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਭਾਂਡੇ ਉਲਟ-ਪਲਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਨੱਕ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਫਰਿਜ ਵਿਚ ਪਈ ਦੋ-ਮਿਟ-ਮੈਗੀ ਦਾ ਪੈਕਟ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਬਾਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖਾ ਕੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਚੌਬਾਰੇ ‘ਤੇ ਪਤੰਗ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਦੌੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਫਿਰ ਉਹੀਓ ਸੁਸਤ-ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੁਸਤੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸ਼ਹਿਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਉਵੇਂ ਦਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਹੈ। ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਤੋਂ ਪਏ ਥੱਪੜ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਝਾੜ ਕੇ ਬੱਚੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਵਾਈ-ਅੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਕੋਣੇ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਏਅਰ-ਫੋਰਸ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

9

ਮੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੜਕ ਤੇ ਮਾਂ

ਰਾਜੇਸ਼ ਗੁਪਤਾ

ਕਹਾਣੀ

ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹੋ ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਤਰਸਵਾਨ ਰਹੋ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ।

Everyone you meet is fighting a battle you know nothing about.

Be kind.

Always.

ਕਦੇ-ਕਦੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੜਕ ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਦੌੜ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਕਦੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਸੜਕ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੁਸਤੀ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸੜਕ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਖਾਕੀ ਵਰਦੀਆਂ ਦੀ ਚਹਿਲ ਕਦਮੀ ਵੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਚਾਨਕ ਹਵਾਈ-ਅੱਡੇ ਵਲੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਹਰ ਵਲੋਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੁਝ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਚੀਤੇ ਵਾਂਗ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਅਗਾਂਹ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ-ਅਮਲਾ ਹਵਾਈ-ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਦੌੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਆਲ੍ਹਣਿਆਂ ਨੂੰ ਦੌੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਹਵਾਈ-ਅੱਡੇ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਬਿਰਖਾਂ ਉੱਪਰ ਜਾਂ ਲਾਗੇ ਹਨ ਉਹ ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨ? ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਦੇ ਉਲਟ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਸਾਕਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਰੁਖ ਕਰ ਕੇ ਭੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੁਸਤੀ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕਦਮ ਤੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੜਕ ਇੱਕਦਮ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਸਹਿਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ...।

ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾਈ-ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ-ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ-ਅਦਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸਟਰ ਇਉਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਸਹਿਮ-ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸੜਕ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨੱਸਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੜਕ ਇੱਕਦਮ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਸਹਿਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੜੀ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਅ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਖਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਅ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੱਤਵਾਦੀ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਦਗ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਮਲੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੜਕ ਲਗਦਾ ਹੈ ਬੜੀ ਭੋਲੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਜ਼ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਸਤ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸੁਸਤ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਉਹ ਬੜੀ ਭੋਲੀ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਵਾਂਗ, ਜੋ ਖਾਲੀ 'ਚ ਰੋਟੀ ਪਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਪਰਵਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਸ਼ਹਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੋਬਾਇਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਦਾ ਗੁਬਾਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਂਵਾਂ-ਰੋਲੀ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਖੇ ਉੱਥੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਉੱਥੇ ਅੱਪੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਬੜਾ ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਪੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਵਿਚ ਖਬਰਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਪਿੱਛਾ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿੱਧਰੇ ਕੁਝ ਛੁੱਟ ਹੀ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਲੋਕ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੋਬਾਇਲਾਂ 'ਤੇ, ਤੇ ਵਟਸਐਪ ਤੇ ਮੈਸੇਜ ਭੇਜ ਕੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਗੁਬਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਉੱਪਰ ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੜਕ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਤੇ ਸਹਿਮੀ-ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉੱਥੇ ਦੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣ ਕੇ।

ਮੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੜਕ ਤੇ ਮਾਂ

ਰਾਜੇਸ਼ ਗੁਪਤਾ

ਕਹਾਣੀ

ਬਲੈਕ ਆਊਟ

ਰਵੀ ਸੱਚਦੇਵਾ

ਕਹਾਣੀ

ਅੱਤਵਾਦੀ ਨੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਾਸੀ ਸਕਿੰਟ ਫੋਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਣਾ ਖਾ ਲਵੀਂ।

ਮੈਂ ਵੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਸਹਿਮੀ ਤੇ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, “ਪੁੱਤਰ ਹਵਾਈ-ਅੱਡੇ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਵੀਂ, ਸੁਣਿਆ ਉੱਧਰ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਏ।” ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਖਬਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਤਵਾਦੀ ਨੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਾਸੀ ਸਕਿੰਟ ਫੋਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਣਾ ਖਾ ਲਵੀਂ --ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਂ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ 'ਮਾਂ' ਹੀ ਹੈ ਫਿਰ ਇਹ ਫਰਕ ਕਿਉਂ?

ਸਾਹਮਣੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆੱਫ ਇੰਡੀਆ
ਤਿਬੜੀ ਰੋਡ, ਗੁਰਦਾ
ਸਪੁਰ; 9501096001
9501096001

ਨਿਹਾਲੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਵੇਖ ਸਾਧ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਈਆਂ 'ਤੇ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨ ਲੱਗਾ। “ਸਵਾਮੀ ਜੀ-ਸਵਾਮੀ ਜੀ!” ਕਹਿੰਦਾ ਨਿਹਾਲਾ ਸਾਧ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਜਾ ਲੱਗਾ। “ਕੀ ਹੋਇਆ ਭਗਤਾ?” ਸਾਧ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ।

“ਸਵਾਮੀ ਜੀ-ਸਵਾਮੀ ਜੀ.....! ਕਰੋ ਕੋਈ ਕਿਰਪਾ, ਬਬੇਰਾ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਜਦ ਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਲੀਤੀਆਂ ਨੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਾਟੋ-ਕਲੇਸ਼ਨੀ ਨਾਲ। ਘਰ ਦਾ ਸੁੱਖ-ਚੈਨ ਈ ਮੁਕ ਗਿਆ। ਹਰ ਘੜੀ ਕਲੇਸ਼ ਪਾਈ ਰੱਖਦੀ ਏ ਉਹ। ਕੋਈ ਅਵਸਰ-ਵਿਰਾਮ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲਵਾਂ, ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਤਪਨ ਲੱਗਦੀ ਏ। ਅੱਗ ਛੱਡਦੀ ਏ ਨਿਰੀ ਅੱਗ! ਸਾਰਾ ਘਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੀ ਏ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸੂਰੂ ਹੋਈ ਇਹ ਤੂੰ-ਤੂੰ..., ਮੈਂ-ਮੈਂ..., ਤੇਰਾ-ਮੇਰਾ..., ਦੀ ਜੰਗ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦੀ ਏ। ਜਦ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਸਾਧ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਤਾ ਮਾਧੇ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਮੈਥੋਂ ਰੁਖ ਵੱਟ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮੁੰਡਿਆ ਤੂੰ ਕਵਾਰਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸੀ,

ਵਿਆਹੇ ਦੀ ਮੱਤ ਜਨਾਨੀ ਨੇ ਮਾਰ ਸੁੱਟੀ।

“ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਕੱਢੋ ਕੋਈ ਉਪਾਅ? ਮੈਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮੰਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਟੋ ਦੀ? ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਮੇਰੀ ਹੀ ਹਾਰ ਹੈ!”

“ਕਾਕਾ...! ਹੱਕ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਬਣਦੈ। ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਥ ਹੀ ਦੇ,” ਸਾਧ ਨੇ ਨਾਲ ਪਈ ਟੋਕਰੀ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਚੁੱਕੀਆਂ, ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ 'ਤੇ ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਵਾਲੇ ਬਿਰਖ ਦੀ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਲਟਕ ਰਹੀ ਪਲੇਟ ਉਤੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, “ਦਕਸ਼ਣਾ ਸੁਰਧਾ ਅਨੁਸਾਰ”।

ਨਿਹਾਲਾ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹੋਂ ਖੀਸੇ 'ਚੋਂ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਈ ਗੜਵੀ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

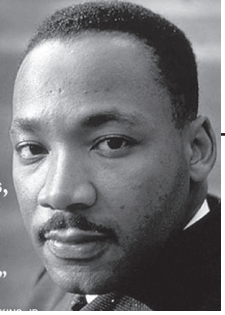
ਸਾਧ ਨੇ ਬੁਝਦੀ ਚਿਲਮ 'ਚ ਫੂਕ ਮਾਰੀ, ਮਾਸਾ ਕੁ ਚਿੰਗਾਰੀ ਸੁਲਗੀ। ਲੰਬਾ ਜਿਹਾ ਸੁਟਾ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਉਨ੍ਹੋਂ, ਨਿਹਾਲੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਖੰਘੂ-ਖੰਘੂ ਕਰਦੇ ਨਿਹਾਲੇ ਨੇ ਮਸਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਾਹ

ਬਲੈਕ ਆਊਟ

ਰਵੀ ਸੱਚਦੇਵਾ

ਕਹਾਣੀ

“In the End,
we will
remember
not the
words of
our enemies,
but the
silence of
our friends.”

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪੀ ਯਾਦ ਰਹੇਗੀ।

ਟਿਕਾਇਆ।

“ਆਹ ਤੇਲ ਲੈ ਜੀ ਭਗਤਾ, ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ‘ਤੇ ਛਿੜਕੀ’। ਤੇ ਉਹਦੇ ਖੁਦ ‘ਤੇ ਵੀ। ਕਿਰਪਾ ਹੋਣੀ ਸੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖੀ, ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਭਿਣਕ ਨਾ ਲੱਗੇ,” ਸਾਧ ਨੇ ਗੜਵੀ ਵਿਚਲੇ ਨੋਟ ਨੂੰ ਇਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਤੱਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ਸੈਂ ਦਾ ਕੜਕਦਾ-ਕੜਕਦਾ ਪੱਤਾ ਵੇਖ, ਸਾਧ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਖੋਪੜੀ ਘੁਮਾਈ। ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ, ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਸੱਜਰਾ ਦਾਅ ਸੁੱਟਿਆ,

“ਕਾਕਾ, ਯਾਦ ਕਰ ਕੇਈ ਘਟਨਾ, ਬਦਸ਼ਗਨੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਾੜੀ ਨਜ਼ਰ। ਤੇਰੀ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਮੂੰਹ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਜਿਹਨੇ ਤੇਰੇ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਗ ਦੀ ਰੇਖਾ ਪਲਟ ਦਿੱਤੀ ‘ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ‘ਚ ਪਾ ਸੁੱਟਿਆ।” ਨਿਹਾਲਾ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ।

“ਜੀ..ਹਾਂ... ਸਵਾਮੀ ਜੀ...! ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਕਿਵੇਂ? ਦੱਸਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਐ,” ਨਿਹਾਲਾ ਠਠਬਰ ਕੇ ਜਿਹੇ ਬੋਲਿਆ, “ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਗੱਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲਈ ਜੀਤੋਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਉਹਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਦੋਹਾ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਸਕੀਏ। ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ ਸੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਪਰਖਣ ਦੀ। ਉਹ ਬੈਠਦੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਬਿਟਰ-ਬਿਟਰ ਤੱਕਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਮੁਖ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ- ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੰਗਾਊ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾ ਗੱਲ ਸੁਰੂ ਉਹ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ। ਕਿੰਨਾ

“ਜੀ.. ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ...?”
ਮੈਂ ਘਬਰਾਹਟ ‘ਚ ਬੋਲ ਗਿਆ ‘ਭੈਣ ਜੀ.. ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਓ?’

ਹੀ ਚਿਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬੂਥੇ ਵੱਲ, ਡੱਡੂ ਵਾਂਗ ਟੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤੱਕਦੀ ਰਹੀ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਕੱਚੇ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਣਾ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮਾਹੌਲ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਬੋਲੀ, ‘ਜੀ.. ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ...?’ ਮੈਂ ਘਬਰਾਹਟ ‘ਚ ਬੋਲ ਗਿਆ ‘ਭੈਣ ਜੀ.. ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਓ?’ ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਲਾਲ ਪੀਲੀ ਹੋਈ ‘ਤੇ ਫਿਰ ਇਕਦਮ ਠੰਢੀ ਪੈ ਗਈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੋਚਕੇ...? ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਬਿਖੇਰਦੀ ਉਹ ਬੋਲੀ, ‘ਜੀ ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਂ, ਪਰ ਹੁਣ.. ਲੱਗਦੈ.....?’ ਮੇਰਾ ਵੀ ਹਾਸਾ ਨਿੱਕਲ ਗਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਬੱਤੀ ਗੁਲ ਹੋ ਗਈ। ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰ ਲਈ। ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਪਰ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੱਸਦੇ ਵੇਖ, ਸਾਡੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ‘ਤੇ ਪੱਕੇ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ।

ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ।

“ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਖਬਰ ਸੀ- ‘ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਲੈਕ ਆਊਟ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਗਰਿਫ਼ ਹੋਏ ਫ਼ੇਲੂ, ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ ਬਿਜਲੀ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ।’ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰ ਦਿਨ ਬੱਤੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਅਚਾਨਕ ਹੋਇਆ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ, ਸ਼ਾਇਦ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਬੁਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਸੀ।”

“ਕਾਕਾ! ਉਸ ਦਿਨ ਭਲਾ ਵਾਰ ਕਿਹੜਾ ਸੀ? ਸਾਧ ਗੜਵੀ ਵਿਚਲੇ ਨੋਟ ਨੂੰ ਚੁੱਕਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ।

“ਜੀ.. ਸ਼ਾਇਦ..ਸ਼ਨੀਵਾਰ.....!”

“ਕਾਕਾ.....!” ਪੈ ਗਿਆ ਨਾ ਪੰਗਾ!

ਗ੍ਰਹਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ। ਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਰੋਪੀ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਤੇਰੀ ਸੌਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਚ ਵੀ ਬਲੈਕ ਆਊਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੇਲ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਹਵਨ ਕਰਾਉਣਾ ਪੈਣੈ। ਕਾਕਾ, ਇੰਝ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ‘ਕਵੰਜਾ ਸੌ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਜਾ ਪੂਜਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ।”

“ਪਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ.....!”

“ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਭਗਤਾ, ਜਿੰਨੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਗੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਦੇ ਜਾ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਹਵਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ।”

ਜੇਬ ਖਾਲੀ ਕਰਦਾ ਨਿਹਾਲਾ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਲੈਕ ਆਊਟ ਵਾਲਾ ਸ਼ਨੀ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਭਾਰੂ ਸੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਵਾਲਾ ਮੰਗਲ!!

punjabikahani group

ਤਾਏ ਕਾ ਏਲਾਨ

ਗੁਰਮੇਲ ਬੀਰੋਕੇ

ਕਹਾਣੀ

ਅਮਨਮਈ ਸਹਿ-ਹੋਂਦ

ਉਹ ਕਨੇਡਾ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ। ਕਬੀਲੇ ਵਿੱਚ ਜੰਮਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਸਦਾ ਬਚਪਨ ਬੀਤਿਆ ਸੀ। ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਲੰਮਾ ਸੀ ਨਾ ਹੀ ਮਧਰਾ, ਬੱਸ ਦਰਮਿਆਨੇ ਜਿਹੇ ਕੱਦ ਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਮਰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਗੋਲ ਜਿਹੇ। ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੱਸਮੁਖ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਅ ਲੈਂਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਭਾਵੇਂ ਨਾ। ਜਿਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਵੀ ਇੰਝ ਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਰੰਗ ਰੂਪ ਤੇ ਕੱਦ ਕਾਠ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਤਾਏ ਕੇ’ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗਰਮੀਆਂ ‘ਚ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਕ ‘ਚ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲੈਂਦਾ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ‘ਚ। ਜਦ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਚੱਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਰਦੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਹਾਈਵੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਸੰਘਣੇ ਦਰੱਖਤ ਥੱਲੇ ਮੋਮੀ-ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਛੱਪਰੀ ਜਿਹੀ ਬਣਾਅ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਬੇ-ਘਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਰਜ਼ੀ ਟਿਕਾਣੇ ‘ਤੇ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦਾ। ਉਹਦੇ ਕੋਲੇ ਪੁਰਾਣਾ ਸਾਇਕਲ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦਾ। ਉਸਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਨਿੱਕ-ਸੁੱਕ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ‘ਚ ਪਾ ਕੇ ਟੰਗੀ ਰੱਖਦਾ। ਬੱਸ ਇਹੀ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ, ਸਰਮਾਇਆ ਸੀ...।

ਉਹ ਅੱਠ ਭੈਣ ਭਾਈ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸਾਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਬੱਸ ਇਕੱਲਾ ਏਲਾਨ ਹੀ ਹੁਣ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਸੱਤਰਾਂ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਸੀ।

ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਕੂਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਕੂਲ ਯੂਰਪੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ‘ਮਨ ਚਾਹੀ ਵਿੱਦਿਆ’ ਬੋਧਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸਨ। ਬੱਸ ਉਹ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸਕੂਲ ਨਾ ਜਾਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ, ਕਿ ਉਸਦਾ ਨਾਂ, ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਂ, ਹੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਵਾਲੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਨਾਂ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ...। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ‘ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਨਾਮ “ਏਲਾਨ” ਦਾ ਅਰਥ ਮੂਲ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸਤਾਨਾਂ, ਮਿੱਤਰਤਾਪੂਰਨ, ਅਪਣੱਤ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਕਿਰਪਾਲੂ ਬਣਦਾ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਖੇਤਾਂ ‘ਚ ਬਹੁਤ ਵਰ੍ਹੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਕੋਲ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਵੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ

ਏਲਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੀ ਦੋਸਤ ਕੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕੁੜੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ...। ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਲੱਭੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਏਲਾਨ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪਿਆ...।

ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਗੁੰਮ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਢਿੱਡ ਭਰੇ ਹਨ...।

ਜਦ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਰਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਨਾ ਚਲਾਅ ਸਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਛ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਮੰਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਕੂੜੇ ਵਾਲੇ ਢੇਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਲੀ ਬੋਤਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ, ਵੇਚ ਕੇ ਕੁਛ

ਤਾਏ ਕਾ ਏਲਾਨ

ਗੁਰਮੇਲ ਬੀਰੋਕੇ

ਕਹਾਣੀ

ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਦਾਲੀਆ ਜੋੜੀ 180 ਕਰੋੜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਕੇ ਸੂਰਤ ਵਿਖੇ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 50000 ਰੁਪਿਆ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਵਿਚ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਸਕਾਰ ਲਈ। ਨਰੋਤਮਭਾਈ (97), ਲਕਸ਼ਮੀਬੇਨ(84), ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅਡਾਜੜ ਤੋਂ ਹਨ।

ਡਾਲਰ ਬਣਾਅ ਲੈਂਦਾ। ਇੱਕ ਕੰਮ ਉਹ ਹੋਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਪੋਲੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਛੋਟੇ ਟੋਟਮ ਪੋਲ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਮੁਹਰੇ ਬਹਿ ਕੇ ਵੇਚਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਬਣਾਏ ਟੋਟਮ ਪੋਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲ ਖਿੱਚਦੇ ਹੁੰਦੇ।

ਟੋਟਮ ਪੋਲ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਖੰਭਾ ਨੁਮਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਲੋਕ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਾਸ਼ ਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਬਾਰੇ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾ ਕਿਰਤਾਂ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਜਨਤਕ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਆਮ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਸਦੇ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਅ ਕਰਕੇ ਕਸਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਕਈ ਉਸਨੂੰ ਪੈਂਗ ਲਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ...।

... ਤੇ ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਤੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ 'ਵੁਲਿ ਚੇਅਰ' ਉੱਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਜਾਣੂਆਂ ਨੇ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ, ਖਰੀਦ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬੇ-ਘਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਉਥੋਂ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, "ਮੈਨੂੰ ਪਾਰਕ 'ਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਥੱਲੇ ਹੀ ਵਧੀਆ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਐ...।"

ਗਰਮੀਆਂ ਤਾਂ ਪਾਰਕ 'ਚ ਉਸਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲੰਘਦੀਆਂ, ਪਰ ਸਿਆਲ ਕੱਢਣੇ ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਲਈ ਔਖੇ ਸਨ। ਪੁਰਾਣਾ

ਬੇ-ਘਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਉਥੋਂ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, "ਮੈਨੂੰ ਪਾਰਕ 'ਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਥੱਲੇ ਹੀ ਵਧੀਆ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਐ...।"

ਸਰੀਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਠੰਢ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝੱਲਦਾ ਸੀ। ਸਰਦੀ ਉਹ ਬੇ-ਘਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਰਜ਼ੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਲੰਘਾਉਂਦਾ।

ਜਦ ਕਦੇ ਬਹੁਤੀ ਬਰਫ ਪੈ ਜਾਂਦੀ, 'ਵੁਲਿ ਚੇਅਰ' ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੇ ਬੇ-ਘਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਰਜ਼ੀ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਥਾਂ ਨਾ ਮਿਲਦੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਦੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਵਾਪਰਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤਦਾ...। ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਘਸ਼ੁੰਨ ਜੜ ਦਿੰਦਾ! ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੱਸਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਇਹ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਥਾਂ ਐ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸੌਂ ਸਕਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਇਥੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਮਿਲੂ...।" ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਅ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਲੈਂਦਾ।

ਕਈ ਉਸਦੇ ਮਿੱਤਰ ਜੇਲ੍ਹ ਨੂੰ "ਏਲਾਨ ਦਾ ਸਿਆਲ ਵਾਲਾ ਘਰ" ਕਹਿੰਦੇ। ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ

ਕਸਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਖੌਲੀਆ ਦੋਸਤ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ, "ਕਾਨੂੰਨ ਹੁਣ ਇਹਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨੇ, ਇਹ ਬਹੁਤਾ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ...।"

ਜਦ ਕਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ 'ਚ ਬੈਠਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚਮਕ ਆ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਹੜੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਹ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਵਾਪਰਦਾ ਜਦ ਕਦੇ ਗੁੰਮ ਹੋਈਆਂ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ। ਉਹ ਪਾਰਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ 'ਚ ਇਕੱਲਾ ਬਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਰੋਂਦਾ...।

001-604-825-8053
gurmailbiroke@gmail.com
(ਬਰਫੀਲੇ ਡਾਲਰ-16 "ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ" (5/2/16), ਕੈਲਗਰੀ, ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚੋਂ)

ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੋਧ:
ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪੀ
ਜੋਗਿੰਦਰ ਬਾਹਰਲਾ
ਦੀ ਫੋਟੋ
ਅਮਰਜੀਤ
ਚੰਦਨ ਦੀ ਖਿੱਚੀ
ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।
-ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ

ਵੇਚ ਦਿਓ

ਸੁਰੇਸ਼ ਸੇਠ

ਕਹਾਣੀ

ਇਹ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੈਂਗ ਸੀ ਜਾਂ ਚੌਥਾ, ਵਰਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਯਾਦ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਉਸਨੂੰ ਖੋਰੇ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਹੋ ਗਈ? ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਪੀ ਲਵੇ, ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਰਥ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਡੇਢ ਇੰਚ ਉੱਪਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਲੱਬ ਦਾ ਲਾਨ ਨਹੀਂ, ਚਿੱਕੜ ਭਰੀ ਸੁੰਨੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਵਜੂਦ ਡੇਢ ਇੰਚ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ, ਡੇਢ ਫੁੱਟ ਹੇਠ ਧਸ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲਾਨ ਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ 'ਤੇ ਛਿਪੇ ਹੋਏ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਸਰਸਰਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਲਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚਕਾਰ ਪਈ ਮਧੁਬਾਲਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਚਿਤੀ ਚਹਿਚਹਾਈ। ਆਕਾਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਲੱਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਧਮਕ ਹੈ। ਭਲਾ ਬੱਦਲ ਵੀ ਕਦੇ ਧਮਕੇ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੰਡਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਬੂ। ਵਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਧੁੰਦਲਾਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਚਿਤੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਸੋਚਿਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉੱਥੇ ਚਿਤੀ ਕਿੱਥੇ? ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਧੋਇਆ ਸਵਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਰਾਤੀਂ ਇੱਥੇ ਤੰਬੋਲਾ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਰ ਤੀਕਰ ਉਲਟੀਆਂ-ਪੁਲਟੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਤੰਬੋਲੇ ਦੀਆਂ ਪਰਚੀਆਂ ਖਿੱਲਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਲੱਗਦੈ, ਕਲੱਬ ਦਾ ਲਾਨ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਹਾਟ ਬਾਜ਼ਾਰ ਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਥੇ ਕੱਲ੍ਹ ਇਕ ਮੇਲਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੂਠੀਆਂ ਪੱਤਲਾਂ ਚੱਟ ਕੇ ਇੱਥੇ ਸੁੱਟ ਗਏ।

ਇਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਕ ਬਸਤੀ ਹੈ। ਹਨੇਰੀ ਬਸਤੀ, ਪਹਿਲੋਂ ਇੱਥੇ ਨੀਲਾਮ ਘਰ ਸਜਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਘਾਹ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸਰਸਰਾਉਂਦੀਆਂ। ਔਰਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ

ਬੋਲੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਇੱਕ, ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੋ। ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ। ਪਿੱਡੋਂ ਖਤ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਡੰਗਰਾਂ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਦੁਧਾਰੂ ਮੱਝ ਖੀਦ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਚ।

ਪੈਂਗ ਸ਼ਾਇਦ ਤਿੰਨ ਨਹੀਂ ਚਾਰ ਈ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਔਰਤ ਦੀ ਸੋਚੋ ਤਾਂ ਮੱਝ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਕਦੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਕਿੱਧਰ ਗਈ।

ਵਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਮਿਚਮਿਚਾਉਂਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ। ਕੀ ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ? ਲਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉੱਧੜੇ ਹੋਏ ਜਿਸਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਦਾ ਠੁਮਕਾ ਦੇਖੋ, ਜਿਵੇਂ ਮਾਡਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਰੈਂਪ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਔਰਤ ਕਿੱਥੇ? ਉਹ ਤਾਂ ਓਹੀਓ ਮੂਰਤੀ ਹੈ, ਬੱਚਨ ਦੀ ਮਧੁਬਾਲਾ ਜਾਂ ਉਮਰ ਖਿਆਮ ਦੀ ਸੁਰਬਾਲਾ ਜਿਹੀ।

ਹੁਣ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਨੀਲਾਮੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਫਿੱਕੀ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਘਾਹ ਵਿਚ ਛੁਪਿਆ

ਸੰਗੀਤ ਸਰਸਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਧੁਨ ਹੈ। ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਵਜਾਇਆ ਸੀ? ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਹੀ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਤਾਰ ਵਜਾਉਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਓਧਰ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਜੀ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੰਫਨੀ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਧੁਨਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਮੰਗ ਏ ਉਸਦੀ। ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ। ਉਦਾਸ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਧੁਨ ਛੇਤੀ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਪਹਿਚਾਣਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਵਰਮਾ ਜੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਮੂਰਤੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖੋਂਦੀ। ਖੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀਨਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਮੂਰਤੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਧੋਇਆ ਪੋਚਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਹੀਰੋ ਦੀ ਕਣੀ ਜਿਵੇਂ ਦਮਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਉਹ ਪੁਰਾਣੀ

ਵੇਚ ਦਿਓ

ਸੁਰੇਸ਼ ਸੇਠ

ਕਹਾਣੀ

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾਂ ਅਮਨ।
ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾਂ ਮੁਹੱਬਤ, ਦੋਸਤੀ।
ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ।
ਮੈਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਲੋੜ।
ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅਹਿਸਾਸ।

ਫਿਲਮ “ਮਾਰ ਕਟਾਰੀ ਮਰ ਜਾਨਾ, ਅੱਖੀਆਂ ਕਿਸੀ ਸੇ ਮਿਲਾਨਾ ਨਾ।” ਪ੍ਰੰਤੂ ਉੱਥੇ ਮੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਵਰਮਾ ਜੀ? ਹੀਰਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਖਾਲੀ ਕਟੋਰੇ ਕੇਵਲ ਟੋਏ ਲੱਗ ਰਹੇ ਨੇ। “ਕਿੱਥੇ ਗਈਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ?” ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਮੂਰਤੀ ਵਰਮਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਕੀ ਦੱਸਣ? ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਜੀ ਨਹੀਂ, ਖ਼ੀਦੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਵਰਮਾ ਜੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਬਹਿਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ—ਸਰ, ਡਿੱਕ।

“ਵਨ ਲਾਰਜ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਚੇ-ਖੁਚੇ ਨਸ਼ੇ ਨੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ।

ਕਮਾਲ ਏ, ਵਰਮਾ ਜੀ। ਔਰਤ ਤੇ ਮੂਰਤੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੀਆਂ? ਇਹ ਮੂਰਤੀ ਨਹੀਂ, ਰੈਂਪ ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਹੋਈ ਮਾਡਲ ਏ। ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਜਿਸੀਆਂ ਵਿਚ ਖ਼ੀਦਦਾਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਉਸਦੇ ਉਪਰਲੇ ਬਦਨ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਹੇਠ ਗਿਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੀਰਿਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਗਿਰ ਗਈਆਂ। ਕਦੀ ਇਕ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰੈਂਪ ‘ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਤੱਕਿਆ ਹੈ? ਤਾਂ ਵਰਮਾ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਲੜਕੀਆਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਤਦੇ ਤਾਂ ਰੈਂਪ ‘ਤੇ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ।

ਬਹਿਰੇ ਨੇ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਡਿੱਕ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਵਰਮਾ ਜੀ ਚੋਂਕ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਵਰਗਾ ਆਧੁਨਿਕ ਆਦਮੀ, ਤੇ ਇਹ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ। ਆਖਿਰ ਇਹ ਬਜ਼ਾਰ ਸਜਦੇ

ਅਮਰਾਈਆਂ ਵਿਕ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗਹ ਮਾਲ ਪਲਾਜ਼ਾ, ਫਲਾਈਓਵਰ ਤੇ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸਾਂ ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਪੰਛੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ।

ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਨ। ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਮਾਲ ਪਲਾਜ਼ਾ, ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਲ ਸਟੋਰ ਤੇ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸ। ਜਿਹੜੀ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਕੇਗੀ ਹੀ। ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼, ਏਨੇ ਖ਼ੀਦਦਾਰ, ਔਰਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀ। ਇੱਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਚੋ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਅੰਨ੍ਹੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲ ਹੈ ਸਾਹਿਬ। ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਅੰਬਾਲੇ ਤੋਂ ਇਕ ਗੁਮਨਾਮ ਆਦਮੀ ਚੱਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਮੁਰਦਾ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਅੱਖਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਮਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਠਤਾਲੀ ਘੰਟੇ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਨਾਲ ਦੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਹੈ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੀਦ ਕੇ ਬੇਨੂਰ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜਗਹ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨੇਰੀ ਇਸ ਬਸਤੀ ਨੂੰ।

ਬਸਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ? ਲਾਨ ਹੈ ਕਿ ਨੀਲਾਮ ਘਰ? ਔਰਤ ਹੈ ਕਿ ਮੂਰਤੀ? ਵਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪੈਂਗ ਹੋਰ ਖਿਚਿਆ।

ਹੁਣ ਫੇਰ ਧੁੰਦਲਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਚੌਰਾਹਾ ਹੈ।

ਲਾਨ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਕਲੱਬ ਦਾ ਬਾਰ ਡੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ। ਦੋ ਚਹਿ ਉਂਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਈਆਂ। ਵਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਅੱਖਾਂ ਮਿਚਮਿਚਾਈਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਖੰਭ ਫਰਫਰਾਉਂਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ।

ਲੜਕੀਆਂ ਜਾਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੁਣੇ ਤਾਂ ਇਕ ਉਦਾਸ ਚਿੜੀ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਲਾਨ ਵਿਚ ਕਿੱਝ ਆ ਗਈ? ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੀ ਆਪਣੇ ਸਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਚਿੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ? ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕਦੀ ਤੋੜਾ, ਮੈਨਾਂ ਅਤੇ ਕੋਇਲ ਦੇਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਕੋਇਲ ਕੂਕਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲਕੇ ਉਸਦੀ ਨਕਲ ਉਤਾਰਦੇ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੁਣ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਮਰਾਈਆਂ ਵਿਕ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗਹ ਮਾਲ ਪਲਾਜ਼ਾ, ਫਲਾਈਓਵਰ ਤੇ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸਾਂ ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਪੰਛੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਇਕ ਗੁਮਨਾਮ ਆਦਮੀ ਮੁਰਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਅੱਖਾਂ ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਵਿਚ ਵੇਚਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭਲਾ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ? ਹੁਣ ਦੱਸੋ, ਉਹ ਗੁਮਨਾਮ ਆਦਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿੰਦਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸ ਕੋਲ ਵੇਚਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ?

ਵਰਮਾ ਜੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਹੋਰ ਪੀ ਰਹੇ

ਵੇਚ ਦਿਓ

ਸੁਰੇਸ਼ ਸੇਠ

ਕਹਾਣੀ

ਮੇਰੀ ਸਿਆਣਪ ਆ ਰਹੀ ਹੈ
ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਸਰੋਤ ਤੋਂ।
ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਉਸ
ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
ਆਓ ਰਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰੀਏ।

ਸੌਣ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ

ਸੁਲਤਾਨਾ ਬੇਗਮ

ਗੱਲਬਾਤ

ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ। ਲਾਨ ਵਿਚ ਰਾਤ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਪਸਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਬ-ਹਰਿਆਂ ਨੇ ਦਰਖਤਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੜੀਆਂ ਜਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਹ ਜੁਗਨੂੰਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਮਟਿਮਾਉਂਦੀਆਂ ਹਰ ਪਲ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਅ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਾਂ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਸੰਘਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਜੁਗਨੂੰਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਚਿੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਫੁਦਕਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਲਾਨ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਆਪਣੇ ਹੱਥਲੀ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੀ ਬੋਲੀ—“ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵਰਮਾ ਜੀ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਟੋਗ੍ਰਾਫ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ?” ਉਸ ਨੇ ਖਨਕਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ।

ਵਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ। ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਲੀ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਚਿੜੀ ਨਹੀਂ, ਔਰਤ ਨਹੀਂ, ਮੂਰਤੀ ਨਹੀਂ, ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਦੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਲਾਮਤ ਹਨ। ਇਕ ਸੁਪਨਮਈ ਚਮਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਰਵੀ ਸੰਕਰ ਦੀ ਸਿਤਾਰ ਵੱਜਦੀ ਹੋਵੇ। “ਹਾਂ, ਮੈਂ ਨਿਰਮਲ ਵਰਮਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਪਹਿਚਾਣਿਆ?” ਫੇਰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਉੱਭਰਿਆ।

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ? ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੋ ਨਾ ਤੁਸੀਂ?” ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਲੜਕੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਵੇਰ ਦੀ ਧੁੱਪ ਨਾਲੋਂ ਤਾਜ਼ੇ ਸਨ। ਵਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਆਟੋਗ੍ਰਾਫ ਬੁੱਕ ਪਰੇ

ਹਟਾਅ ਦਿੱਤੀ। “ਫਰਮਾਈਏ।” ਉਸਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। “ਜੀ ਅਸੀਂ ਮਾਡਲ ਹਾਂ, ਐਂਕਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ।” ਵਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵੇਰ ਕਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਡਾਕ ਬੰਗਲਿਆਂ ਵਿਚ ਐਂਡੀਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣਗੇ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਚਮਕ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਫਿਰ ਉਥੇ ਸ਼ਾਮ ਬੀਤ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਆਖਿਰੀ ਪੈਂਗ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ।

“ਦੇਖੋ ਸਾਡਾ ਚੈਨਲ ਐਡ ਚੈਨਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵਿਗਿਆਪਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਮਾਡਲ ਖੁਦ ਚੁਣਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।”

ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਬੇ। ਹੱਠ ਫਰਕੇ— “ਪਲੀਜ਼।”

ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਵਰਮਾ ਜੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ ?

ਮਰਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਲੜਕੀਆਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਬੋਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਉਹ ਫੇਰ ਅੰਨ੍ਹੀ ਜਾਪਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਕੌਣ ਬੋਲਿਆ?

ਉਧਰ ਲਾਨ ਵੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਕਲੱਬ ਬਾਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ। ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਗੀਤ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਇਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕਾ ਦਸਤੂਰ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਕਿਆ ਸਮਝ-ਉਂ, ਬਿਕ ਗਯਾ ਜੇ ਵੇਹ ਖ਼ੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ”।

(ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਅਨ: ਸੁਭਾਸ਼ ਭਾਸਕਰ)

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਈ ਰੌਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਨਾਲ਼ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸੀ..

“ਹੈਂ ਦੱਸ ..ਸਬੇਰੇ ਈ ਸੂਰੂ ਹੋ ਜਾਮਾਂ.. ਸੌਣ ਨੂੰ ਰੋਆ..ਸੌਣ ਨੂੰ ਰੋਆ..ਰੋਬੇ ਆਪਣੇ ਜਣਦਿਆਂ ਨੂੰ. ..ਘਰ ਦੇ ਤੋ ਮਰਿਆ ਭਾਲੋਂ ਈ ‘ਤੇ..ਇਬ ਯੋਹ ਨਮੀਂ ਦੱਦ ਲੱਗ ਗੀ।”

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਬੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਂਦੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ-

“ਸੌਣ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ ਐ”

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸਾਵਣ ਸਿੰਘ ਸੀ. .ਤੇ ਸਾਰੇ “ਸੌਣ ਸਿੰਘ “ ਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ।

ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਨਾ ਤੋੜ

ਡਾ: ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੱਧੂ

ਕਾਵਿ-ਨਾਟ

(ਨੋਟ: ਲੋਕਗੀਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ-ਗੀਤ, ਟੱਪੇ, ਬੰਬੀਹਾ, ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ- ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਲਾ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ)

ਕੁਝ ਪੇਂਡੂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਪੀੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਕੱਚ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਕੋਈ ਅਟੋਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਾਲੇ ਬੁਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੱਕੀ ਝੋਅ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੁੱਧ ਚਿੜਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਾਲੇ-ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਹੇਕਾਂ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ:

ਪਹਿਲੀ ਜੋੜੀ: ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਨਾ ਤੋੜ ਭੁੱਲਿਆ ਵੇ ਵਣਜਾਰਿਆ!
ਇਹਨਾਂ ਵੰਗਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਛਣਕਾਰ, ਟੁੱਟ ਕੇ ਬਿਖਰ ਜਾਣੀਆਂ...ਵੇ...ਹੇ...
ਸਾਨੂੰ ਕੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾ ਤਰੋੜ, ਭੁੱਲਿਆ ਵੇ ਵਣਜਾਰਿਆ!
ਸਾਨੂੰ ਕੱਟ ਲੈਣ ਦੇ ਦਿਨ ਚਾਰ...ਟੁੱਟ ਕੇ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਣੀਆਂ...ਵੇ...ਹੇ

ਦੂਜੀ ਜੋੜੀ ਵਾਰੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ: ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਨਾ ਤੋੜ ਭੁੱਲਿਆ ਵੇ ਵਣਜਾਰਿਆ!
ਇਹਨਾਂ ਵੰਗਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਛਣਕਾਰ, ਟੁੱਟ ਕੇ ਬਿਖਰ ਜਾਣੀਆਂ...ਵੇ...ਹੇ...
ਸਾਨੂੰ ਮਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾ ਤਰੋੜ, ਭੁੱਲਿਆ ਵੇ ਵਣਜਾਰਿਆ!
ਸਾਨੂੰ ਕੱਟ ਲੈਣ ਦੇ ਦਿਨ ਚਾਰ...ਟੁੱਟ ਅਸੀਂ ਮਰ ਜਾਣੀਆਂ...ਵੇ...ਹੇ

ਇਕ ਹੋਰ ਜੋੜੀ: ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਨਾ ਤੋੜ ਭੁੱਲਿਆ ਵੇ ਵਣਜਾਰਿਆ!
ਇਹਨਾਂ ਵੰਗਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਛਣਕਾਰ, ਟੁੱਟ ਕੇ ਬਿਖਰ ਜਾਣੀਆਂ...ਵੇ...ਹੇ...
ਸਾਨੂੰ ਵੀਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾ ਵਿਛੋੜ, ਭੁੱਲਿਆ ਵੇ ਵਣਜਾਰਿਆ! ਸਾਨੂੰ ਕੱਟ ਲੈਣ ਦੇ ਦਿਨ ਚਾਰ, ਟੁੱਟ ਅਸੀਂ ਮਰ ਜਾਣੀਆਂ...ਵੇ...ਹੇ
(ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਬੀਆਂ, ਚਾਚੀਆਂ-ਚਾਚਿਆਂ, ਮਾਸੀਆਂ-ਮਾਸਤਾਂ, ਮਾਮੀਆਂ-ਮਾਮਿਆਂ, ਆਦਿ, ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ:)

(ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਘੜੇ ਚੁੱਕੀ ਲਹਿੰਗਿਆਂ, ਸਲਵਾਰਾਂ ਸੂਟਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁੜੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਘੜੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਆਣੀਆਂ ਕੋਲ ਆ ਬਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।)

ਇਕ ਕੁੜੀ: ਚਾਚੀ! ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਗਾ ਲੈਣ ਦਿਓ! ਅਸੀਂ ਵੀ ਕੁਸ਼ ਸਿੱਖ ਲੀਏ ਮਾਤ ਮੋਟਾ!

ਇਕ ਸੁਆਣੀ: ਆਜੇ ਭਾਈ ਆਜੇ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਰ 'ਲੋ ਕੋਈ ਠੀਹਾ-ਠੱਪਾ..ਉਦਾਂ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਵਾਈਆਂ ਉਡਦੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਆਂ, ਹਾਲ ਤਾਂ ਪੁੱਤ! ਮਾਤਾ ਈ ਆ!

ਕੁੜੀ: ਚੱਲ ਚਾਚੀ! ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੇਖ ਲੀਏ ਫਰਿਆਦ ਕਰ ਕੇ, ਖਬਰਾਂ ਮਨ ਮਿਹਰ ਪੈ ਈ ਜਾਵੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ, ਖੋਰੇ ਹਟ ਈ ਜਾਣ ਏਦਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨੋਂ!
(ਕੁੜੀਆਂ ਗੀਤ ਛੋਹ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੀ ਤੋਂ ਵਾਰੀ ਲੈਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ:)
ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਬਾਬਲਾ ਵੇ..ਹਾਂ ਜੀ ਬਾਬਲਾ ਵੇ! ਦੱਸ ਵੇ ਬਾਬਲਾ! ਸਾਊ ਜੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਾਰ ਲਈ ਵੇ!
ਕਿਹੜੀ ਦੁੱਖ ਫੋਲਣ ਨੂੰ ਆਉ?...
ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਤਾਇਆ ਵੇ..ਹਾਂ ਜੀ ਤਾਇਆ ਵੇ! ਦੱਸ ਵੇ ਤਾਇਆ ਜੀ! ਸਾਊ ਜੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਾਰ ਲਈ ਵੇ! ਕਿਹੜੀ ਦੁੱਖ ਫੋਲਣ ਨੂੰ ਆਉ?...
ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਮਾਮਿਆ ਵੇ..ਹਾਂ ਜੀ ਮਾਮਿਆ ਵੇ! ਦੱਸ ਵੇ ਮਾਮਿਆ! ਸਾਊ ਜੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਾਰ ਲਈ ਵੇ!
ਕਿਹੜੀ ਦੁੱਖ ਫੋਲਣ ਨੂੰ ਆਉ?...
(ਇਕ ਉਦਾਸ ਜਿਹੀ ਮੁਟਿਆਰ ਔਖਾਂ ਮਲਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:)

France became the first country to force all supermarkets to give unsold food to the needy.

ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਨਾ ਤੋੜ

ਡਾ: ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੱਧੂ

ਕਾਵਿ-ਨਾਟ

ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੁਣ ਵਾਧੂ ਹੋਏ ਮਾਲ ਨੂੰ ਮਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟ ਸਕੇਗਾ। ਨਾ ਖਾਦ ਆਦਿ ਬਣਾਅ ਸਕੇਗਾ, ਜੇਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮੁਟਿਆਰ: ਨੀ ਭੈਣੋ! ਰਾਤੀਂ ਤਾਂ ਬਾਹਲਾ ਈ ਮਾੜਾ ਸੁਫਨਾ ਆਇਆ, (ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਨੀ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕਾਲਜਾ ਅਈਦਾਂ ਧੱਕ ਧੱਕ ਵੱਜੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਤੀਓ ਜਾਣੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁੰਡੀ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਮੋਹਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ, ਨੀ ਫੇਰ ਜਾਣੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇਰੀ 'ਚ ਉਡੀਆਂ ਫਿਰਨ, ਫਿਰ ਉਹ ਚੀਬੜੇ ਬਣ 'ਗੀਆਂ, ਲੀਰਾਂ ਬਣ 'ਗੀਆਂ, ਕੁੜੇ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਭੋਰਾ ਅੱਖ ਨੀ ਲੱਗੀ:

ਪਹਿਲੀ ਕੁੜੀ: ਆ ਜਾ ਨੀ ਜੀਤੇ! ਤੂੰ ਵੀ ਮਨ ਹੌਲਾ ਕਰ 'ਲਾ, ਭੋਰਾ ਧਰਵਾਸਾ ਆ ਜੂ! ਨਾਲੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਉ! ਕੋਈ ਤਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚੀਬੜੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕੂ!

ਸਾਰੀਆਂ ਰਲ ਕੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ:
ਕਿੰਦਾਂ ਛੁਟੋਂਗਾ ਬਲੱਜਿਆ ਬੰਦਿਆ?
ਤੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਮਾਰੀ ਕੰਨਿਆ.. ਵੇ...ਹੇ...
ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜਾਣਾ
ਨੂੰਹਾਂ ਦੀ ਨਾ ਕੱਢੋ ਅਰਬੀ.. ਵੇ...ਹੇ...
ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਪਹਿਰ ਦੇ ਤੜਕੇ
ਕੰਨਿਆ ਨੇ ਡਾਡਾਂ ਮਾਰੀਆਂ..ਵੇ...ਹੇ...
ਭਾਵੇਂ ਵਰਤ ਰੱਖੋ, ਕਰੋ ਪੂਜਾ
ਕੰਜਕਾਂ ਦੀ ਹਾਅ ਲੱਗਣੀ.. ਵੇ...ਹੇ...
ਕਿਹੜੀ ਆਖੂਗੀ ਦੇਹਲੀ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਧਰਕੇ
ਇੱਕ ਵੀਰ ਦੇਈਂ ਵੇ ਰੱਬਾ? ... ਵੇ...ਹੇ...
ਨਹੀਓ ਵਿਕਣੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੜੀ
ਭੈਣਾਂ ਵਾਲਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ... ਵੇ...ਹੇ...
ਲੋਕੀ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵੇ ਦੇਹਜ ਲਈ ਹੋਏ
ਮਾਪੇ ਧੀਆਂ ਤਾਂ ਮਾਰਦੇ.. ਵੇ...ਹੇ...
ਕਦੇ ਮਾਪੇ ਮਾਰਨ ਕਦੇ ਸਹੁਰੇ
ਰੱਬ ਦਾ ਨਿਆਂ ਭੁੱਲ'ਗੇ.. ਵੇ...ਹੇ...
ਕਿੰਦਾਂ ਤਰੋਂਗੀ ਨਿਕਰਮਣ ਰੁਹੋ?

ਕਦੇ ਮਾਪੇ ਮਾਰਨ ਕਦੇ ਸਹੁਰੇ ਰੱਬ ਦਾ ਨਿਆਂ ਭੁੱਲ'ਗੇ.. ਵੇ... ਹੇ...

ਭਾਰ ਚੁੱਕ ਪਾਪਾਂ ਦਾ .. ਵੇ...ਹੇ...

(ਦੋ ਦੋ ਜੁੱਟਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਾਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਬਾਲੜੀਆਂ ਆ ਕੇ ਕਿੱਕਲੀ ਪਾਉਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ:)
ਕਿੱਕਲੀ ਕਲੀਰ ਦੀ, ਪੱਗ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਦੀ,
ਦੁਪੱਟਾ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਦਾ/ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰੇ
ਲੋਕੋ! ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਕਸਾਈ ਦਾ/ ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ
ਦਾਈ ਦਾ, ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਕਸਾਈ ਦਾ...
(ਹਾਰਾਂ-ਹਮੇਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਘੰਗਰੇ-
ਲਹਿੰਗੇ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਬਾਗ-
ਫੁਲਕਾਰੀ ਤਾਣ ਕੇ ਗਾਉਂਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ
ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਚੱਕਰ ਕੱਢੀ
ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:)
ਆਉਂਦੀ ਕੁੜੀਏ, ਜਾਂਦੀ ਕੁੜੀਏ, ਚੱਕ
ਲਿਆਈ ਟੋਕਰਾ ਅਨਾਰਾਂ ਦਾ/
ਕਿੱਥੇ ਲਾਹੇਂਗੀ, ਕਿੱਥੇ ਲਾਹੇਂਗੀ
ਇਹ ਪਿੰਡ ਕੁੜੀ-ਮਾਰਾਂ ਦਾ....

ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੈਂਚੇ ਵੇ ਸਰਪੈਂਚੇ,
ਲੰਬਤਦਾਰੋ/ ਬਈ ਪੈਸੇ ਨੇ ਨਾ ਨਾਲ
ਜਾਵਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਦਾਜ ਦੇ ਲਈ ਨਾ ਮਾਰੋ...

ਦੂਜੀਆਂ ਵਾਰੀ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ:
ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੈਂਚੇ, ਵੇ ਸਰਪੈਂਚੇ,

ਲੰਬਤਦਾਰੋ/ ਬਈ ਮੇਲ ਆਖੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ,
ਸਾਨੂੰ ਅਣਜੰਮੀਆਂ ਨਾ ਮਾਰੋ.....
(ਤੇ ਇੰਜ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਚੱਕਰ
ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ:)
ਆਉਂਦੀ ਕੁੜੀਏ! ਜਾਂਦੀ ਕੁੜੀਏ! ਚੱਕ
ਲਿਆ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਰਾਈ/ ਨੀ ਮਾਏ ਤੇਰੀ
ਤੋਣ ਦੇ ਵਿਚੋਂ/ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਾ ਬੁਰਕੀ
ਬਿਆਈ...

ਆਉਂਦੀ ਕੁੜੀਏ! ਜਾਂਦੀ ਕੁੜੀਏ! ਚੱਕ ਲਿਆ
ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕਾਨੇ/
ਨੀ ਹੱਕ ਲੈ ਲੈ ਆਪ ਜਿਉਣ ਦੇ/
ਛੱਡ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਣਾ ਰਕਾਨੋਂ..

(ਹੁਣ ਸਾਰੀਆਂ ਘੇਰਾ ਘੱਤ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ
ਹਨ, ਇਕ ਕੁੜੀ ਛੱਜ ਉੱਤੇ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਛਿਟੀ
ਧਰ ਕੇ ਉੱਚੀ ਹੋਕ ਵਿੱਚ ਬੋਲ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਅਤੇ
ਫਿਰ ਘੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਕੇ ਛੱਜ ਭੰਨਦੀ
ਹੈ:)

ਕੋਈ ਵੇਚੇ ਸੁੰਢ ਜਵੈਣ, ਕੋਈ ਵੇਚੇ ਰਾਈ
ਕੋਈ ਧੀ ਦੀ ਲਾਸ ਨੂੰ ਵੇਚੇ,
ਟਕੇ ਟਕੇ ਸਰਸਾਈ/ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਜੀ
ਚੌਂਕੀ ਕਾਤਿਲਾਂ ਦੀ ਆਈ/
(ਬਾਕੀ ਕੁੜੀਆਂ ਮਗਰ ਮਗਰ ਬੋਲ
ਚੁੱਕਦੀਆਂ ਦੁਹੱਥਤ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ
ਹਨ:)

ਕੋਈ ਵੇਚੇ ਸੁੰਢ ਜਵੈਣ, ਕੋਈ ਵੇਚੇ ਰਾਈ
ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਸਾੜੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ
ਪਿਆਈ/ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਜੀ/ ਚੌਂਕੀ
ਕਾਤਿਲਾਂ ਦੀ ਆਈ/ ਖਬਰਦਾਰ.....
(ਇਕ ਕੁੜੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਬਾਲਟੀ ਤੇ
ਚਿਮਟਾ ਹੈ, ਬੋਲਦੀ ਹੈ:)

ਨੀ ਭੈਣੋ! ਆਹ ਕੁਸ ਤਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋਣਾ ਜੇ
ਸਾਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਜਾਣ, ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਦੀ
ਸੋਝੀ ਆਜੇ, ਪਤਾ ਲੱਗਜੇ ਬਈ ਜੇ ਕੋਈ

ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਨਾ ਤੋੜ

ਡਾ: ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਕਾਵਿ-ਨਾਟ

ਨਵੀਂ ਆਸ

ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀ ਕਰਨਾ? ਅਕਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ, ਜਿੰਦਾਂ ਅਸੀਂ ਆਂ, ਆਉ ਕੁੜ੍ਹੇ! ਜਿਹੜੇ ਮਾਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਕਰੀਏ।

(ਫਿਰ ਬਾਲਟੀ ਉੱਤੇ ਚਿਮਟਾ ਖੜਕਾਉਂਦੀ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਚੱਕਰ ਕੱਢਦੀ ਹੈ:)

ਕੋਈ ਵੇਚੇ ਸੁੰਢ ਜਵੈਣ, ਕੋਈ ਵੇਚੇ ਰਾਈ ਅਸੀਂ ਵੇਚੀਏ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਟਕੇ ਟਕੇ ਸਰਸਾਈ/ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਬਕ ਸਿਖਾਈਏ, ਜਿਹਨੇ ਅੱਤ ਉਠਾਈ/ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਜੀ, ਟੋਲੀ ਪਾੜੀਆਂ ਦੀ ਆਈ...

ਗਲੀ ਗਲੀ ਵਣਜਾਰੇ ਫਿਰਦੇ, ਦਿੰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋਕਾ/ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਆਪ ਸੰਵਾਰੋ, ਮਾਣ ਕਰੋ ਨਾ ਫੋਕਾ/ ਉਹੀ ਜਿੱਤਿਆ ਜਿਹਨੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਅਲਖ ਜਗਾਈ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਜੀ ਉਏ, ਟੋਲੀ ਪਾੜੀਆਂ ਦੀ ਆਈ....

(ਇਕ ਕੁੜੀ ਬੰਬੀਹਾ ਖੜਕਾਉਂਦੀ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਹਨ:)

ਬੋਲੇ ਨੀਂ ਬੰਬੀਹਾ ਬੋਲੇ/ ਸ਼ਾਵਾ! ਨੀਂ ਬੰਬੀਹਾ ਬੋਲੇ/ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨਾਲ, ਨੀਂ ਬੰਬੀਹਾ ਬੋਲੇ ਜੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣੀ, ਜੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣੀ/ ਦਾਜ ਦਾ ਵਰਕਾ ਪਾੜ, ਨੀਂ ਬੰਬੀਹਾ ਬੋਲੇ, ਸ਼ਾਵਾ!... ਜੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਉਣੀ, ਜੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਉਣੀ/ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਾੜ, ਨੀਂ ਬੰਬੀਹਾ ਬੋਲੇ, ਸ਼ਾਵਾ!....

ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਹੱਥ ਨਾ ਅੱਡਣ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਹੱਥ ਨਾ ਅੱਡਣ/ ਐਸੀ ਕਿਰਤ ਸਿਖਾਲ, ਨੀਂ ਬੰਬੀਹਾ ਬੋਲੇ, ਸ਼ਾਵਾ!... ਆਪੇ ਇਜ਼ਤ-ਮਾਣ ਮਿਲੂ, ਹਾਂ ਆਪੇ

ਕੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਦੇ, ਕੋਈ ਸੁਣੇ ਨਾ ਹੀਲ-ਦਲੀਲ/ ਰਾਂਝਣਾ ਰੋਕੀਂ ਵੇ! ਮੁਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੀਰ...

ਇਜ਼ਤ-ਮਾਣ ਮਿਲੂ/ ਜਦ ਕੁਰਸੀ ਦਊ ਸਰਕਾਰ, ਨੀਂ ਬੰਬੀਹਾ ਬੋਲੇ, ਸ਼ਾਵਾ!... (ਤੇ ਇੰਜ ਬੰਬੀਹਾ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਿੱਧੇ ਦਾ ਪਿੜ ਭਖ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:)

(ਪੰਜਾਬੀ ਗਹਿਣਿਆਂ-ਗੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜੀਆਂ ਨੱਚੀਆਂ ਗਿੱਧੇ ਦਾ ਪਿੜ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਜਣੀ ਬਾਂਗ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੋਲੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀ ਚੁੱਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਜੋੜੀ ਗਿੱਧੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬੋਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਵੇਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਨੱਚਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਘੜਾ, ਦੋਹਣਾ ਜਾਂ ਖੜਤਾਲ ਖੜਕ-ਉਂਦੀਆਂ ਹਨ:)

ਕਦੇ ਹੂੰ ਕਰਕੇ, ਕਦੇ ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ/ ਹੱਕ ਲੈ ਲੈ ਨੀਂ ਮੁਟਿਆਰੇ ਲੰਮੀ ਬਾਂਗ ਕਰ ਕੇ

ਸੁਣ ਵੇ ਪਿੰਡ ਦਿਆ ਹਾਕਮਾ! ਇਹਨਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ/ ਛੱਡਣ ਲਾਲਚ ਕਾਰਾਂ ਦਾ, ਜੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਚਾਅ/ ਡਰਦੇ ਮਾਧੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾਅ/ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਮਿਲਦੀ

ਵੇ! ਸੋਹਣਿਆ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ/ ਇਹ....

ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਵਾਲਿਆ ਤੇਰਾ ਸਭ ਕੁਸ਼ ਨੀਲੇ ਨੀਲ/ ਨੀਲ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀ ਕਰੂ ਜਦ ਵੈਰੀ ਹੋਏ ਵਕੀਲ/ ਕੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਦੇ, ਕੋਈ ਸੁਣੇ ਨਾ ਹੀਲ-ਦਲੀਲ/ ਰਾਂਝਣਾ ਰੋਕੀਂ ਵੇ! ਮੁਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੀਰ...

(ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮਝਾਸਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ:)

ਪੱਚੀਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ ਪਟਵਾਰੀ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਲੋਕੀ ਧੀਆਂ ਜਾਣ ਮਾਰੀ ਸੋਚ ਸੋਚ ਮੰਦਤਾ ਹਾਲ ਮਾਏ ਮੇਰੀਏ ਦੱਸ ਕਿਹੜੀ ਕੱਢੂਗੀ ਰੁਮਾਲ ਮਾਏ ਮੇਰੀਏ ਮੇਰਾ ਕਿਹੜੀ ਕੱਢੂਗੀ ਰੁਮਾਲ ਜੇ ਮੁੰਡਿਓ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵਾਉਣੀ ਟੁੰਮ-ਛੱਲਾ ਕੀ ਲੈਣਾ ਮੁੰਡਿਓ ਪੜ੍ਹੀ ਨਾਰ ਉਮਰ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਮੁੰਡਿਓ.....

ਜੇ ਬਾਪੂ ਵਿਆਹ ਕਰਨੋਂ ਡਰਦਾ, ਉੱਚੀਆਂ ਕਰੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ/ ਬਈ ਸ਼ਾਵਾ ਸ਼ਾਵਾ ਹੋ ਜੂ ਸਾਰੇ, ਏਦਾਂ ਕਰੂੰ ਕਮਾਈਆਂ/ ਲਹਿਰਾਂ ਬਹਿਰਾਂ ਕਰ ਦਊ, ਖਲਕਤ ਦੇਖੂ ਵਾਂਗ ਸ਼ਾਦਾਈਆਂ/ ਪੀਘਾਂ ਝੂਟਦੀਆਂ ਧਰਮੀ ਪਿਓ ਦੀਆਂ ਜਾਈਆਂ/ ਪੀਘਾਂ...

ਜੇ ਬਾਪੂ ਤੂੰ ਡਰੋਂ ਕਲੋਕੋਂ, ਗਲ 'ਚ ਗਾਤਰਾ ਪਾਵਾਂ/ ਨਾਮ ਧਿਆ ਕੇ ਦਸਮ-ਪਿਤਾ ਦਾ, ਚਿੜੀਓ ਬਾਜ਼ ਤੁੜਾਵਾਂ/ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਵਾਂਗਰ ਮੈਂ ਵੀ, ਟੁੱਟੀਆਂ ਫੇਰ ਗੰਢਾਵਾਂ/ ਮੈਨੂੰ ਜੀਣ ਦਵੀਂ, ਨਵੀਂਆਂ ਪੈੜਾਂ ਪਾਵਾਂ..

ਉਹ ਵੀ ਹੈਗੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਾਜ ਨਾ ਜਿਹੜੇ ਲੈਂਦੇ/ ਹੈਗੇ ਭਾਵੇਂ ਟਾਵੇਂ ਟਾਵੇਂ, ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ/ ਨੀਂ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਉਹਨਾਂ ਵਰਗੇ, ਹੱਥੀਂ ਕਰਦੇ ਛਾਵਾਂ/ ਉਹਨਾਂ

ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਨਾ ਤੋੜ

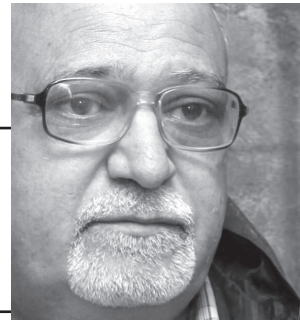
ਡਾ: ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਕਾਵਿ-ਨਾਟ

ਮਹਿਕ/ਖੁਸ਼ਬੋ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਬਿਮਲ

ਚੋਟਵੇਂ ਸ਼ੇਸਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ

ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਮਾਹੀ ਬੜੇ
ਗਿਆਨੀ, ਦੂਣੀ ਕਰਨ
ਕਮਾਈ/ ਗਿਟਮਿਟ
ਗਿਟਮਿਟ ਕਰਦੇ
ਰਹਿੰਦੇ, ਰੱਖਦੇ ਰੌਣਕ
ਲਾਈ।

ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤੜਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਾਂ...

ਬਾਰੂੰ ਬਰਸੀ ਖੱਟਣ ਗਿਆ ਸੀ,
ਖੱਟ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਛੁਹਾਰੇ/ ਸੱਸ ਮੇਰੀ ਮਾਂ
ਵਰਗੀ, ਝਿੜਕ ਕਦੇ ਨਾ ਮਾਰੇ...

ਬਾਰੂੰ ਬਰਸੀ ਖੱਟਣ ਗਿਆ ਸੀ/ ਖੱਟ ਕੇ
ਲਿਆਇਆ ਸਮੋਸੇ/ ਸਹੁਰਾ ਮੇਰਾ ਭਗਤ
ਨਿਰਾ, ਭੁੱਲ ਕੇ ਕਦੇ ਨਾ ਕੋਸੇ...

ਆਉਣ ਨੇਰੀਆਂ, ਬਈ ਜਾਣ ਨੇਰੀਆਂ
ਵੇ ਸਰਾਬੀਆ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ
ਤੇਰੀਆਂ....

ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਮਾਹੀ ਬੜੇ ਗਿਆਨੀ, ਦੂਣੀ ਕਰਨ
ਕਮਾਈ/ ਗਿਟਮਿਟ ਗਿਟਮਿਟ ਕਰਦੇ
ਰਹਿੰਦੇ, ਰੱਖਦੇ ਰੌਣਕ ਲਾਈ/ ਮੈਂ ਤੱਤਤੀ ਨੂੰ
ਬਿੱਜੂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਨਿੱਤ ਲੜਾਈ/ ਡੋਡੇ
ਪੀਵੇ, ਭੁੱਕੀ ਖਾਵੇ, ਹੋਵੇ ਜੱਗ-ਹਸਾਈ
ਮਰ ਜਾਏ ਵਿਚੋਲਾ ਨੀ, ਜਿਹਨੇ ਲੜ ਅਮਲੀ
ਦੇ ਲਾਈ...

.....
9872003658
.....

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਖੜ 'ਚੋਂ ਮਹਿਕ
ਘਟਦੀ ਗਈ
ਫੇਰ ਆਖਰ ਮੁਕ ਗਿਆ ਇਕ ਦਿਨ ਖੜਾਂ
ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ -ਬਰਜਿੰਦਰ ਚੌਹਾਨ

ਕੁਝ ਮਹਿਕ, ਕੁਝ ਪੀੜ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ
ਰੂਹੇ ਚਮਨ ਬੈਠਦਾ, ਕੁਝ ਬੋਲਦਾ, ਉਹ ਦੋ
ਘੜੀ ਤਾਂ ਠਹਿਰਦਾ -ਕਮਲ ਇਕਾਰਸ਼ੀ

ਮਹਿਕ ਬਣ ਕੇ ਪੌਣ ਦੇ ਵਿਚ ਘੁਲਣ ਦੀ ਹੈ
ਲਾਲਸਾ
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦਾ ਰੁਤਬਾ
ਮਿਲੇ -ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਉਸ ਨੂੰ ਸਜਾ ਸੀ ਮੌਤ ਉਹ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਚੁਣ
ਲਵੇ
ਉਹ ਮਹਿਕ ਬਣ ਕੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਬਿਖਰ
ਗਿਆ -ਰਾਬਿੰਦਰ ਮਸਰੂਰ

ਛੁਹਿਆ ਤਾਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨੇ ਕੰਡਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ
ਧਰਿਆ
ਮੰਗੀ ਮੈਂ ਮਹਿਕ, ਪੁੰਆਂ ਉਠਿਆ ਗੁਲਾਬ
ਵਿਚੋਂ -ਅਨੂ ਬਾਲਾ

ਇਹ ਕੇਹੀ ਮਹਿਕ ਹੈ ਪੌਣਾਂ 'ਚ ਇੱਕ ਦਮ
ਆ ਰਲੀ 'ਢਿੱਲੋਂ'
ਮਿਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਉਹ ਜੂਹ ਮੇਰੀ ਵਿੱਚ
ਆ ਗਿਆ ਹੋਣੈ
...ਹਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ
ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਿਕ ਹੈ ਓਨੀ, ਤੇ ਓਨੇ
ਰੰਗ ਨੇ
ਸਿਰਫ ਅਪਣਾ-ਆਪ ਮੈਥੋਂ ਫੁੱਲ ਬਣ
ਸਕਿਆ ਨਹੀਂ
...ਗੁਰਤੇਜ ਕੋਹਾਰਵਾਲਾ

ਗਵਾਚੇ ਇਉਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਰੰਗਾਂ ਦੇ
ਨਾਂ ਤੀਕਰ,
ਕਦੇ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਸਾਂ, ਮਹਿਕ ਦਾ ਵੀ ਨਾਮ
ਰੱਖਾਂਗੇ -ਗੁਰਤੇਜ ਕੋਹਾਰਵਾਲਾ

ਹਵਾ ਦੀ ਸਰਸਰਾਹਟ ਕਦ ਰੁਕੀ ਹੈ ਇੱਕ
ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ
ਮਹਿਕ ਅਤੇ ਰੰਗ ਉੱਤੇ ਵਕਤ ਦਾ ਪਹਿਰਾ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -ਕੰਵਰ ਚੌਹਾਨ

ਸੁਪਨੇ ਸੇਜਲ ਨੀਦਰ ਬੋਝਲ ਕਿੰਜ ਦਰ
ਖੜਕਾਈਏ ਚਾਵਾਂ ਦੇ
ਮਹਿਕ ਵਿਹੁਣੇ ਹਾਸੇ ਸਾਡੇ ਤੇਵਰ ਬਦਲੇ
'ਵਾਵਾਂ ਦੇ -ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਗਿਆ ਹੈ ਇਤਰ ਭਿੰਜੇ ਫੁੱਲ
ਕਾਗਜ਼ ਦੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਅੱਖ ਦੇ ਫੇਰ ਵਿਚ ਹੀ
ਮੁੱਕਦੀ ਜਾਂਦੀ -ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ

ਬਾਗਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਰਾਖ ਮਿਲਾ ਕੇ
ਵਾਹੋ
ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਫੁੱਲਾਂ ਲੈਣੀ ਮੇਰੀ ਮਹਿਕ
ਉਧਾਰ -ਜਗਜੀਤ ਬਰਾੜ

'ਵਾ ਇਕ ਥਪੇੜ ਨਾਲ ਮਹਿਕ ਖੋਹ ਕੇ
ਔਹ ਗਈ
ਤੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਹੀ ਵਰਤੀਆਂ ਬੁਲਬੁਲਾ
ਸਲਾਸੀਆਂ -ਠਾਕੁਰ ਭਾਰਤੀ

ਇਹ ਚਾਹਤ ਦਾ ਖੋਰੇ ਪੜਾਅ ਕਿਹੜਾ
ਆਇਆ
ਕਿ ਤੇਰੇ 'ਚੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮਹਿਕ ਆ ਰਹੀ
ਹੈ -ਵਾਹਿਦ

ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਭਾਗ

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ

ਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ

Photo by Amarjit Chandan

ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਅਖੀਰ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਭੇਤ ਦਾ ਉੱਤਰ ਹੈ ਕਿ ਜੱਟ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਰੁੱਖੀ ਸੁੱਕੀ ਖਾ ਕੇ ਪੰਡਾਂ ਵੌਹਦੇ ਹਨ, ਹਲ ਵਾਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਚਾਰ ਮਣ ਦਾ ਭਾਰ ਕੰਡ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਠੇ ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ ਕਰਤੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਕਿਲੋ ਪੱਕੇ ਆਟੇ ਦੀ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਚਾਰ ਪਿਆਜ਼, ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਲੂਣ ਮਿਰਚ ਤੇ ਕਟੋਰਾ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਦਹੀਂ ਦੀ ਰਿੜਕੀ ਲੱਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਣਕ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਗਰਾਮ ਜੇ ਖਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ 950 ਗਰਾਮ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗੇ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਫਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸ 390/1000 ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਗੁਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਏਸ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਏਨਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਣਕ ਜਾਂ ਜੌਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਹਜ਼ਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੁੱਧ ਘਿਓ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬੋੜੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਬਾ ਕੇ ਵਰਜਿਸ਼ ਜਾਂ ਕਠਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਦਬਾ ਕੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ਕ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਜਾਏ।

ਦੁੱਧ ਤੇ ਫਲ ਆਦਿ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਏਸ ਲਈ ਵਜ਼ਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਬੋੜੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਿਹਦੇ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲਾਂ ਤੇ ਦੁੱਧ ਵਰਗੀਆਂ ਹਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪਰ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਬੋੜੀਆਂ ਖੁਰਾਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਬਹੁਤਾ ਖਾਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਬਚਣ।

ਤੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਬਹੁਤ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇਲ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ ਤੇ ਘਿਓ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਇਹਦੇ ਖਾਲਸ ਮਿਲ ਸਕਣ ਦੀ ਆਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧੀਕ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਕਾਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਚੰਗੇਰਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਘਿਓ ਦੇ ਜ਼ਰਾ ਮਾਸ ਖਾਲਸ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਜਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਦ੍ਹਾ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਾ ਦੋਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁੱਕੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ, ਦਹੀਂ, ਲੱਸੀ, ਦਾਲ, ਪਿਆਜ਼ ਦੇ ਛੁੱਟ ਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲੀ ਖੁਰਾਕ ਨਾ ਖਾਏ ਤਾਂ ਵੀ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸੁਹਣੀ ਸਿਹਤ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਮਾਸ ਦੇ 1000 ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਔਸਤ ਮਿਕਦਾਰ :

ਤਰਾਂ	15	ਸ਼ਾਹਦਾਣਾ	250
ਹਦਵਾਣੇ	30	ਗਊ ਦਾ ਮਾਸ	260
ਸ਼ਲਗਮ	42	ਆਲੂ	260
ਦੁੱਧ	72	ਖੁਰਮਾਨੀਆਂ	260
ਬੰਦਗੋਭੀ	73	ਅੰਗੂਰ	270
ਗਾਜਰਾਂ	93	ਕੁੱਕੜ ਦਾ ਮਾਸ	270
ਅੰਡੇ ਦੀ ਸਫੈਦੀ	140	ਆਲੂ ਬੁਖਾਰਾ	290
ਚੁਕੰਦਰ	148	ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮਾਸ	290
ਨਾਖਾਂ	160	ਇਮਲੀ	340
ਸੇਬ	170	ਬਦਾਮ	650
ਆੜੂ	200	ਜਵੀ	742
ਮੱਛੀ	210	ਜੌਂ	920
ਸੂਰ ਦਾ ਮਾਸ	240	ਕਣਕ	950

ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅੰਗਰੇਜੀ ਕਵਿਤਾ

ਅਨਾਮ

ਬਾਲ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਬੁੱਢੀ ਵਿਚਾਰੀ, ਸੰਘੋ ਲੰਘਾਅ ਲਈ ਉਸ ਮੱਖੀ।
ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿਓਂ ਲੰਘਾਈ ਸੀ ਮੱਖੀ।
ਬੁੱਢੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪੇ, ਮਰ ਹੈ ਜਾਣੀ, ਵਿਚਾਰੀ।

ਬੁੱਢੀ ਵਿਚਾਰੀ, ਸੰਘੋ ਲੰਘਾਅ ਲਈ ਉਸ ਮਕੜੀ
ਜੋ ਤੜਪੇ, ਜੋ ਹਿੱਲੇ, ਲਵੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਅੰਦਰ।
ਮੱਖੀ ਫੜਨ ਨੂੰ ਲੰਘਾਈ ਉਸ ਮਕੜੀ।
ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿਓਂ ਲੰਘਾਈ ਸੀ ਮੱਖੀ।
ਬੁੱਢੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪੇ, ਮਰ ਹੈ ਜਾਣੀ, ਵਿਚਾਰੀ।

ਬੁੱਢੀ ਵਿਚਾਰੀ, ਸੰਘੋ ਲੰਘਾਅ ਲਈ ਉਸ ਚਿੜੀ।
ਹੈ ਨਾ ਬੇਤੁਕਾ! ਲੰਘਾਅ ਲਈ ਉਸ ਚਿੜੀ।
ਉਸ ਚਿੜੀ ਲੰਘਾਅ ਲਈ ਮਕੜੀ ਫੜਨ ਨੂੰ
ਉਸ ਮਕੜੀ ਲੰਘਾਈ ਸੀ ਮੱਖੀ ਫੜਨ ਨੂੰ
ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿਓਂ ਲੰਘਾਈ ਸੀ ਮੱਖੀ।
ਬੁੱਢੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪੇ, ਮਰ ਹੈ ਜਾਣੀ, ਵਿਚਾਰੀ।

ਬੁੱਢੀ ਵਿਚਾਰੀ, ਸੰਘੋ ਲੰਘਾਅ ਲਈ ਉਸ ਬਿੱਲੀ
ਲਓ ਕਰ ਲਓ ਗੱਲ! ਲੰਘਾਅ ਲਈ ਉਸ ਬਿੱਲੀ
ਉਸ ਬਿੱਲੀ ਲੰਘਾਅ ਲਈ ਚਿੜੀ ਫੜਨ ਨੂੰ
ਉਸ ਚਿੜੀ ਲੰਘਾਈ ਸੀ ਮਕੜੀ ਫੜਨ ਨੂੰ
ਉਸ ਮਕੜੀ ਲੰਘਾਈ ਸੀ ਮੱਖੀ ਫੜਨ ਨੂੰ
ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿਓਂ ਲੰਘਾਈ ਸੀ ਮੱਖੀ।
ਬੁੱਢੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪੇ, ਮਰ ਹੈ ਜਾਣੀ, ਵਿਚਾਰੀ।

(ਅਨੁਵਾਦ-ਪੁਨਮ)

ਅੰਮੀ ਪਾਪਾ ਕਮਲ

ਕਰੀਏ ਅੰਮੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ
ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕਰਦੀ ਪਿਆਰ।
ਸਾਂਭੇ ਸੁੰਭਰੇ ਉਹ ਘਰ-ਬਾਰ
ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਰਦੀ ਕੰਮ-ਕਾਰ।
ਸਾਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਨੁਹਾਵੇ ਧੁਆਵੇ।
ਸੋਹਣੇ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਵੇ।
ਸਾਨੂੰ ਕੋਲ ਬਿਠਾਅ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਵੇ,
ਫਿਰ ਉਹ ਖੇਡੇ ਅਤੇ ਖਿਡਾਵੇ,
ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਲਾਡ ਲਡਾਏ।
ਲੋਗੋ ਦੇ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਸੰਵਾਏ।
ਪਾਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਦਫਤਰ ਜਾਵੇ,
ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਵੇ।
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਜਦ ਘਰ ਆਵਣ,
ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਚੀਜੀ ਲਿਆਵਣ।
ਸਾਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਖਿਡਾਉਣੇ,
ਚਾਬੀ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਮਨਮੋਹਣੇ,
ਨਵੇਂ ਸੰਵਾਅ ਕੇ ਦੇਵਣ ਸੂਟ,
ਨਾਲੇ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਣ ਬੂਟ।
ਸਾਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਚੰਗੇ ਬੱਚੇ,
ਅੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਕਿੰਨੇ ਚੰਗੇ।

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-98154 33166)

ਹੋਕਾ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਕੜੋਨਾ

ਕਹਾਣੀ

ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਨ

24

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਨਵਤੇਜ ਦੇ ਘਰ ਨੇੜੇ ਬਣੀ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਧੁੱਪ ਸਿਖਰਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦੀ। ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਵਤੇਜ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਖੇਡਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉੱਝ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਥੇ ਗੂੜ੍ਹੀ ਛਾਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਠੰਢੀ-ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਲਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪੂਰੀ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਪਣੇ ਵਲੋਂ ਪੈ ਰਹੇ ਰੌਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖੇਡਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਬਜ਼ੁਰਗ

ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।

ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਖੇਡਣ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ! ਨਵਤੇਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ੋਰ ਪੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਪਿਆ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੀਪਕ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾਅ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਠ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੀਪਕ ਨੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, 'ਅੰਕਲ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਰੌਲੇ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਜੇ

ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਆਰਾਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਾ ਆਵੇ।' ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਮਲਦਾ ਹੋਇਆ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, 'ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਥਕਾਵਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਫਿਰ ਤਰੋਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।' ਉਸਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕੋਲ ਆਏ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਸਭ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਫੇਰਦਿਆਂ ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, 'ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ! ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀਆਂ ਮਾਣੋ!' ਕੁਝ ਪਲ ਰੁਕ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, 'ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਬੱਚੇ ਹੋ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪੌਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।' ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਘਰ ਤੋਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ।

ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਪੌਦਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸਭ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਇਨਸਾਨ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ। ਨਵਤੇਜ, ਬਲਜੀਤ ਤੇ ਦੀਪਕ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪੌਦੇ ਲਾ ਕੇ

ਕੱਲੂ ਦੇ ਮਰਦ, ਔਰਤ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੇ।

ਵੱਡਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਨਸੀਹਤ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੌਨੂੰ, ਧੀਰ ਅਤੇ ਹਰਮਨ ਨੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਾਈਂ ਹੀ ਗਵਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾਏ ਸਨ ਉਹ ਲਗਾਏ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਵੀ ਕਰਦੇ।

ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਆਉਣ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਫਿਰ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਛੱਡ ਉਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਨਵਤੇਜ ਅਤੇ ਬਲਤੇਜ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, 'ਅੱਛਾ, ਇਹ ਦੱਸੋ ਮੇਰੇ ਦਿੱਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ?' ਨਵਤੇਜ, ਬਲਜੀਤ ਅਤੇ ਦੀਪਕ ਨੇ ਝੱਟ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, 'ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਲਗਾਅ ਦਿੱਤੇ! ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਜ ਵਾਪਸ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?' 'ਨਾ, ਨਾ, ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ, ਤੇ ਤੁਸੀਂ?' ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਦੇਖ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਬੋਲਿਆ, 'ਚਲੋ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਬੂਟੇ ਲੈ ਲਿਓ, ਤੇ ਲਾ ਦਿਓ।'

ਉਹ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਾਅ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਵਤੇਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅੰਕਲ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਮੁਹੱਲੇ ਬੂਟੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੇਚਦੇ?' ਇਹ ਸੁਣ ਪੌਦਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, 'ਬੇਟਾ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਉੱਥੇ ਹੀ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਣ।' ਉਸਨੇ ਲੰਮਾ ਹਉਕਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਭਾਵੇਂ ਹੋਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਉਕਾ ਵੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨ। ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿੰਨਾ ਪਲੀਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਗੰਦਗੀ ਅਤੇ ਗੰਦੀ ਹਵਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਘਰ ਘਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾ ਸਕਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨੇ ਰੁੱਖ।' ਸਭ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ।

ਉਹ ਕੁਝ ਰੁਕਦਿਆਂ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪੌਦੇ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਜਾ ਕੇ ਪੌਦੇ ਵੇਚਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਪਾਰਕ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਖੇਡਦੇ ਹੋ ਇਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਦੇ-ਪੜਦਾਦਿਆਂ ਦੀ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੇ ਹੁਣ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਤਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਭੰਗ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।' ਉਹ ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਨਵਤੇਜ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਹੌਲਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਖਰੀਦਾਂਗੇ ਪੌਦੇ ਤੇ ਰੁਜ਼ਨਾਵਾਂਗੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ।' ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਈ।

ਉਹ ਅਜੇ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇੱਕ ਭੱਦਰਪੁਰਸ ਨੇ ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਾਰਡ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਜਨਾਬ, ਕੱਲੂ ਅਸੀਂ ਵਣ-ਮਹਾਂਉਤਸਵ ਮਨਾਅ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।' 'ਹੈਂਅ! ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਿਸ ਗੱਲ ਲਈ?' ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਰੁੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਜਗਾਅ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡੇ ਮੁਫ਼ਤ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਖਰੀਦਣੇ ਹਨ', ਆਏ ਭੱਦਰਪੁਰਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਦੋਸਤ ਦੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਡਾਢੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰ ਪਾਰਕ ਨੂੰ ਗੂੰਜਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁਹੱਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪੌਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਅੱਜ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ 'ਬੂਟੇ ਲੈ ਲਿਓ, ਬੂਟੇ ਲੈ ਲਿਓ!' ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਾੜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸਨੂੰ ਮੁਹੱਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ।

.....
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਘਰ : ਮਕੜੋਨਾ ਕਲਾਂ,
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ : ਰੂਪਨਗਰ -140102
98550-20025
.....

ਖੋਪਰੀ (Skull, Cranium)

ਪ੍ਰੋਮ ਅਵਤਾਰ ਰੈਣਾ

ਆਓ ਜਾਣੀਏ

ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਇਕ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮੜੀ ਵਾਹਵਾ ਮੋਟੀ ਧਾਤ ਦੀ ਚਾਦਰ (ਆਰਮਰ) ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਨਾ ਉਸਦੀ ਸਾਹਮਣੀ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ, ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੀਆਂ ਬਾਹੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਤੋਪ ਵਾਲੇ ਬੰਮੂਾਂ (ਗਨ ਟਾਵਰਜ਼) ਉੱਪਰ।

ਵਾਹਵਾ ਮੋਟੀਆਂ ਸਟੀਲ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੇ ਕੌਨਿੰਗ ਟਾਵਰ (ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਕਮਰਾ) ਨੂੰ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਚੌਕੀ (ਕਮਾਂਡ ਪੋਸਟ) ਸਥਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਘੇਰਿਆ, ਭਾਵ, ਵਲਿਆ ਹੁੰਦੈ।

ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਚੌਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਓਦਾਂ ਹੀ ਇਸਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਐ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਲਾਹ (ਜਹਾਜ਼ੀ) ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਕਮਰੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਖੋਪਰੀ ਦਾ ਨਿੰਗਰ ਹੱਡਲ ਸੰਜੋਅ (ਆਰਮਰ) ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਮਾਗ ਪਾਏਦਾਰ (ਪੱਕੇ) ਕੇਸ (ਖੋਲ) ਵਿਚ, ਏਦਾਂ ਪਿਆ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਬਦਾਮ ਜਾਂ ਅਖਰੋਟ ਆਪਣੀ ਛਿੱਲਤ ਵਿਚ।

ਖੋਪਰੀ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵਾਹਵਾ ਸਖਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਰਾਤੱਤਵ-

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ (ਆਰਕਿਅਲੋਜਿਸਟ) ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੋਪਰੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰੰਗਾਂ (ਪਿੰਜਰਾਂ) ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਗਲ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਖੋਪਰੀਆਂ ਹਾਲੇ ਤੀਕਰ ਕਾਇਮ ਰਹੀਆਂ। ਖੋਪਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿਮਾਗ ਇਕ ਅਤਿ ਦੇ ਕੋਮਲਭਾਵੀ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ਕ ਸੰਦ ਵਾਂਗ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦੈ। ਤਿੰਨ ਝਿੱਲੀਆਂ (ਮੈਂਬਰੇਨ) ਉਸਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਕਰਤਾਠੀ ਝਿੱਲੀ (ਮੈਂਬਰੇਨ) ਭਾਵ 'ਡਿਊਰਾ ਮੇਟਰ' (ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਕੰਗਰੋਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਉਛਾਤ) ਹੁੰਦੈ।

ਦੂਜੀ ਨੂੰ 'ਐਰਗਨੋਇ ਮੈਂਬਰੇਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦੈ। ਉਹ (ਝਿੱਲੀ) ਮਕੜੀ ਦੇ ਜਾਲੇ ਵਾਂਗ ਦਿਮਾਗ ਦੁਆਲੇ ਵਲ੍ਹੇਟੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਇਹਨਾਂ ਝਿੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚਲੀ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਇਕ ਅਸਚਰਜ (ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਦ੍ਰਵ (ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ) ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਇਹ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਦੀ, ਭਾਵ, ਉਸ ਦੀ ਉਦਰ-ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ

ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਦ੍ਰਵ ਵਿਚ ਬੇਸੰਕੋਚ ਘੁੰਮਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਲਹੂ-ਨਾੜਾਂ ਵਿਚਲੇ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚਲੀਆਂ ਲਹੂ ਖੋਲੀਆਂ (ਬਲੱਡ-ਵੈਸਲਜ਼) ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਬਚਾਉ, ਰਾਖਵੀਆਂ ਝਿੱਲੀਆਂ, ਰੋਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਠੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੰਤ ਵਿਚ, ਤੀਜੀ, ਮਲੂਕ ਪੋਲੀ ਝਿੱਲੀ, ਭਾਵ 'ਪਾਇਆ ਮੇਟਰ' (ਦਿਮਾਗੀ ਝਿੱਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅੰਦਰਲੀ ਝਿੱਲੀ- ਮ੍ਰਿਦੁਤਾਲਕਾ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਨੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੁੰਡ ਅਥਵਾ ਬੁਰਕੇ ਵਾਂਗ ਢਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਇਹ ਨਿਕਚੂ ਰੱਤ-ਨਾੜਾਂ ਨਾਲ ਗੁੰਦੀ, ਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਅਤੇ ਨਾਜ਼ਕ, ਮਲੂਕ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਸੈੱਲਾਂ ਲਈ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ, ਭਾਵ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਕਰ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਏ।

ਜਰਾ ਵੇਖਣਾ, ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਸੋਚੀ-ਵਿਚਾਰੀ ਕਮਾਂਡ-ਪੋਸਟ (ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਚੌਕੀ) ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ!

!ਮਾਂ!

ਕਰਨ ਬਰਾੜ ਹਰੀਕੇ ਕਲਾਂ

ਗੱਲਬਾਤ

ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਹਾਂ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਲੜੀ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਰੋਈ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਮੈਂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਵਾਉਣ ਵੇਲੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇਈ ਜਾਵਾਂ....!!

“ਲੈ ਮਾਂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਝੂਰੀ ਜਾਨੀ ਆਂ ਬਸ ਵੀਜ਼ਾ ਲਵਾ ਕੇ ਹੀ ਵੇਖਣਾ ਹੈ, ਵੀਜ਼ਾ ਕਿਹੜਾ ਆਈ ਜਾਂਦਾ।”

ਮਾਂ ਉੱਤੋਂ-ਉੱਤੋਂ ਹੱਸ ਛੱਡਦੀ ਜਿਵੇਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ.....

“ਲੈ ਮੈਨੂੰ ਚਾਰਦਾਂ? ਇਹਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆਂ! ਜਾਣਦੀ ਆਂ ਤੈਨੂੰ, ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਨੌਹਾਂ ਚੋਂ ਗੰਦ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਪੋਤਤੇ ਧੋਂਦੀ ਦਾ!” ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਹੋਵੇ।

ਵੀਜ਼ਾ ਆਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਏਜੰਟ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਮਾਂ ਨੂੰ। ਮਾਂ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾਉਂਦੀ ਥਾਂਏ ਮਰ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਵੱਧਦੇ-ਵੱਧਦੇ ਮਾਂ ਅੱਧੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ‘ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੁਢਾਪਾ ਉਤਰ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਥਾਏਂ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਂ ਦੇ ਹੰਝੂ ਪਰਲ-ਪਰਲ ਆਟੇ ਵਾਲੀ ਪਰਾਤ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਦੇ ਰਹੇ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ.....!!!!

“ਚੰਦਰਿਆ ਕਦੇ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸੁਖ ਵੀ ਦੇ ਦੋਂਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਬਹੁ ਦਾ ਚਾਅ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨੀਂ ਕੀਤਾ।”

ਤੇ ਮੈਂ ਬੁੱਤ ਬਣਿਆ ਖੜਾ ਰਿਹਾ- ਨਾ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸਕਿਆ ਨਾ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮਾਂ ਮੰਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ। ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਰਹਿ ਗਈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੋਠੇ ਉੱਤੋਂ ਸੁਣਦਾ, ਮਾਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਹਿ

ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ....

“ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਹੀ ਨੀਂ ਦੇਣਾ, ਵੇਖੀਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਤੁਰ ਜਾਉਗਾ ਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਸਾਡਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਹੀ ਕੋਣ? ਵੇਖੀ ਬੋਲਦਾ ਨੀਂ, ਉਹਨੇ ਮੰਨ ਜਾਣਾ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਐ, ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਮੈਨੂੰ, ਮੇਰੀਆਂ ਢਿੱਡ ਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ, ਹੈਂ, ਬੋਲਦਾ ਨੀਂ, ਓ ਮੰਨ ਜਾਉ ਨਾ ਮੇਰੀ ਗੱਲ.....? ?”

ਅੱਗੋਂ ਬਾਪੂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੁੰਦਾ, “ਕੋਈ ਨਾ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਲਈ ਹੀ ਚੱਲਿਆ, ਦੇਖ ਆਉਣ ਦੇ ਅਗਲੀ ਦੁਨੀਆਂ, ਆਪੇ ਮੁੜ ਆਉ। ਸੌਂ ਜਾ, ਤਤਕੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ”।

ਮੈਂ ਆਵਦੇ ਜਾਣੇ ਬਾਹਲਾ ਸਿਆਣਾ ਬਣ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ...

“ਵੇਖ ਮਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਦੇਸ ਆ ਰਹਿਣ ਨੂੰ, ਨਾ ਇੱਥੇ ਆਪ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਹੈ ਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ, ਨਾ ਇੱਥੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਚੱਜਦੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਲੋਕ, ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਜਾਉਂ, ਕਮਾਈ ਕਰੂੰ, ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਖੜਾ ਹੋਊਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚੌਸ਼ਨ ਕਰੂੰ।”

ਮਾਂ ਸਭ ਸੁਣੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਅਖੀਰ ਬੋਲ-ਦੀ.... “ਸਭ ਕੁਝ ਸਹੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਿਆਣਾ ਮੈਂ ਕਮਲੀ, ਪਰ ਆਹ ਇਕੱਲੀ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਜਾਵੇਂਗਾ, ਅੱਗੇ ਭਲਾ ਇੱਥੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੀਂ ਵੱਸਦੀ, ਕੀ ਘਾਟਾ ਤੈਨੂੰ ਇੱਥੇ? ਕਿਉਂ ਸਾਡੀ ਜਿੰਦ ਰੋਲਦਾ।”

ਮਾਂ ਦੀ ਭੁੱਬ ਨਿਕਲ ਗਈ ਤੇ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਗੱਡਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ, ਚਿੰਤਨ, ਪੈਸਾ, ਸੋਹਰਤ, ਐਸੋ-ਅਰਾਮ, ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਮਾਂ ਸਬਦ ਅੱਗੇ ਬੋਲੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਨਿਰ-ਉੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਮਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਧਾਂ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ।

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ ਘਰ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਚੱਜ ਨਾਲ ਬਲਾਉਂਦੀ ਵੀ ਨਾ, ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਾ ਪੁੱਛਦੀ, ਸਗੋਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਢਿੱਡ ਮੱਚਿਆ ਪਿਆ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ।

ਸਾਡੇ ਘਰੋਂ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਮਾਂ ਅੰਦਰ ਵੜ-

!ਮਾਂ!

ਕਰਨ ਬਰਾੜ ਹਰੀਕੇ ਕਲਾਂ

ਗੱਲਬਾਤ

"If there is a God, he will have to beg my forgiveness."

-A phrase carved into a concentration camp cell by a Jewish Prisoner

“ਜੇ ਰੱਬ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਤਰਲੇ ਕੱਢਣੇ ਪੈਣਗੇ।” – ਯਹੂਦੀ ਕੈਦੀ ਮੇਰੇ ਤਸੀਹਾ ਕੈਂਪ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿਚ ਤਰਾਸ਼ਿਆ, ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਬਣਾਏ।

ਵਤ ਰੋਈ, ਮੈਂ ਮਾਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਸਮਾਨ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਮਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ? ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਜੋ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਪਤਾ ਸਿਰਫ ਮੈਨੂੰ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੀ। ਸੰਦੂਕਾਂ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਧਾਹ ਨਿਕਲ ਗਈ, ਮੇਰਾ ਅੰਦਰ ਪਾਟ ਗਿਆ। ਮਾਂ ਕੋਲ ਬੋਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਮਾਂ ਥੰਮ੍ਹੀ ਨਾਲ ਢੋਹ ਲਾ ਕੇ ਖਾਲੀ-ਖਾਲੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਮੇਰੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਗਈ। ਕਈ ਦੁਆਵਾਂ, ਕਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਈ ਸੁਪਨੇ, ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਲੀਕਾ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੀ ਸਮਝ ਮਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਬੋਲੇ ਇੱਕੋ ਜੱਫੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝਾਅ ਦਿੱਤੀ, ਮਾਂ ਜੋ ਸੀ। ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਮਾਂ ਦਾ ਹੰਝੂ ਭਰਿਆ ਚਿਹਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ ਨਾ ਹੀ ਭੁੱਲਣਾ, ਜੋ ਸਦਾ ਲਈ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸ ਗਿਆ।

...ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦਿਨ ਬਦਲੇ ਪਰ ਮਾਂ ਨਾ ਬਦਲੀ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਦੀ ਆਸ ਬਦਲੀ।

ਐਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲੀ ਆਪਣੇ ਪੋਤਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਜੋ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਪਾਲਿਆ ਤੇ ਹੱਥੀਂ ਖਿਡਾਇਆ।

ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੇਗਾਨਾ ਮੁਲਕ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਾ ਲਗਦਾ। ਉਹ ਓਪਰੀ, ਓਦਰੀ-ਓਦਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਤੇ ਕਹਿ ਛੱਡਦੀ..... “ਪੁੱਤ ਇੱਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈਗਾ ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਾਲਾ ਮੋਹ ਹੈ ਨੀ, ਨਾ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਰੀਕਾ-ਕਬੀਲਾ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਜਿਹਨਾਂ ਆਸਰੇ ਬੰਦਾ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਸੌ ਦੁੱਖ-ਸੁਖ ਕਰਦਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ ਵਿੱਚ

ਹੁਣ ਕਦੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਾਪਿਸ ਆਈਏ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਿੰਨਾ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ- ਪੋਤੇ ਨਾਲ ਲਾਡ ਕਰਦੀ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਆ।

ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਾ। ਇੱਥੇ ਬੰਦੇ ਬੋੜੀ ਆ ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਰੂਹਾਂ ਤੋਂ ਪੱਥਰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹੈ ਪੱਥਰ, ਮੋਹ ਮੋਹਬਤ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਪੱਥਰ।”

ਅਖੀਰ ਮਾਂ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਬਾਹਰ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸਗੋਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਹੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਦਾ ਵਾਪਿਸ ਆਉਣਾ ਆਪਣੇ ਘਰੇ।

ਹੁਣ ਕਦੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਾਪਿਸ ਆਈਏ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਿੰਨਾ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ—ਪੋਤੇ ਨਾਲ ਲਾਡ ਕਰਦੀ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਆ।

ਸੱਚੀ ਮਾਂ ਮੇਰਾ ਕਰਦੀ ਵੀ ਬਾਹਲਾ! ਜੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਬਾਪੂ ਲੜ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰਾ ਪੱਖ ਲਊ, ਮੇਰੀ ਵਹਾਰ ਕਰੂੰ।

ਬੀਵੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਪਰਦੇਸ ਵਾਪਿਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਮਾਂ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਰਹਿ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾਂ। ਕਈ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਆ ਕਿ ਬਲੋਹਲਾ ਜਿਹਾ ਐਡਾ

ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾਂ ਪਰ ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮਾਂ ਲਈ ਪੁੱਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੱਚੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਐ। ਕਿਸੇ ਪਰਦੇਸੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵੇਖੋ—ਜੇ ਅਗਲੇ ਦੀ ਧਾਹ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਖਿਓ। ਨਾਲੇ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਿੱਘ ਪੋਹ-ਮਾਘ ਦੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਾ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦਾ। ਮਾਂ ਦਾ ਸਪਰਸ਼ ਰੱਬੀ-ਰਹਿਮਤਾਂ ਬਖਸ਼ਦਾ, ਮਾਂ ਦੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਰਗੇ ਬੋਲ ਤਪਦਾ ਸੀਨਾ ਠਾਰਦੇ ਐ।

ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਦੇ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਆ ਉਦੋਂ-ਉਦੋਂ ਮਾਂ ਉਦਾਸ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ-ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਆ ਕਿ ਪੁੱਤ ਨੇ ਤੁਰ ਹੀ ਜਾਣਾ। ਮਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਘਟਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਫਿਰ ਇਕੱਲੀ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਾਂ ਸਾਗ ਵਿੱਚ ਘਿਓ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾਊ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਈ ਜਾਊ, ਕੱਪੜੇ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾਊ, ਖਾਣ ਵਾਲੀਆ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੂ, ਕਦੇ ਐਵੇਂ ਗੱਡੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹੀ ਜਾਊ ਕਿ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਆਹ ਚੰਦਰੀ ਵੀ ਓਦਰ ਜਾਂਦੀ ਆ, ਕਦੇ ਐਵੇਂ ਤੁਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਬੋਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ..... “ਲੈ ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਪਏ ਹੈ ਪੁੱਤ ਦੇ ਜਾਣ ਦੇ” (ਭਾਵੇਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬਾਕੀ ਨੈਂ)। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੱਸਦੀ-ਹੱਸਦੀ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਊ, ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਊ ਤਾਂ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਗਿੱਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਲੈਂਦੀ ਹੱਸਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰੂ। ਜੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਪੁੱਤ ਹਾਂ—ਸਭ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਘਟਦਾ ਕਿ ਪੁੱਤ ਨੇ ਤੁਰ ਜਾਣਾ।

ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਉੱਥੇ ਮਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਆ। ਕੁਲ ਕਾਇਨਾਤ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ

!ਮਾਂ!

ਕਰਨ ਬਰਾੜ ਹਰੀਕੇ ਕਲਾਂ

ਗੱਲਬਾਤ

22 ਫ਼ਰਵਰੀ

ਸੁਭਾਸ਼ ਪਰਿਹਾਰ

ਸ਼ਰਯਾਂਜਲੀ

ਫਿਲਾਸਫੀ, ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸਮੇਟਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦ “ਮਾਂ” ਹੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਲਿਖਦਿਆਂ-ਲਿਖਦਿਆਂ ਮਾਂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ.....!

“ਪੁੱਤ ਵੇਖ ਕਿੰਨੀ ਠੰਡ ਆ, ਚਾਹ ਪੀ ਲੈ ਠੁਰ-ਠੁਰ ਕਰੀ ਜਾਨਾਂ।”

ਮੈਂ ਮਾਂ ਦੇ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਚਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਜ਼ਬ ਕਰ ਰਿਹਾਂ। ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾਂ। ਤੇ ਮੈਂ ਲਿਖਣਾ ਛੱਡ ਮਾਂ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਵੜ ਜਾਨਾਂ—ਜਿਵੇਂ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪੰਨੇ ਫਰੇਲਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਦੀ ਮਾਂ ਹਰੇਕ ਕੋਲ ਹੋਵੇ। ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਬੁੱਕਲ ਮਿਲੇ।

9878602324

ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮੀ ਸੱਤ ਵਜੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਲੋਪੋਕੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੋਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵੀਰ ਰਤੀਕੰਤ ਸੀ। ਲੋਪੋਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ (ਹਿੰਦੂ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਉਤੇ) ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਮੀਤ ਹੋਰੀ ਆ ਗਏ। ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਹੋਂ (ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ) ਪੋਤਰੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਪੱਗ ਬਨੁਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਸੁਣਦਾ ਸੀ! ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਜਿਉਂਦਾ ਮੁੜੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਰਤੇਗੀ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਸੁਮੀਤ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਖਬਰ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਕਵੀ ਭੂਸ਼ਨ(ਮਰਹੂਮ) ਨੇ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਸੀ:

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚਿੱਠੀ

(ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ)

ਫ਼ਰਵਰੀ ਦੀ ਬਾਈ, ਸ਼ਾਮੀਂ ਸੱਤ ਵਜੇ ਟੈਮ ਏ ਗੌਰਮਿੰਟ ਰਾਜੀ ਬਾਜੀ, ਮੋਰਚਾ ਵੀ ਕੈਮ ਏ ਕਰਫਿਊ ਦੀ ਢਿੱਲ ਵੇਲੇ,

ਖੂਬ ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮ ਏ

ਖੈਰੀ ਮਿਹਰੀ ਵੱਸਦੇ ਆਂ,

ਬੱਸ ਉਹਦਾ ਰਹਿਮ ਏ

ਦੀਦੀ! ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ

ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਮ ਏ

ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀਆਂ

ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ

ਅੱਗ ਦੀ ਬਹਾਰ 'ਚ,

ਮਸੂਮ ਜਿੰਦਾਂ ਠਰਦੀਆਂ

ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਦੋਂ ਤੀਕ

ਰਹਿਣੀਆਂ ਨੇ ਸਰਦੀਆਂ

ਮੌਸਮਾਂ 'ਚ ਠੰਡ ਏ ਤੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਏ ਬੰਦੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਏਥੇ ਬੱਸ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਪੱਗ ਏ ਚੰਦਰਾ ਗੁਆਂਢ, ਘਰ ਵਾਲਾ ਲਾਈ-ਲੱਗ ਏ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਅੱਥਰੂ ਨੇ, ਖ਼ਬਰਾਂ 'ਚ ਖੂਨ ਏ ਕੁੱਕੜਾਂ ਦੇ ਖੁੱਡਿਆਂ 'ਚ

ਦੁਬਕਿਆ ਕਨੂੰਨ ਏ

ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਕੀਨੇ-ਸਾੜੇ, ਸਿਰਾਂ 'ਚ ਜਨੂੰਨ ਏ

ਵੇਖੀ ਜ਼ਰਾ ਸੁਰਖੀ ਕੀ ਛਪੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਤੇ ਡਿੰਗ ਪਈ ਚਬੂਤਰੇ ਤੋਂ, ਗੁੱਸਾ ਚੌਕੀਦਾਰ 'ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਇੱਕ ਬੱਸ 'ਚੋਂ ਉਤਾਰ ਤੇ ਬੱਸ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਤੇ ਲੈਣ 'ਚ ਖਲਾਰ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮਸੂਮ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਤੇ ਗੜਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ

ਪੰਖੀਆਂ ਦੀ ਡਾਰ 'ਤੇ

‘ਸੀਤ ਪਰਸਾਦ’ ਮਿਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੁਆਰ 'ਤੇ

ਦੀਦੀ! ਇੰਜ ਰੋਜ਼ ਈ

ਬੇਦੋਸ਼ ਜਿੰਦਾਂ ਮਰਦੀਆਂ

ਉਬਲੇ 'ਵੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ

ਮੱਛੀਆਂ ਨੇ ਤਰਦੀਆਂ

ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਪਲਟਣਾਂ

ਪਰੇਟ ਪਈਆਂ ਕਰਦੀਆਂ

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਲੜੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਐ ਗੀਤ ਜ਼ਹਿਰੀ ਲੱਗਦੇ ਨੇ ਡਸਦਾ ਸੰਗੀਤ ਐ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਆਂ,

ਮਰ ਗਿਆ ਸੁਮੀਤ ਐ

ਬਾਕੀ ਸਭ ਠੀਕ ਐ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਠੀਕ ਐ...

ਮਰੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਚ

ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਬਾਗੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ

30

ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ “ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ” ਨਵੀਂ-ਨਵੀਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਕਰਕੇ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਡਰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਸਿਆਣਿਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। “ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ” ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵੈ ਭਰੋਸਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਅਖੌਤੀ ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ, ਬਾਬਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਇਹ ਸਵੈ ਭਰੋਸਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ‘ਚ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਲੱਗੀ ਕਿ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰਸਤੇ ‘ਚ ਪੈਂਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ‘ਨੌ ਗਜ਼ੀਏ ਦੀ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਇੱਕ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ

ਦੁਬਾਰਾ ਜਿਊਂਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। “ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਬਲਾਕ ਮਾਫ਼ੀਵਾਤਾ” ਨੇ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਈ। ਅਸੀਂ ਖ਼ਬਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਾਫ਼ੀ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਲੱਭ ਗਏ ਜਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਾ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਸੀ! ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਲੜਕਾ ਆਪਣੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨੌ ਗਜ਼ੀਏ ਦੀ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਬੈਠੇ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਲੜਕੇ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਡਰਾਮਾ ਰਚਿਆ ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਘਰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ

ਲੜਕਾ ਤਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਸ ਕਬਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ! ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ‘ਚ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ, ਕਿਸੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ, ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ‘ਚ ਛਪਵਾਅ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਾਥੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਉਸ ਨੌ ਗਜ਼ੀਏ ਦੀ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਬੈਠਾ ਬਾਬਾ ਚੌਂਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੁਆ ਸਲਾਮ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਖ਼ਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਆਏ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸਮਝਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਮਰੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤਰਕ ਦੇ ਦੋ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਅਸੀਂ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਅ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ‘ਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੋਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮਰੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਕਬਰਾਂ ‘ਤੇ ਮੰਨਤਾਂ ਮੰਨਣ, ਧਾਗੇ, ਤਵੀਤ, ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ। ਬਾਬਾ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ

ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ।

ਗਿੱਲੀ ਮਿੱਟੀ

ਸ਼ਿਵ ਰਾਜ ਲੁਧਿਆਣਵੀ

ਕਵਿਤਾ

ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਕਬਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਕਬਰ ਵਿਚਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ; ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਸ ਕਬਰ ਦੀ ਇੱਕ ਇੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦਿਖਾਅ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕਬਰ ਵਿਚਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਵੇਖ ਲੈਣਗੇ। ਬਾਬੇ ਦਾ ਪੈਤਰਾ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਬਰ ਪੁੱਟਾਂਗੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਤਕਾਅ ਕੇ ਸਾਡਾ ਕੁਟਾਪਾ ਚੜ੍ਹਵਾਵੇਗਾ! ਪਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਚੇਤਨ ਸਾਂ ਕਿ ਬਾਬੇ ਕੋਝੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸੱਚੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਟਵਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਬਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ “ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ” ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਬਾ ਕਬਰ ਵਿਚਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੋ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਿਨ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਬੇ ਵੱਲੋਂ ਰਚਿਆ ਪਾਖੰਡ ਨੰਗਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਸੰਗਤ ਵਿਚਲੇ ਲੋਕ ਵੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਬਾਬੇ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ‘ਤੇ, ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਚੇਲਾ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ‘ਚ ਕਹੀ ਫਤਾਉਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਪਿਆ ਮੈਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰ ਬੈਠਾ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸਾਥੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸੜਕ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਬੁਲਾਅ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਵੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਬਾਣੇ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ; ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਵੈਸੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਬਾਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਫੜ ਲੈਣਾ ਏ। ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੀ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਹੀ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਏ। ਤੂੰ ਜਿਥੇ ਮਰਜੀ ਭੱਜ ਜਾਈਂ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭ ਹੀ ਲੈਣਾ ਏ। ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਡਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੀ

ਉੱਚੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਕਬਰ ਦੀ ਇੱਕ ਇੱਟ ਤਾਂ ਕੀ ਪੂਰੀ ਕਬਰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਹੀ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ‘ਚ ਰੋੜ ਕੇ ਦਿਖਾਅ ਦਿਆਂਗੇ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਦਾਲ ਨਹੀਂ ਗਲਣੀ। ਲੋਕ ਵੀ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ‘ਸਾਰੀ ਕਬਰ’ ਪੱਟਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ! ਜੇਕਰ ਕਬਰ ‘ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਸੀ! ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸਾਥੀ ਵੀ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਿਆ। ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ‘ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਧਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ- ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ- ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸਿਰਫ ਡਾਕਟਰ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਿਨਾ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਅਜਾਈਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਆਏ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ।

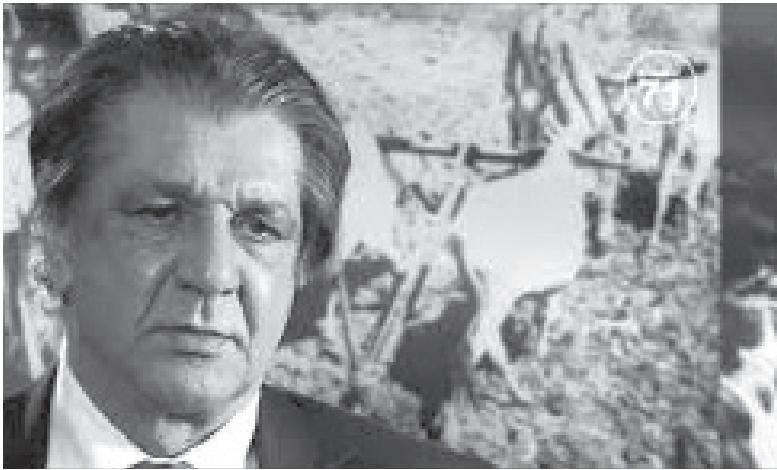
.....
ਆਦਰਸ਼ ਨਗਰ, ਵਾਰਡ ਨੰ:
13, ਭਗਵਾਨਪੁਰਾ ਰੋਡ, ਸਮਰਾਲਾ
94173-94805

ਹੋਵਾਂ ਗਿੱਲੀ ਮਿੱਟੀ ਹੋਵਾਂ
ਤੂੰ ਬੀਬਾ ਘੁਮਿਆਰ ਬਣੇਂ
ਪੈਰੋਂ ਕੁੱਟੋਂ ਆਕੜ ਭੰਨੋਂ
ਮੈਂ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਯਾਰ ਬਣੇਂ
ਤੂੰ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਸੀਰਤ ਕਰ ਦੇ
ਮੇਰੀ ਮੈਲੀ ਸੂਰਤ ਦੀ
ਤੇਰੇ ਨੈਣੀ ਸੁਰਮਾ ਹੋਵਾਂ
ਪੀੜਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਠਾਰ ਬਣੇਂ
ਮੈਨੂੰ ਮੋਇਆਂ ਮਿਲੇ ਹਿਯਾਤੀ
ਤੇਰਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾਵਾਂ ਜੇ
ਮੇਰਾ ਬੁੱਤ ਬਲਾ ਦਾ ਸੋਹਣਾ
ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦਰਬਾਰ ਬਣੇਂ
ਸਾਡਾ ਝੋਰਾ ਕਰ ਨਾ ਐਵੇਂ
ਪੱਲੇ ਬੜੀ ਅਮੀਰੀ ਹੈ
ਅਸਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਖਾਤਰ ਮੌਲਾ
ਕਿੰਨੇ ਪੱਥਰ ਖਾਰ ਬਣੇ
ਤੇਰੇ ਇਸ਼ਕੋਂ ਗਰਜਾਂ ਸਾਨੂੰ
ਭਰ ਕੇ ਬਗਲੀ ਟੁਰਜਾਂਗੇ
ਕੁੱਲ ਲੁਕਾਈ ਉੱਤੇ ਆਸ਼ਕ
ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਾ ਭਾਰ ਬਣੇਂ
ਚੁੰਗਤਿਆਂ ਦੀ ਜੂਨੇ ਪਾਵੀ
ਬਲਦੇ ਬਲਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ
ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬਣਦੀ ਨਾਰੀ
ਸਾਡੀ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਬਣੇਂ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ

ਸੱਯਦ ਆਸਿਫ ਸ਼ਾਹਕਾਰ

ਵਿਚਾਰ

32

ਸਟਾੱਕਹੋਮ ਦੇ ਇਕ ਕੈਫੇ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਮੇਰੇ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਬਿਆਨੇ ਤੇ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਦੋਸਤ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ: “ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਉਰਦੂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਅ ਕੇ ਮੁਕਾਮੀ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਤੇ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਕੋਈ ਰਹੇਗੀ ਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਫੇਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਿਵੇਂ ਚਲੇਗਾ?”

ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ: “ਜੇ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਹੋਣ ਤੇ ਕੀ ਰਾਬਤੇ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜ਼ਬਾਨ ਬਾਹਰੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਏ?”

ਪਾਠਕੋ, ਫਿਨਲੈਂਡ ਵਿਚ ਦੋ ਜ਼ਬਾਨਾਂ- ਫਿਨਿਸ਼ ਤੇ ਸਵੀਡਿਸ਼- ਨੇ ਪਰ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਬੈਲਜੀਅਮ ਦਾ ਏ, ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਜਰਮਨ ਤੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡੀ ਜ਼ਬਾਨ ਏ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ। ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਚਾਰ ਜ਼ਬਾਨਾਂ- ਜਰਮਨ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਇਤਾਲਵੀ ਤੇ

ਪੱਖੀਵਾਸ ਰੋਮਾ ਨੇ।

ਲਕਸਮਬਰਗ ਮੁਲਕ ਕਾਹਦਾ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਮੁਲਕੀ ਏ। ਪੂਰਾ ਮੁਲਕ ਸੁਰ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਜਰਮਨ ਤੇ ਲਕਸਮਬਰਗੀ ਬੋਲੀ ਏ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਤੇ ਬੋਲੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਹਿੰਦੀ ਨਾ ਤੇ ਕੌਮੀ ਜ਼ਬਾਨ ਏ ਤੇ ਨਾ ਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਏ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਨੇ ਜਿਥੇ ਕਈ ਕਈ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਨੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਮੁਹੱਜਬ ਮੁਲਕ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਓਪਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬਾਹਰੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਨਿਹਾਦ ਕੌਮੀ ਤੇ ਰਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਅਫਰੀਕਾ ਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲੋਨੀਆਂ (ਬਸਤੀਆਂ) ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਇੱਥੇ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਕਾਲੋਨੀਅਲ (ਬਸਤੀਵਾਦੀ) ਨਿਜ਼ਾਮ ਤੇ ਸੋਚ

ਲਾਗੂ ਏ।

ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਰਾਬਤੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਏ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਏ, ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ, ਮੁਲਕਾਂ ਤੇ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਏ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਿੰਧੀ, ਪਠਾਣ, ਬਲੋਚ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨਾਲ ਰਾਬਤੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਏ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਓਪਰੀ ਤੇ ਬਾਹਰਲੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਏ - ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਿੰਧੀ, ਪਠਾਣ, ਬਲੋਚ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨਾਲ ਰਾਬਤੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਏ, ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਤੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਿੰਧੀ, ਪਠਾਣ, ਬਲੋਚ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਹੁੰਦਾ ਈ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਇਹਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤੇ ਲਈ ਉਰਦੂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਏ। ਆਪਣੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਿਹਾ ਏ ਤੇ ਉਰਦੂ ਬੋਲਣ ‘ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ।

ਯੂਰਪੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਰਾਬਤੇ ਦੇ ਏਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਇਹ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਯਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਏ ਤੇ ਉਹ ਏਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਿਖ ਲੈਂਦਾ ਏ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਧੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਬਣੇ ਤੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ

ਸੱਯਦ ਆਸਿਫ਼ ਸ਼ਾਹਕਾਰ

ਵਿਚਾਰ

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਦਾ ਟਾਈਮ।

ਲਵੇ ਤੇ ਇਹੋ ਕੰਮ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਰੇ- ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤੇ ਉਹ ਸਿੱਧੀ ਸਿਖ ਲਵੇ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਕੰਮ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਹੜੱਪਾ ਤੇ ਮੋਇਓਂਜੋਦੜੋ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਰਾਬਤਾ ਰਿਹਾ- ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਸਿੱਖਦੇ ਸਨ ?

1971 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਇਕ ਬੰਗਾਲੀ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਸਿਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਬੰਗਾਲੀ ਸਿਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਬੰਗਾਲੀ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆ ਕੇ ਦੂਜੇ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਰਦੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਬੰਗਾਲੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਉਰਦੂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ!

ਮੁਕਾਮੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਫੋਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਕਾਮੀ ਬੋਲੀਆਂ ਸਿਖੀਆਂ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਇਥੇ ਛਾਣ ਫਟਕ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭਿਆਂ ਤੇ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਸਿਵਾਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਉਲਟ ਕੀਤਾ: ਇਹਨੇ ਇਥੋਂ ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਰਦੂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਿਹਦਾ ਮਕਸਦ ਨਾ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਫੈਲਾਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਈ ਕੋਈ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬਨਾਉਣਾ ਸੀ ਸਗੋਂ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਪਹਿਚਾਨ ਖੋਹਣੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਹਲ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬਨਾਉਣਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਬੰਦੂਕ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਤਨਾ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਜਿਤਨਾ ਇਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਏ। ਇਹਦਾ ਤੋੜ ਉਹਨੇ ਜ਼ਬਾਨ ਰਾਹੀਂ ਕੱਢਿਆ: 1849 ਵਿਚ ਜਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਲੱਭ ਲੱਭ ਕੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਾਇਦੇ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਾੜੀਆਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਦਰੱਸੇ, ਸਕੂਲ ਤੇ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਖੋਜੀ ਜੀ, ਡਬਲਿਊ ਲਾਇਤਨਰ ਨੇ 1860 ਵਿਚ ਛਪੀ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਰਾਹੀਂ ਖੋਜ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰ੍ਹਾ ਤਾਲੀਮ 94 ਫੀਸਦ ਸੀ ਜੋ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਘਟ ਕੇ ਦੋ ਫੀਸਦ ਹੋ ਗਈ ।

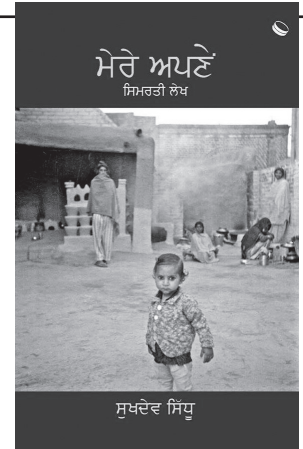
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਲਮ ਰਾਹੀਂ ਸੁਜਾਖਾ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁਜਾਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤੇ ਬੇ-ਚਿਹਰਾ ਬਣਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ 1849 ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਕਾਊ ਮੁਹਿੰਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਜਾਰੀ ਏ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਪਿਆ ਏ ਕਿ ਏਸ ਕੰਮ ਲਈ ਦੋ ਨਵੇਂ ਹਥਿਆਰ- ਇਸਲਾਮ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹੁਬ ਅਲਵਤਨੀ- ਵੀ ਮਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਨੇ- ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਨੀ ਕੁਫਰ ਤੇ ਗੱਦਾਰੀ ਬਰਾਬਰ ਏ।

ਸਵੀਡਨ

ਮੇਰੇ ਅਪਣੇ

ਦਲਬੀਰ ਹਲਵਾਰਵੀ ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ

ਜਾਣਕਾਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਇਹ ਖਬਰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਮੈਂ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦੇ ਨਾਮਵਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਕਿਤਾਬ 'ਮੇਰੇ ਅਪਣੇ' ਹੁਣ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਲਗ ਗਈ ਹੈ। 'ਮੇਰੇ ਅਪਣੇ' ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਸਾਹਮੁਖੀ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ 'ਮੇਰੇ ਅਪਣੇ' ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਰਚਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੋਧੇ ਤੇ ਵਧਾਏ ਰੂਪ ਚ ਹੁਣੇ ਦੁਬਾਰਾ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ 'ਮੇਰੇ ਅਪਣੇ' ਨੂੰ ਰੂਹ ਨਾਲ ਕੌਪਰ ਕੌਇਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਨੇ ਛਾਪਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲੇਖਕੋਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਵੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ! 'ਮੇਰੇ ਅਪਣੇ' ਕਿਤਾਬ ਲੈਣ ਲਈ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ:

Copper Coin Publishing,
Budhlada, Punjab, India
91-99237 94150
info@coppercoin.co.in

ਅਖੇ ਅਸੀਂ ਜੱਟ ਹੁੰਨੇ ਆਂ

ਬਲਜੀਤ ਮਲਹਾਂਸ

ਗੱਲਬਾਤ

ਮੈਂ ਇੱਕ ਜੱਟ ਦੀ ਧੀ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਪਿਓ ਸਰਦਾਰ ਸੀ... ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ।

ਉੱਝ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਸੰਭਲੀ, ਮੈਂ ਬੇਬੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਸੁਣਿਆ।

ਜ਼ਮੀਨ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਲੈਣੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਯੂਰੀਆ ਖਰੀਦਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਸਪੁੱਛ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਨਾਨਕਛੱਕ ਪੂਰਨ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ..... ਹਰ ਵਾਰ ਬਾਪੂ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਸਾਹੁਕਾਰ ਦੀ ਵਹੀ 'ਤੇ ਲੱਗਦਾ।

ਹਰ ਛਿਮਾਹੀ ਭਰਵੀਂ ਫ਼ਸਲ ਹੁੰਦੀ, ਟਰਾਲੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਮੰਡੀ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਹਰ ਛਿਮਾਹੀ ਮਾਂ ਆਖਦੀ, “ਐਤਕੀਂ ਮੈਂ ਤੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਨੂੰ ਨਮਾਂ ਸੁਟ ਲੈਣਾ।”

ਪਰ ਮਾਂ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਉਹ ਛਿਮਾਹੀ ਕਦੇ ਨਾ ਆਈ।

ਹਰ ਵਾਰ ਬਾਪੂ ਖਾਲੀ ਖੀਸਾ ਤੇ ਨੀਲਾ 'ਗੁਠਾ ਲੈ ਮੰਡੀਓਂ ਮੁੜਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਇਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਬਾਪੂ ਰੱਜ ਕੇ ਦਾਰੂ ਪੀਂਦਾ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਧੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਫੁੱਫੜ ਦੀ ਮਕਾਣ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਨੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਗੰਢਵਾਉਣ ਮੈਨੂੰ ਜੀਤੇ ਮੋਚੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ।

ਜੀਤੇ ਮੋਚੀ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਨੂੰ ਪੁੱਠੀ-ਸਿੱਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਕੁੜੀਏ ! ਇਹ ਨੀ ਗੰਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੋਰ ਕਿਤਿਓਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਬਬੇਰੀ ਵਾਰ ਗੰਢ ਚੁੱਕਾਂ।”

ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਆਪਣੇ ਬਕਸੇ ਜਿਹੇ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਜੁੱਤੀ ਕੱਢ ਮੈਨੂੰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਲੈ ਫੜ ਮੱਲਾ ! ਆਹ ਲੈਜਾ.... ਸਾਲ ਭਰ ਤੋਂ ਪਈ ਆ ਐਥੇ ... ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਵਾਲੀ-

ਵਾਰਸ ਨੀ ਹੈਗਾ।”

ਮੈਂ ਜੁੱਤੀ ਫੜ ਸਾਰੇ-ਸਾਹ ਹੋਈ ਬਾਪੂ ਕੋਲ ਭੁੱਰੇ ਆਲੀ ਮੋਟਰ 'ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਪਰ ਜੁੱਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਬਾਪੂ ਪਤਾ ਨੀ ਕਿਉਂ ਅੱਗ ਵਾਂਗੂੰ ਮੱਚ ਉੱਠਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਕੱਢੀ ਦਾ ਗਲਾਸ ਅੰਦਰ ਸਿੱਟ ਉਸ ਜੀਤੇ ਮੋਚੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਾਂ-ਭੈਣ ਇੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ... ਅਖੇ 'ਅਸੀਂ ਜੱਟ ਹੁੰਨੇ ਆਂ, ਮੰਗਤੇ ਨੀ।’

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਐ ਕਿ ਮਾਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੇਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ, ਕੁੱਜੇ, ਭੜੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਲੁਕੋਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਸਕੂਲ ਦੀ ਫੀਸ ਲਈ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਿੱਕੀ-ਮੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਮਾਂ ਓਹੀ ਕੁੱਜੇ, ਭੜੋਲੀਆਂ ਫੋਲ ਮੁੜੇ-ਤੁੜੇ ਨੋਟ ਸਾਨੂੰ ਦਿੰਦੀ।

ਹਾਂ ਸੱਚ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸਣੋਂ ਰਹਿ ਈ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ ਸਰਦਾਰ ਸੀ ਉਵੇਂ ਮੇਰੀ ਬੇਬੇ ਵੀ ਸਰਦਾਰਨੀ ਸੀ। ਨਰਮਾ ਜਾਂ ਕਪਾਹ ਚੁੱਗ ਕੇ ਆਈਆਂ ਚੁਗਾਵੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਹਿੰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਭੁੱਜੇ ਬਹਿੰਦੀਆਂ ਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰਨੀ-ਸਰਦਾਰਨੀ ਕਹਿੰਦੀਆਂ।

ਜ਼ਮੀਨ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਦੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਨਹਿਰ 'ਚ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਵੀ ਕੁਰਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕੁਆ ਲਿਆ ਕਿ ਪੇਕੇ ਜਾ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਈ।

ਉਸਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਰਸਮਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਆਏ ਮਾਮੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਸੁਟ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਸੀ ... ਅਖੇ 'ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਅੱਜ ਘਰਬਾਰ ਨੀ ਰਿਹਾ..... ਆਖਿਰ ਨੂੰ ਜੱਟ ਹੁੰਨੇ ਆਂ, ਲਾਗੀਆਂ ਦਾ ਲਾਗ ਬੋੜੀ ਮਾਰਨਾ।’

ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਕੁੱਝ 'ਬਦਲ' ਗਏ ਨੇ! ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਦਰਾਜ਼ ਪਤੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨਾਲ ਏਥੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ 'ਸੈੱਟ' ਹਾਂ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਦਿਨੇ ਜੇ ਵਿਹਲ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਆਹ ਸਭ ਲਿਖ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ।

ਕਦੀ ਕਦੀ ਵੀਰੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਆ ਜਿਸਨੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰ ਲਈ ਸੀ.... ਅਖੇ 'ਪਿੰਡ 'ਚ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਾਂ ਜੱਟ ਹੁੰਨੇ ਆਂ'

ਕੋਟਲੇ ਧਾਗਾ ਮਿੱਲ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਕਰ ਲਈਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਨਿਰਾਸ਼ ਜਿਹੀ ਹੋ ਕੇ ਆਖਦੀ ਆ, “ਬੀਬੀ ! ਤੇਰੇ ਭਤੀਜੇ ਦੇ ਲੱਛਣ ਠੀਕ ਜੇ ਨੀ ਲੱਗਦੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਖਹਿਤਾ ਈ ਨੀ ਛੱਡਦਾ ਭੈੜਾ.... ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਜਾਤ-ਕੁਜਾਤ ਨਾ ਵਿਆਹ ਲਿਆਵੇ.... ਐਂ ਜਰਿਆ ਨੀ ਜਾਣਾ ਅੜੀਏ.... ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਜੱਟ ਆਂ...”

ਤੇ ਓਧਰ ਭਤੀਜਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਸੈਲਫੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ.... ਅਖੇ 'ਜੱਟ ਤਾਂ ਜੁਗਾੜੀ ਹੁੰਦੇ ਆਂ'

ਪਤਾ ਨੀ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਜੁਗਾੜ ਸੀ ਜੋ ਬਾਪੂ ਤੇ ਵੀਰੇ ਨੂੰ ਲੜਾਉਣਾ ਨੀ ਆਇਆ?

ਜੱਟ ਹੋਣਾ ਵਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਾਪ ? ਸਮਝ ਨੀ ਆਉਂਦੀ.....

ਵੱਡੀ ਭੈਣ

ਕੁਲਵੰਤ ਗਰੇਵਾਲ

ਗੱਲਬਾਤ

ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਇੱਥੋਂ ਕੋਈ ਚਾਲੀ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ, ਜਦ ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਪਲਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਘਰੇ ਗਿਆ, ਭੈਣ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਖਵਾਈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਟੱਕ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਮੈਂ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਭੈਣ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ,

“ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਮੁੰਡਿਆ, ਤੇਰੇ ਨਹੁੰ ਦੇਖ ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਅੰਦਰ ਵੱਡੇ ਪਏ ਨੇ, ਵਾਲ ਤੇਰੇ ਖਿੱਡੇ ਪਏ ਨੇ, ਤੂੰ ਦੇਖ, ਆਵਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖ ਤੂੰ, ਕਿੰਨੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹੈਂ ਤੂੰ? ਇੱਕ ਦਿਨ ਐਂਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਈ ਤੂੰ ਮਰ ਜਾਣੈ, ਤੂੰ ਆਵਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰ।”

ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਭੈਣ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ, ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਹ ਬੀਬੀ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਐਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਬੀਬੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ। ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ਭੈਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇੱਝ ਡਾਂਟਣਾ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ਭੈਣ ਦਾ ਅਪਣੱਤ ਭਰਿਆ ਫਿਕਰ। ਭੈਣ ਦਾ ਮਹਿਕਦਾ ਹੋਇਆ ਮੋਹ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਪਰਤਿਆ। ਭੈਣ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਇੱਠ ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਸੋਗਾਤ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾ ਉੱਠਦਾਂ।

ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਬੇਟੀ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ। ਉਸਨੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ:

“ਪਾਪਾ! ਥੋਡੇ ਕੋਲ ਨੇਲ ਕਟਰ ਹੈ?”

ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ਭੈਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇੱਝ ਡਾਂਟਣਾ।

“ਨਹੀਂ!”

ਉਸਨੇ ਮਾਂ ਤੋਂ ਨੇਲ ਕਟਰ ਮੰਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਹੁੰ ਕੱਟਣ ਲੱਗੀ। ਪੈਰ ਥੱਲੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਛਾਇਆ। ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਹੁੰ ਬੁਰੀ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਸ ਵਿੱਚ ਘੱਸ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਕੱਟਣ ਲੱਗਿਆਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਰੱਖੀ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪੀੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਨਹੁੰ ਕੱਟਦਿਆਂ ਕੱਟਦਿਆਂ ਉਸ ਪੁੱਛਿਆ, “ਪਾਪਾ, ਦੁਖ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ?”

“ਨਹੀ, ਤੂੰ ਕੱਟੀ ਚੱਲ!” ਮੈਂ ਦਰਦ ਸਹਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਉਹ ਬੜੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਆਹਿਸਤਾ ਆਹਿਸਤਾ ਫਿਰ ਨਹੁੰ ਕੱਟਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਇੱਕ ਨਹੁੰ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਵੀ ਨਿੱਕਲਿਆ, ਖੂਨ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ,

“ਪਾਪਾ! ਦੁਖ ਲਗਦੈ?”

“ਨਹੀਂ! ਤੂੰ ਕੱਟੀ ਚੱਲ, ਪੁੱਤ।”

ਇੱਝ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪੀੜ ਸਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਮੇਰੇ ਦੋਵਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਨਹੁੰ ਕੱਟੇ। ਬੱਸ, ਇਹ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਚੇ ਨੇ ਜੋ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿੰਨਾ ਕੁੱਝ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਏਨੀ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਏਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਗੱਲਬਾਤ

On our wedding anniversary.

ਦੋਸਤੋ ਬਿਲਕੁੱਲ ਸਾਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਕੀ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਹੈ ਜੀ..

ਕੋਈ ਦਾਜ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਬਰਾਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਗਨ ਜਾਂ ਗਿਫਟ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸੋਨੇ ਜਾਂ ਡਾਇਮੰਡ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੋਈ ਨਕਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਰਾਪਰਟੀ ਜਾਂ ਵਹੀਕਲ ਵਗੈਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜੀ.. ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਹ ਵਿਆਹ ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਸੀ.. ਬੱਚੀਆਂ ਨੇ ਦਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਗੀਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੋਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੋਝ ਪਾਏ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜੀ.. ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਜੀਰੋ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੁਣ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਜੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ..

ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਨਾਚੀਜ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ... ਫਾਲਤੂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਸ਼ੋਬਾਜੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਖਰਚੇ ਕਰੋ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਬਣ ਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸੇਧ ਦੇ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਮਾਪੇ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਐਂਵੇਂ ਝੂਠੇ ਸਬਜਬਾਗ ਨਾ ਵਿਖਾਉਣ ਸਗੋਂ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਜੇ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਗਰੀਬ ਹੈ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਟੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਬਾਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ, ਸੁਲਝੇ ਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਦੋਸਤ ਹੋ ਜੀ।

ਇਸ ਰੌਲੇ ਰੱਪੇ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਣਾ ਭੁੱਲ ਹੀ ਨਾ ਜਾਇਓ ਜੀ..26/2 FB

35

ਦਾਤਣਾਂ; ਗੋਰਾ ਮਾਲੀ

ਸਾਵੀ ਤੂਰ

ਗੱਲਬਾਤ

ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਗਲਤ ਵਾਪਰ ਜਾਵੇ, ਬੱਸ ਚੀਕ ਕੇ ਆਖੋ “ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਲਾਟ ਵਿੱਚ ਮੋੜ!” ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਜਾਓ।

36

ਦਾਤਣਾਂ

ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ...

ਮੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਬੜੇ ਮਸਤ ਮੌਲਾ ਸਨ...

ਉੱਜ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਤੂਰ ਲੋਹਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ” ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਡੈਂਡੀ ਅਤੇ ਚਾਚਿਆਂ ਤਾਇਆਂ ਵਲ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਵੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ.. ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਭੂਆ ਜੀ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀ.....

ਖੈਰ ਅਸਲੀ ਗਲ ‘ਤੇ ਆਵਾਂ:

ਤਾਇਆ ਜੀ ਜਦੋਂ ਹਾਲੇ 15-16 ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਸਾਡੀ ਦਾਦੀ ਨੇ ਹਰ ਪੰਜੀਂ ਛੇਵੀਂ ਦਿਨੀਂ ਕਹਿਣਾ,

“ਜਾਹ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ, ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਦਾਤਣਾਂ ਹੀ ਲੈ ਆ।”

ਉਹ ਦਾਤਣਾਂ ਲਿਆ ਲਿਆ ਕੇ ਅੱਕਿਆ ਪਿਆ ਸੀ...

ਇਕ ਦਿਨ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾਤਣਾਂ ਲੈਣ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਮੁੜਿਆ ਹੀ ਨਾ.... ਬੇਜੀ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋਈ ਜਾਵੇ.... ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਦਰਖਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਟਾਹਣਾ ਘੜੀਸੀ ਆਵੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦਾ, “ਚੱਕ ਮਾਤਾ, ਰੋਜ਼ ਦਾਤਣਾਂ ਦਾਤਣਾਂ ਦਾ ਯੱਭ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੋੜ ਤੋੜ ਕਰੀ ਜਾਉ ਦਾਤਣਾਂ.....”

ਗੋਰਾ ਮਾਲੀ

ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਇਕ ਵਿਆਹ ‘ਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ...

ਅਸੀਂ ਦੋ ਦਿਨ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ...

ਆਇਆ ਗਿਆ ਕਾਫੀ ਸੀ.... ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਜ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ, “ਆਹ ਗੋਰਾ ਮੁੰਡਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਬੜੇ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਫੰਕਸ਼ਨ ਅਟੈਂਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ...”

ਕਹਿੰਦੀ - “ਇਹ, ਐਨਟੋਨੀ? ਉਹ

ਆਂਟੀ ਦਾ ਜਵਾਈ ਹੈ।”

ਮੈਂ ਕਿਹਾ “ਅਛਾ?”

ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਕਜ਼ਨ ਨੇ ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ....

“ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਹਜ਼ਬੈਂਡ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲੀ, ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੋਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ.....ਮੈਂ ਗੱਲ ਲੰਬੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ....ਬਸ ਫੇਰ ਘਰ ‘ਚ ਬਹੁਤ ਝਜੂ ਪਿਆ। ਅੰਕਲ ਆਂਟੀ ਗੁਸੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਮੋਟਾ ਪੌਲ ਪੱਛਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋਊ.. ਕੁੜੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਜੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਘਰੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਨੀ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ... ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਵਾਰੀ ਬੈਠੀ ਰਹਾਂ।

“ਚਲੋ ਇੰਨੀ ਤਾਂ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੇ ਕਿਤੇ ਨੀ ਜਾਣਾ..... ਘਰ ਦੇ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਲਈ ਮੁੰਡਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸੀ। ਸੋ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ। ਘਰ ਹੀ ਆ ਸਕਦਾ ਮੁੰਡਾ..(ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ, ਕਲੱਬਾਂ ‘ਚ ਜਾਣਗੇ- ਪਰ ਘਰ ਮਿਲਣਗੇ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਮੁਹਰੇ ਤਾਂ ਰਹਿਣਗੇ। ਦੁਜਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਲਈ ਵੀ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭਣਾ ਸੀ... ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗੋਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ...ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੂਜੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ‘ਚ ਕੋਈ ਗਤਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ.....)

“ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਗੋਰੇ ਤਾਂ ਲਤਾਈ ਝਗੜਾ ਹੋਣ ‘ਤੇ “ਬਰੇਕ ਅਪ” ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ.... ਸੋ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪ ਹੀ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋ ਜਾਣ.....

“ਚਲੋ ਟਿਕ ਟਿਕਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁੰਡਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਚੰਗੀ ਜੋਬ

ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਤੂੰ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸੰਧੂ

ਕਵਿਤਾ

ਸੀ, ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ....

“ਇਕ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ(ਇੰਡੀਅਨ) ਗੈਸਟ ਆਏ ਵੇ ਸੀ, ਤੇ ਭਾਈ ਐਨਟੋਨੀ ਵੀ ਆ ਗਿਆ... ਹੈਲੋ ਹਾਏ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਣ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਗੈਸਟ ਲੇਡੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, “ਇਹ ਗੋਰਾ ਕੌਣ ਐ?”

“ਆਂਟੀ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਕਹਿੰਦੀ, “ਓਹ!!!! ਇਹ ਸਾਡਾ ਮਾਲੀ ਹੈ... ਦੇ ਵੀਕ ਬਾਅਦ ਘਾਹ ਕੱਟਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।” ਉਦਾਂ ਆਂਟੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਐਨਟੋਨੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਉਗਾ...

“ਐਨਟੋਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੈਕਟ ਤੇ ਟਾਈ ਉਤਾਰੀ, ਸਨ ਹੈਟ ਪਾਈ, ਗੈਰਾਜ ਚ ਗਿਆ, ਘਾਹ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਕੱਢੀ ਤੇ ਘਾਹ ਕੱਟਣ ਲਗ ਗਿਆ..ਬਸ ਓਸੇ ਦਿਨ ਅੰਕਲ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿਤੀ...

“ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਬੇਟੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਰਹੇ ਹਨ..”

ਮੈਂ ਕਈ ਦਿਨ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਰਾਂਝੇ ਅੱਜ ਵੀ ਹੈਗੇ ਨੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੱਝੀਆਂ ਨਹੀ ਚਰਾਉਂਦੇ, ਘਾਹ ਕੱਟਦੇ ਨੇ.....

(ਹੁਣ ਪਲੀਜ਼ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਇਓ ਕਿ ਮੈ ਲਵ ਮੈਰਿਜ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚੀ ਹੈ।)

(ਗੁਸਤਾਖੀਆਂ ਢਾਣੀ; FB)

ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਤੇਰੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕਰ ਕੇ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲਾਉਣਾ

ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਇਸ ਬੇਨਾਮ ਪਰ ਅਨਮੋਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੇ ਵੁੱਟਸਅਪ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਉਣਾ

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਹੱਥੀਂ ਚੂੜਾ ਪਾ ਕੇ ਤੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਛਣਕਾਉਣਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਗੋਦ ਖਿਡਾਉਣਾ

ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨੇ ਹੱਕ ਤੇ ਹਕੂਕ ਜਤਾਉਣੇ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਪੁਗਾਣੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ

ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਆਵਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣਾ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਆਖਣਾ

ਇਹ ਵੀ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਦੋਹਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾ ਜੀ ਕੇ ਸਿਰਫ ਤੇਰਾ ਹੀ ਦਮ ਭਰਨਾ ਸਿਰਫ ਤੇਰਾ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਜੀਣਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮਰਨਾ

ਕੀ ਕਰਨਾ ਐ ਨਾਮ ਤੇ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਐ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਬੱਸ ਇਹੀ ਇਲਤਜਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਜੇ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਮ ਵੀ ਨਾ ਕਹੀਂ ਬੱਸ ਸਵਾਰਦਾ ਤੇ ਪਾਲਦਾ ਰਹੀਂ ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਅਹਿਸਾਸ ਬਣਾਏ ਕੇ ਰੱਖ ਲਈਂ

(ਫੇਸਬੁਕ)

ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਪੈਸ਼ਲ

ਸੁਖਪਾਲ ਬਿੰਦ

ਗੱਲਬਾਤ

ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਬਨਾਮ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕਲਾ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ, ਬੁੜ੍ਹਕਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਬਲਦੇਵ ਧਾਲੀਵਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੌਧਿਕਤਾ ਦੀ ਪੱਕ ਚੁੱਕੀ ਆਦਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਦੈਂਤ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਾਡਾ ਸਭ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਿਗਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਡਾਕਰ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਪੇਂਟ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਵਹਿਣ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਵਗਿਆ ਕਿ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ 'ਸੁਆਦਲੇ ਸਾਹਿਤ' ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰ ਗਿਆ। ਕਲਾ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਡੂਮਣੇ ਦੇ ਛੱਤੇ 'ਚ ਇੰਟ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵਾਪਰ ਗਈ। ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਮਹਿਫਲ ਉਤੇਜਤ ਹੋ ਗਈ। ਕਈ ਜਣੇ ਗੱਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਲਈ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਖਿੱਤ ਚਿਹਰਿਆਂ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਉੱਭਰ ਆਈ। ਬਲਦੇਵ ਤਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਬਾਅਦ ਚੱਲਦਾ ਬਣਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਕੁਝ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਟੱਕਰ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਝ ਕਰੋ ਅੱਜ ਬਾਰੇ। ਮੈਥੋਂ ਬੱਸ ਇਹੀ ਸਰਿਆ-
“ਸਭ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਬਣੋ ਜੀ।”

ਪਤਨੀ ਦੀ ਬੁੜ੍ਹ ਬੁੜ੍ਹ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਵਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੋ ਰਹੀ ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕੱਲ੍ਹ, ਅੱਜ ਅਤੇ ਭਲਕ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਹੋਰੀ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਤਾਲੀ ਪੰਜਾਹ ਮਿੰਟ ਖੂਬ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਵਿਦਵਾਤਾ ਭਰਪੂਰ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਦੁਬਾਰਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਫਿਰ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਭੁਗਤਾਅ ਗਏ। ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਆਏ ਖਾਲਿਦ ਹੁਸੈਨ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਛੇਵਾਂ ਸੀ। ਮੈਂ 'ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ- “ਆਹ ਸਭ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਸਿਰਸੇ ਹੋਰਾਂ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹੀਨੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਪਤਨੀ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਲਿਜਾਣੀ ਪਈ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਬਿਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਪਤੀ ਕਹਿੰਦਾ- ‘ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਬੁੜ੍ਹ ਬੁੜ੍ਹ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਐ।’

ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦਾ- ‘ਇਹਨੂੰ ਦਿਨੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਆ ਕਰੋ।’

ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਰਮ ਹੋਇਆ ਮਾਹੌਲ ਹੋਰ ਖਿੜ ਗਿਆ।

ਨੁੱਕਰੇ ਲੱਗਾ ਲੇਖਕ

ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ, ਮੋਹਣ ਭੰਡਾਰੀ, ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਤਕਨਾਮਾ ਅਤੇ ਆਤਮਜੀਤ ਸਟੇਜ ‘ਤੇ ਪੂਰੇ ਜਲੌਅ ਵਿੱਚ ਸਜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪੰਜੇ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਇਨਾਮ ਮੌਤਨ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ ਸਨ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਇਕ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਮਰ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ ਹੋਰੀ ਵੀ ਇੱਕ ਨੁੱਕਰੇ ਕੁੰਗੜੇ ਜਿਹੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਗੱਲੀ ਛਿੜ ਪਿਆ-

“ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੁੱਕਰੇ ਕੀਤਾ ਪਿਆ ਤੇ! ਬਿੱਚਮੇ ਬਿਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦੈ! ਇਉਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਤੀ?”

ਇਹ ਪੁੱਛਦਿਆਂ ਅਤੇ ਝੁੰਜਲਾਹਟ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਜਿਹੀ ਉੱਭਰ ਆਈ। “ਇਹਦਾ ਅਵਾਰਡ ਵੀ ਮਤਾਉਣਾ ਜਾਪਦਾ!” ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹਮਦਰਦ ਨੀਝ ਨਾਲ ਸਟੇਜ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

(ਕੁਤਕਤਾਰੀਆਂ ਢਾਣੀ (2016)

ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ (19-21 ਫਰਵਰੀ 16 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)

ਦੀਪ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਰਿਪੋਰਟ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 21 ਫਰਵਰੀ: ਕਲਾ ਭਵਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉਜਵਲ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਹੋ ਗਈ। ਆਖਰੀ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ “ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਮ” ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੋਸਾਂਝ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ, ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਚੌਥੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ- ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਨਾਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਤਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਉਹੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਦਵੰਦ, ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ, ਸਮਲਿੰਗੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਪਾੜੇ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ

ਭਵਿੱਖ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਖਾਲਿਦ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1947 ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। 1941 ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ 51 ਫ਼ੀਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ ਜਦਕਿ 1961 ਵਿੱਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਕੇ 15 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਿਆਸਤ ਉੱਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਜਵਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪ ਰਲਮਲ ਕੇ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਆਏ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਰਜੀਤ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮੀਡੀਆ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕੁਝ ਦਾਨਿਸ਼ਵਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਮੇਜਰ ਮਾਂਗਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਛਪਿਆ ਸਾਹਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਬਲਕਿ ਮਿਆਰੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਵੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉੱਥੇ ਦੋਵੇਂ

39

ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਏ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਸਵੀਰ ਦਿਓਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸੋਧ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਕਨੀਕ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਰੋਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸੁਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ।

“ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਮ” ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਬੁੱਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਉਜਵਲ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ।

ਸਮਾਪਨ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਨਾਮ ਕੰਵਰ, ਸੁਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਕੀਲ, ਮੱਖਣ

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਕਨੀਕ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਰੋਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੁਹਾੜ ਵਲੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਜੈਐਨਯੂ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਮੱਖਣ ਕੋਹਾੜ ਉਤੇ ਹੋਏ ਹਿੰਸਕ ਹਮਲੇ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਸੀਪੀਆਈ ਐਮ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ‘ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਸੰਬੰਧੀ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਪਰ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਦੀਪ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਯੂਨੀ-ਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਦਲਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੋਹਿਤ ਵੇਮੂਲਾ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਘਟਨਾ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਇਹ ਗਰੀਬ(ਦਲਿਤ?-ਸੰ) ਤਬਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

98180 03625
ਮੀਡੀਆ ਕੋਰਡੀਨੇਟਰ,
ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ

‘ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ’ -ਬਹੁਤ ਨਿਖਾਰ

ਡਾ: ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੱਧੂ

ਚਿੱਠੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਪੂਨਮ ਜੀਓ! ਤੁਹਾਡੇ ਦਿੱਤੇ ਤੋਹਫੇ ‘ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ’ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਅੰਕ ਰੱਜ ਕੇ ਮਾਣੇ ਨੇ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਖਾਰ ਆਇਆ ਲੱਗਿਐ, ਸੱਚਮੁਚ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਆ ਗਿਆ, ਸ਼ਸ਼ੀ ਸਮੁੰਦਰਾ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਹੀ ਰੂਪ ਲੱਗਿਆ, ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਕਾਦਰ ਦਾ ਹੁਸੀਨ ਜਲਵਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚੋਂ (ਉੱਜ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦੋ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਦੁਹਰਾਅ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ) ਸੰਪਾਦਕੀ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਾਲ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਦਕ ਤੇ ਸਿਰਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ, ਹੈ, ਸ਼ੇਲ ਸਿਲਵਰਸਟਾਈਨ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ‘ਜੈਬਰਾ ਪੁੱਛਿਆ’ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਦਾ ਹਾਸਿਲ ਹੈ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਕਮਾਲ ਹੈ, ਕਿਸ ਕਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲਵਾਂ- ਇਹੋ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਿਆਸਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਛਬੀਲ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਰਸ਼ਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਕਰੇ ਆਪ ਏਵੇਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਤੇ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹੋ! ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ੁੱਭ-ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਸਹਿਤ।

9872003658
#658,ਫੇਜ਼-3 ਬੀ- 1,
ਮੋਹਾਲੀ-160059 ਪੰਜਾਬ

ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ

ਲੜੀਵਾਰ ਕਿਤਾਬ

(ਨੋਟ: ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਸ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਅਵੇਸਲਾਪਣ ਹੋ ਗਿਆ! ਅਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਰਹਿ ਗਿਆ ਹਿੱਸਾ ਇਥੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ। -ਪੂਨਮ ਸਿੰਘ)

....ਮਤਰੋਏਪਣ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਠੁੰਮਣਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਸੀ ਯਾਨੀ ਕਿ ਮਾ...ਸੀ...ਅਰਥਾਤ ਮਾਂ ਜੇਹੀ ਤੋਂ ਹੀ। “ਮਾਂ ਨਾ ਸੁਈ ਮਾਸੀ ਸੁਈ।”

ਠੀਕ ਹੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਬੇਜੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਖਾਣ ਵੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬੇਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਉਹ ਸੀ :

ਜੇਹੀ ਮਾਂ ਤੈ ਜੇਹੀ ਮਾਸੀ
ਕੰਧ ਐਰੇ ਤੈ ਹੀ ਜਾਸੀ

ਜੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਕਸੀਦੇ-ਕਢਾਈਆਂ ਤੇ ਕਰੋਸੀਏ ਦੀਆਂ ਬੁਣਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕਾਂ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਹੋ ਗਈ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮਾਸੀ ਵਾਂਗ ਛੰਦ-ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਵੀ ਮੇਰਾ ਸੁਗਲ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਸਿਫ਼ਤ-ਅਸਿਫ਼ਤ ਬੇਜੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ-ਮਾਸੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਵੇਖਦੇ ਤਾਂ ਤੱਤ ਖੱਤ ਉਚਰਦੇ :

ਜੇਹੀ ਮਾਂ ਤੈ ਜੇਹੀ ਮਾਸੀ
ਕੰਧ ਐਰੇ (ਨੀਹਾਂ) ਤੈ ਹੀ ਜਾਸੀ

ਕਿਸੇ ਕੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਦਤਾਂ, ਚਾਲ-ਚਾਲ, ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਲੱਛਣ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਧੀ ਆ-ਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਾਸੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੋਣ ਮੇਲ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਮਾਸੀ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਖੇਡਾਂ, ਟੋਟਕੇ, ਤੋਹਫ਼ੇ, ਹੈ ਕੋਈ ਅੰਤ ?

ਨਾਨਕੇ ਘਰ 'ਚੋਂ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮਨਫ਼ੀ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋ, ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਭਲਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਜ ਦੇ ਖਪਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਓ ਵਾਂਗ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਵੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤੇ ਗਿਣਾਤਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਪਿਓ ਨਾਲੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ

ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਬੇਜੀ ਦਾ ਅਖਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ :

ਪਿਓ ਤੈ ਪੁੱਤਰ ਤੁਖਮ ਤੈ ਘੋੜਾ
ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ
ਜਿੱਥੇ ਧੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ, ਆਚਰਣ ਜਾਂ ਆਦਤਾਂ
ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੰਧ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵਰਗੀ
ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਬੇਜੀ ਉਥੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਚ
ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ, ਨਸਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਂਦੇ। ਬਹੁਤੀ
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਸਹੀ। ਪਰ ਕਿਉਂ ?

ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਾਹਲਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਵੀ।

ਮਾਂ ਪਿਓ ਦੀ 'ਘਰਵਾਲੀ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਲਕ ਦਾ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਪਲ ਦਾ ਸਾਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਓ ਨਾਲ ਪਲ ਦੇ ਪਲ ਦਾ।

ਚਾਲ-ਚਾਲ, ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਅੰਦਰ ਪਿਓ ਦੇ ਨਸਲੀ ਗੁਣ ਆਉਣੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਸੱਚ ਹੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਬੇਜੀ :

‘ਪਿਓ ਤੈ ਪੁੱਤਰ ਤੁਖਮ ਤੈ ਘੋੜਾ
ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ’

ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਪੱਖ ਭਾਰੂ ਹੈ ਤਾਂ ਧੀ ਵਿਚ ਵਿਰਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨੇੜਤਾ ਦਾ, ਕੰਧ ਅਤੇ ‘ਐਰੇ’ ਦਾ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਨਿੱਜ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਜੇਹੀ ਮਾਂ ਤੇ ਜੇਹੀ ਦਾਦੀ....ਨਾ ਕਹੀਏ ?

ਅਸੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ

ਸੰਨ ਉੱਨੀ ਸੌ ਉਨੰਜਾ ਜਾਂ ਪੰਜਾਹ ਜਾਂ ਇਕਵੰਜਾ।

ਦਿੱਲੀ-ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਦਿਨ। ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਬੋਲੀ। ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਵੇਸ ਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ। ਮੁੜ ਵੱਸਣ ਦੇ ਹੰਭਲੇ ਅਤੇ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦੀ ਤਾਂਘ। ਸਿੱਖ-ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਵਿਤਕਰਾ। ਸਭ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਲਕਾਂ ਲਈ ਗਾਂਧੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਕਿਹੜਾ ਰੈਸਤੋਰਾਂ, ਕੈਫੇ ਜਾਂ ਸਾਈਬਰ ਕੈਫੇ ਹੋਣੇ ਸਨ।

ਅਸਾਂ ਬਾਲ-ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਾਕ-ਝਾਕ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੋਂ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਵੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ, ਚੁੰਨੀਆਂ, ਨਵੇਂ ਗਜਰੇ-ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਂਟਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਵਿਚ ਹਰ ਕੁੜੀ ਦੂਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ

ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ

ਲੜੀਵਾਰ ਕਿਤਾਬ

ਯੂਰੋਪ: ਇਹ ਜਿੰਦਰੇ(scolds) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਔਰਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ, ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ / ਮੰਦਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੱਚ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉੱਤੇ?

ਹੁੰਦੀ—ਤੇ ਮੁੰਡੇ ?

ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਕੱਟਾ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਤੁਪੜ ਜਾਂ ਚੁੱਚਾ। ਕੋਈ ਜੋਗੀ, ਦੁਖੀਆ ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਗੀ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿਤਨਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ ਉਸਦਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਨਕਾਰਾ ਨਾਂ ਰੱਖ ਦੇਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੀ ਇਕ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ। ਸਾਡੇ ਵਤਨ ਦਾ ਦੌਤਾਕ, ‘ਦੀ ਸੁਪਰ ਫਲਾਇੰਗ ਮੈਨ’।

ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਯਾਦਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਸਿਲਾਈ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲੇ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮੀਂ ਭੱਠੀ ’ਤੇ ਦਾਣੇ ਭੁੰਨਾਣ ਜਾਵੇ, ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਵੇਖਣ ਤੁਰੇ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਨ, ਮੁੰਡੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਔਖਾਂ ਵਿਛਾਈ ਖੜੋਤੇ ਹੁੰਦੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਔਡਿਆਂ ਉੱਤੇ। ਝੁੰਡਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਨਿਰੇ ਬੇਖਬਰ। ਇਕ ਟੱਕ ਨਿਹਾਰਦੇ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੱਝ ਪੁੱਸ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਤ ਟੋਏ ਵਿਚ।

ਕੱਪੜੇ ਚਿਕੜੇ-ਚਿੱਕੜ ਤੇ ਚਿਹਰੇ ਛਿੱਟੇ-ਛਿੱਟ !

ਹਾਸੇ ਹਾਸੇ ਹਾਸੇ ਤੇ ਹਾਸਿਆਂ ਦੇ ਮੁੜਾਸੇ। ਸ਼ਾਮਲ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਣਾ ਪਰ ਘੱਟ ਹੀ। ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਹੀ ਮਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ, ਨੱਢੀਆਂ ਵੀ ਤੇ ਨੱਢੇ ਵੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੋਮਵਰਕ, ਗੀਟੇ-ਪਿੰਠੂ ਅਤੇ ਤਾਸ਼-ਪਤਿਆਂ ਅਰ ਬੰਦੇ ਕੰਚੇ, ਗੁੱਲੀ-ਡੰਡੇ ਤੇ ਰੱਸੀ-ਅੱਡੀ ਟੱਪਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ।

ਜਲੂਸਾਂ ਵਿਚ ਸਮੂਲੀਅਤ ਸਾਹਵੇਂ-ਸਾਹਵੇਂ

ਤੇ ਸਾਵੀਂ ਸਾਵੀਂ। ਕੁੜੀਓ-ਕੁੜੀ ਤੇ ਮੁੰਡੀਓ-ਮੁੰਡਾ ਮੁਸ ਮੁਸ ਕਰਦੇ। ਤਕ-ਖਿੜ, ਤਕ-ਖਿੜ, ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸਦੇ। ਜਿਧਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੇ ਖਿੱਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਿੱਲਾਂ ! ਉੱਡ ਉੱਡ ਪੈਂਦੀਆਂ ਖਿੱਲਾਂ ਨੱਢੀਆਂ ਸੁਟਦੀਆਂ ਤੇ ਕੁੱਦ ਕੁੱਦ ਪੈਂਦੇ ਨੱਢੇ ਬੋਚਦੇ-ਪੜੱਛਦੇ।

ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਮਗਰੋਂ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਦਾ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਸੰਤੋਖਣ ਮਗਰੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ। ਮੂੰਗਫਲੀਆਂ ਤੇ ਰੇਓੜੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਬੋਝੇ-ਝੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੇ ਮੂਹਰੇ ਮੂਹਰੇ ਬਹਿਣ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਘੱਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਥਾਵਾਂ ਜਾ ਮਲਦੇ।

ਕਵੀ, ਗੀਤਕਾਰ ਤਾਂ ਬਥੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਜ ਦੇ ਉੱਜ ਹੀ ਚੇਤੇ ਦੀ ਤਖੜੀ ਉੱਤੇ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਸਣੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ, ਉਹ ਹਨ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਵੀ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰ ਅਤੇ ਬਰਕਤ ਰਾਮ ਵੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਣ ਤੱਕ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪੰਡਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਰਸਤੇ ਜਾਮ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ।

ਬਰਕਤ ਤੇ ਸਾਬਰ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਕੁਝ ਇੰਝ ਸਨ :

‘ਕੀ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਫੇਰ ਕਦੀ ਵੀ ਜਾਵਾਂਗੇ...’

ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਕਤ ਆਪਣੀ ਬਰੀਕ ਜਨਾਨਾ ਜੇਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਇਸ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਪਾਂ ਵਿਚ

ਰੁਲ ਰਹੇ ਉਜੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਲਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਬਾਲੜੀ ਵਜੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕੈਪ ਦਾ ਚੌਕੀਦਾਰ :

‘...ਮੈਨੂੰ ਬਿੱਟ ਬਿੱਟ ਵੇਂਹਦਾ ਏ ਕਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ (ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ) ਕਦੇ ਫਰੂਜੀ (ਰਿਫਿਊਜੀ) ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕਹਿੰਦਾ ਏ...’

ਕੈਪਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਬੇਬਸੀ, ਡਰ ਅਤੇ ਤੌਖਲੇ ਉਸ ਮਾਸੂਮ ਬਾਲਿਕਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁਆ ਮਾਰਦੇ।

ਸਭ ਪਾਸਿਓਂ ਡਸਕੋਰਿਆਂ ਅਤੇ ਨੱਕ-ਸੁਤਕਣ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੰਨੀਂ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਬਰਕਤ ਮਗਰੋਂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ :

‘...ਰੱਬ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਬਰਕਤ ਚੰਨਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੁੜ ਜਾਵਾਂਗੇ...’

ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਰ ਧਰਵਾਸਿਆਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸਦੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ :

‘...ਅਸਾਂ ਹਮਤੋਂ-ਤੁਮਤੋਂ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ, ਅਸੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿਖਾਵਾਂਗੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾਵਾਂਗੇ...’

ਵਕਤ ਨਾਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਬੱਸਾਂ-ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ-ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹਿੰਦੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਲਾਹੌਰੀ, ਅੰਬਰਸਰੀ ਸਖੇ-ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਬਾਲਕ ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਂ-ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਠੋਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਫੇਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਨੇ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਮੋਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਤੇਜਗੜ੍ਹ ਥਾਣੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਨਾਕਾ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤ, ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਵਾਜ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਚੱਪਲ ਰੱਖ ਕੇ ਦਬੰਗਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚੱਪਲ ਪਹਿਨ ਕੇ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਆ ਗਈ।

ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਿਕ ਵੱਸ ਗਏ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ।

ਜੇ ਹਨੇਰੀ ਝੁੱਲੇ ਤਾਂ ਚੂਹੇ ਦੀ ਖੁੱਡ ਵੀ ਸਲਾਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸ਼ੱਕ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂਫਾਨ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹਵਾ ਨੇ ਵੀ ਰੁਮਕਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬਾਲ-ਕਿਸ਼ੋਰ ਅੱਜ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਨ।

ਇਹ ਉਮਰ ਪਿੱਛਲ-ਝਾਤ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਜਨ ਤੇ ਵਿਰਸਾ ਫਰੋਲਣ ਦੀ। ਹੁਣ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕੀ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ, ਕੀ ਪੂਰਬ ਤੇ ਕੀ ਪੱਛਮ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵੇਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਰੋਟੀ-ਸਾਲਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ ਸਭ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਏ ਉਤੇ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਨੰਗੇਜ਼ ਵਕਤੀ ਹੈ। ਫੈਸ਼ਨ ਨੇ ਆਣਾ ਤੇ ਆ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੁਆਨੀ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਕੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਲੋਂ ਉਦਾਸੀਨ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੌੜ੍ਹ ਉਮਰ ਨੇ ਸਹਿਜ ਹੋ ਕੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਟਿਕਣਾ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ-ਜੋੜਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਫਿਲਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਮਰੀਕ ਗਿੱਲ ਦਾ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਕਰਿਪਟ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਵਾਦ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਮੰਗੀ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਬਾਹਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਹਨ। ਬੋਲਚਾਲ, ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਜੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਜਾੜਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਉਪ ਬੋਲੀ, ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮੋਈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਧੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਵੀ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਅਖਬਾਰ 'ਸਦਾਏ ਪੋਠੋਹਾਰ' ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਅਖਬਾਰ ਤੇ ਰਸਾਲੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਪੇਨ ਤੋਂ 'ਰੇਡੀਓ ਪਾਕ ਸਿਲੋਨਾ ਡਾਟ ਕਾਮ' ਹਰ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨਿਰੋਲ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਦੀਆਂ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਖਾਸ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਤਤਖੜਤ ਰੂਬਰੂ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਜੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਜਾੜਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਉਪ ਬੋਲੀ, ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮੋਈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੋਰ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣਾ ਘਰ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੇਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਉਹ ਉਜਾੜਿਆਂ ਵਿਚ ਇਧਰੋਂ, ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਗੁਜਰਾਨਾ ਜਾ ਟਿਕ-ਵਸਿਆ ਸੀ। ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ

ਉਸਦੇ ਪੋਤਰੇ ਦੇ ਫੋਨ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਡਾਢੇ ਨਿੱਘੇ। ਮੈਂ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸਾਂ। ਉਹ ਆਖੇ :

'ਖਾਲਾ ਜੀ ਜੇ ਗੁਜਰਾਨਾ ਹੀ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਵਿਚ ਕੀਹਾਂ ਨਾ ਬਾਹਣੇ ? ਮਾੜਾ ਨਿਕਾਰ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਅੱਛਣਾ ਹੋਸੀ।'

ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਸੁਣਕੇ ਬੋਲੇ, 'ਕਲੇਜੇ ਠੰਢ ਪਾਈ ਛੋੜੀ ਨੇ। ਹਿੰਜ ਹੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ।'

ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਸੀ।

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਖੂਨ ਵਿਚ ਰਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੋਲੀਆਂ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਤਰੱਦਦ ਨਾਲ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਝਰਨੇ ਵਾਂਗ ਫੁੱਟਦੀ ਹੈ।

ਸੰਨ 1990 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

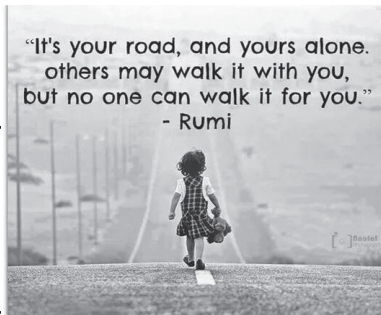
ਮੈਂ ਨੋਇਡਾ ਦੇ ਤੀਹ ਸੈਕਟਰ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਪਲਾਟ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸਾਂ ਤੇ ਪਲਾਟ ਵਿਚ ਹੀ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਵੀ ਰਹੀ ਸਾਂ। ਉਸਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਗੁਆਂਢੀ ਵੱਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉੱਠਣਾ ਬੈਠਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਸੀ।

ਪਲਾਟ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਵਸਦੇ ਇਕ ਬਹਾਵਲਪੁਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵੀਹ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਨੂੰਹ-ਕੁੜੀ ਅਕਸਰ ਨਿੱਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਹੇਠਾਂ ਡੱਠੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਢੁੱਕ ਬਹਿੰਦੀ। ਉਹ 'ਮੈਂਕੂ ਤੈਕੂ' ਸਮੇਤ ਡਾਢੀ ਸੁਹਣੀ ਲਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਆਨੰਦ ਆਉਂਦਾ। ਵੰਡ ਮਗਰੋਂ ਦਿੱਲੀ, ਕਲਕੱਤੇ ਜਾਂ ਮੁੰਬਈ ਜਾ ਵਸੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬਾਲਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ 'ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਬੰਬਈਆ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ

ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ

ਲੜੀਵਾਰ ਕਿਤਾਬ

ਮਿਲਗੋਭਾ ਸੀ।

ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਸੁਧ ਤੇ ਸਰਾਇਕੀ ਪੁੱਠ ਦੀ ਲਹਿੰਦੀ ਸੁਣਕੇ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਰਾਜ਼ ਪੁੱਛਣੋਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ।

‘...ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਮਾਪੇ ਅਸਾਂ ਭੈਣਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਦਤ ਪਈ ਹੈ।’

ਕੁੜੀ ਦਾ ਕਵਾਬ ਸੀ।

‘ਪਰ ਇਤਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਇਤਨੀ ਠੁੱਕਦਾਰ ਤੇ ਰਵਾਨ ਲਹਿੰਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਈ?’

ਮੇਰਾ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਸੀ।

‘ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਮੈਂ ਜਿਉਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ-ਸੱਸ ਨੂੰ ਪੈਰੀਂ ਪਉਣ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹਿੰਦੀ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਕੇ ਦੋ-ਟੁੱਕ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਟਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਅਲਾਏਂਗੀ ਤਾਂ’

...ਮੇਰੇ ਸਜੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਦਾਦੀ ਰੱਬ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਰਾਂ।’

ਕੁੜੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ।

‘ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚਾਨਕ ਬੋਲੀ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੋਰੀ ਦਿੱਕਤ ਨਹੀਂ ਆਈ?’ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

‘ਨਹੀਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਲਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸਹਿਜ ਹੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਝਰਨਾ ਫੁੱਟ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇੰਝ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾਅ ਕੇ ਬੋਲਦੀ ਰਹੀ ਸਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਮੁਹਾਰੀ ਫਰਨ ਫਰਨ ਉਚਰੀਣ ਲੱਗੀ। ਆਖਰ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਨਾ....।’

ਲੋੜ ਆਵਿਸ਼ਕਾਰ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਕਨੇਡਾ ਜਾਓ ਜਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨਾਲ ਲੁੜੀਂਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਸੈਨੇਟਰੀ ਸਟੋਰਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਬਜ਼ਰੀ, ਇੱਟਾਂ ਜਾਂ ਰੇਤੇ ਲਈ ਗੇੜੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਦੇ ਪੰਦੇਦਾਰ, ਗੁਪਤਾ, ਅਗਰਵਾਲ ਜਾਂ ਜੈਨ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਵਿਕਰਿਆਉਂਦੇ ਦਿਸੇ। ਸਬਜ਼ੀ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਵੇਖੀ। ਪੁੱਛਣ ’ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੂਲ ਵਸਨੀਕ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਹਕਾਂ ਨਾਲ ਕਾਰਵਿਹਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ’ਤੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਸੀ।

ਲੋੜ ਆਵਿਸ਼ਕਾਰ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਕਨੇਡਾ ਜਾਓ ਜਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨਾਲ ਲੁੜੀਂਦੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ ਫਿਲਮੀ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਨੰਗੇਜ਼ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਦਮ ਘੁੱਟਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ

ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਖਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਹਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ ਜਾਵੇ ਜੇ ਉਸਦੇ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸੌ, ਦੋ ਸੌ ਲਫਜ਼ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਏ ਤਾਂ ਔਖਿਆਂ ਸੌਖਿਆਂ ਕੰਮ ਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਵੇਂ ਦੱਖਣੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕੀਏ ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਾਡੇ ਮੀਡੀਏ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਕੁਝ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਜਾੜੇ ਮਗਰੋਂ ਸਾਡੇ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾ ਵਸੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਦਿੱਲੀ ਵਸਦਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਕਲਕੱਤੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬੰਗਾਲੀ ਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਏਧਰ ਦੀ ਮਲਵਈ ਪੰਜਾਬੀ।

ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਸਦੇ ਸਾਡੇ ਹਮਉਮਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਲਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਰੰਗਤ ਕਾਇਮ ਰਹੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦਿਆਂ ਦਾ ਲਹਿਜਾ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਹੈ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਿਜ ਹੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਨਿੱਖੜ ਹਨ। ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਅਤੇ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਬਾਸ ਵੀ ਕੋਈ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਹੀ ਪਛੜਿਆ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ। ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਸਾਗ ਜਾਂ ਦਾਲ ਮੱਖਣੀ ਨੂੰ ਚਟਕਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਗਾਲਣਾਂ, ਮਰਹੱਟਣਾਂ ਜਾਂ ਗੁਜਰਾਤਣਾਂ ਹੀ ਹੋਵਣ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਲਵਾਰਾਂ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਨੇ

ਨਸਲਾਂ, ਰੰਗਾਂ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਇੱਕ ਸਹਿਜ ਵਾਕਫ਼ੀ।

ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਧੋਤੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਲਿਬਾਸ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਟਿਕ ਸਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਹੈ।

ਘਗਰਾ ਸਾਡੀ ਜਾਂ ਧੋਤੀ ਏਨੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਨਹੀਂ। ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਵਗਦਾ ਦਰਿਆ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਛੱਡਣਾ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕੁਝ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦਾਦੀ ਦਾ ਅਖਾਣ ਸੀ, 'ਜਾਤ ਵਟਾਈ ਚੰਗੀ ਤੈ ਬੋਲੀ ਵਟਾਈ ਮੰਦੀ' ਉਥੇ ਉਹੀ ਦਾਦੀ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ 'ਹਰ ਦਸਾਂ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਬੋਲੀ ਬਦਲ ਜਾਨੀ ਐ' ਫਿਰ ਜੇ ਟਾਂਗਿਆਂ ਛਕੜਿਆਂ ਦੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਸਾਂ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਬੋਲੀ ਬਦਲਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਕੁਝ ਮਿੱਟਾਂ-ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਉਡਾਣ ਦੀ ਮਾਰ ਹੈ ਅਰ ਖਪਤ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਏ ਸਭ ਪਾਸੇ। ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਲਕੜੀ ਫਿਰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤਤਸਮ ਅਤੇ ਤਦਭਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਪਣਾਉਣ, ਘੜਨ ਤੇ ਹਜਮਾਉਣ ਅਰ ਪਚਾਉਣ ਦੀ।

ਸਾਡੀਆਂ ਉਪ ਬੋਲੀਆਂ ਕੋਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਬੇਪਨਾਹ ਜ਼ਖੀਰਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰੇਜ਼ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਰੱਥ ਤੇ ਅਸੀਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜੁਆਨੀ 'ਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਛੁਟਿਆਉਣ ਅਤੇ ਨਕਾਰਨ ਦਾ ਰੁਖ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬੰਦਾ ਸਿਆਣਾ ਬਿਆਣਾ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਰਤਣ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਅੱਧੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੋਤਿਆਂ ਦੋਹਤਿਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਚੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਸੌਰੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ।'

ਔਲਾਦ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਕੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹੀ ਆਪਣੇ ਪੋਤਿਆਂ ਪੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗਲਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅਗੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਬਜਿੱਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਮੈਥੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਇਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਆਪਣੇ ਅੱਧੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੋਤਿਆਂ ਦੋਹਤਿਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਚੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਸੌਰੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ।' ਇਹੀ ਹਾਲ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸਾਡੇ ਮੁੰਬਈ, ਮਦਰਾਸ, ਕਲਕੱਤੇ ਜਾਂ ਕਾਨਪੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਤਾਮਿਲ ਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਵਿਚ ਸੰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਾਂ ਅਤੇ ਦੋਹਤਰ-ਪੋਤਰ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

ਹੁਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲ ਪਰਤਦੀ ਹਾਂ। ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਦੇਣ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਪੱਕੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਝੱਟ ਹੀ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਜਮਾਤਣਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਤਣ ਲੱਗੀ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉਰਦੂਨੁਮਾ ਹਿੰਦੀ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਫੇਰ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਐਮ.ਏ. ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁੜ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਈ।

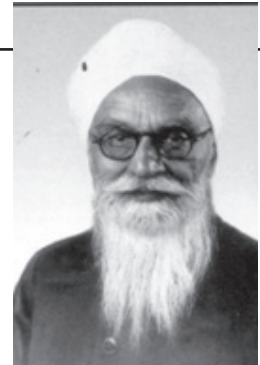
ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਮੁੰਬਈ ਵੱਸ ਜਾਣ ਕਾਰਨ 'ਮੇਰੇ ਕੋ ਤੇਰੇ ਕੋ' ਵਾਲਾ ਮਰਾਠੀਨੁਮਾ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਵੀ ਮੂੰਹ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਸੀ।

ਮੇਰੀ ਗੁਆਂਢਣ ਲਲਿਤਾ ਨਾਇਕ ਦੱਖਣ-ਭਾਰਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਾਲੜੀ, ਕਾਮਾਕਸ਼ੀ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਠਾਕਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਬੱਚੀ ਛੋਟੀ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਗੇਗੀ। ਜੇ ਘਰੋਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਜਮਾਤੀਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਨਸੀਹਤ

ਭਾਈ ਪ੍ਰਿ.ਜੋਧ ਸਿੰਘ

ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਕਥਨ

ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਡੇਢ ਸਾਲਾ ਸੰਨੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਾਂ। ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣ ਸੁਣਕੇ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਏਗਾ।

ਮੈਂ ਲਲਿਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ। ਮੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਬੰਬਈਆ ਹਿੰਦੀ, ਮਰਾਠੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਖਿੱਚਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਹੋਏ। ਹਾਂ, ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਕਾਰਨ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਵੀ ਅਣਭਿੰਜ ਨਾ ਰਹੇ।

ਵਕਤ ਨੇ ਪਲਟਾ ਖਾਧਾ। ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸੰਨੀ 'ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਮੁਹਾਲੀ ਆਣ ਟਿਕੀ।

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਸੰਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੀ ਸੀ, ਦਾਦੀ ਕੋਲ।

ਉਸਨੇ ਉਹ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ। ਕਿਸ਼ੋਰ ਬਾਲਕ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਡਾਢੀ ਗੁੱਝੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਮਨ ਸਥਿਰ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਘਰ-ਬਾਹਰ ਤਿਆਗਕੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਟਿਕਿਆ। ਅੱਠ ਦਸ ਸਾਲ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਅਤਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੁੜ ਆਣ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸੀ, ਨੀਲੇ ਬਾਣੇ ਵਿਚ। ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚ ਚਿਰ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਵੀ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੀ ਮਲਵਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਸਾਂ ਪਰ ਸੰਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤਾਂ ਕੀ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਰਗ ਰਗ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਦਾ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰਨ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਅਣਭਿੰਜ ਸੀ।

ਸੰਨੀ ਆਪ ਤਾਂ ਠੇਠ ਮਲਵਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਪਰ ਜੇ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਜੁਆਬ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ, ਵਿਦਰੋਹ ਕਰਦਾ।

‘ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ’ ਸੰਨੀ ਆਖਦਾ। ‘ਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੀ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹਾਂ ਨਾ’ ‘ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੰਬਈਆਂ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੋ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਹੋ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨਹੀਂ।’ ਸੰਨੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਝੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਿਕ-ਵੱਸ ਗਏ ਮੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਹੁਣ ਮੈਥੋਂ ਵੱਧ ਚੰਗੀ ਤੇ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਕਿਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਮੈਂਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਾਹਲਾ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਭੁਲਣ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਚੇਤੇ ਦੀ। ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਆਪਸੀ ਸੰਚਾਰ ਸ਼ੁਧ ਤੇ ਰਵਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸੰਨੀ ਦੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਇਕੋ ਹੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ। ਜੋ ਸੌਖੀ, ਸਹਿਜ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਹੈ। ਏਸੇ ਲਈ ਹੋਰ ਸਭ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਇਸਦੇ ਵਿਗੜਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੀਡੀਆ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਤੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਅਮੀਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ :
ਅਸਾਂ ਹਮਤੋ ਤੁਮਤੋ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ,
ਅਸੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿਖਾਵਾਂਗੇ।

ਬੋਲੀ ਮਿੱਠੀ ਉਹੋ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੌਖ ਨਾਲ ਉਚਾਰੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜੋਰ ਤੇ ਸੁਰਤ ਖਰਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਵਹਾਉ ਰੁਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਵਾਨੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਲ ਦਾ ਉਤਰਾਅ ਚੜਾਅ ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੈਪਰਸਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ‘ਕਿ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸੁਹਪਣ ਦੀ ਇਕ ਕਸਵੱਟੀ ਉਸ ਦਾ ਵਹਾਉ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁਛੀਏ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਵਾਕ ਅੰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਚੰਗੇਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਰਾਇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤੋਲੇਗਾ। ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਘਮਕਾਰ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਣ ਵਿੱਚ ਘੁਲੀ ਮਿਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਵਾਕ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਜੋ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਉਸ ਸੌਖ ਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸੁਖਲੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਕਰ ਨਾਚ ਜਾਂ ਗਾਇਨ ਦੀ ਖੂਬੀ ਦਾ ਨਿਰਭਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਥੋੜੇ ਜਤਨ ਨਾਲ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਕਰ ਹੀ ਜੇ ਸ਼ਬਦ ਔਖ ਨਾਲ ਜਾਣ ਉਹ ਕੋਝੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

0172-2228275

9888690280

ਦੰਦਰੌਲ

ਚਹਿਲ ਜਗਪਾਲ 'ਰੱਲੀ'

ਗੱਲਬਾਤ

ਸੱਬ 'ਚ ਬੈਠੇ ਬਾਬੇ ਕਿਸਨੇ ਨੇ ਯੂਈ ਦੀ ਬੁਝ ਚੱਲੀ ਅੱਗ ਫਰੋਲਦਿਆਂ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ.....

“ਅਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸੁੱਖ ਜੀ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤੀ.... ਜਦੋਂ ਗੁਰਨਾਮ ਦੇ ਮੁੱਛ ਫੁੱਟੀ..... ਉਦੋਂ ਇੱਕ ਹਵਾ ਜੀ ਵਗੀ ਬੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜੁੱਸਾ ਪੂਰਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ..... ਜੇ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਕਰੋ ਈ ਕਰੋ, ਆਂਢੀ-ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਢਾਲ ਬਣੇ..... ਏਸੇ ਹਵਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਥਾਨਕ ਡਾਕਟਰ ਕੈਂਣੂ ਲੱਗੇ..... ‘ਜੁਆਨੇ ਛੱਡੋ ਡੰਡ-ਪੇਲਣ..... ਆਹ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਨੁਸਕੇ ਵਰਤੋ, ਦੇਖਿਓ ਸਰੀਰ ਬਣਦਾ..... ਬੱਸ ਤੜਕੇ-ਆਥਣੇ ਮਾਰਿਆ ਕਰਿਓ ਐਸ ਪੌਂਡਰ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਚਮਚੇ ਅੰਦਰ... ਪਾਣੀ ਦੇ ਗਲਾਸ ਨਾਲ..... ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਦੀ ਬੁੱਕੋਂਗੇ ਜਣੇ-ਖਣੇ ਦੇ..’..... ਗੁਰਨਾਮ

ਮੋਰ੍ਹੀ ਹੋ ਨਿਕਲਿਆ ਪੌਂਡਰ ਆਲੇ ਨੁਸਕੇ ਦਾ..... ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਭਾਫ਼ਾਂ ਛੱਡਣ ਲਾਤਾ..... ਲਾਲੀ ਡੁੱਲ-ਡੁੱਲ ਪਵੇ..... ਜੁੱਸੇ ਦੀਆਂ ਸੱਬਾਂ ‘ਚ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਲਾਗੀਆਂ..... ਗੱਲ ਮੁਕਾਓ ਗਾਮਾ-ਗਾਮਾ ਹੋਗੀ ਲਾਕੇ ‘ਚ..... ਗਾਮਾ ਡਾਕਟਰ ਦੀਆਂ ਸਿਪਤਾਂ ਕਰਦਾ ਨਾ ਬਕਦਾ..... ਪਰ ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਗਾਮੇ ਨਾਂ ਦੀ ਨੇਰ੍ਹੀ ਵਗੀ ਓਨੀ ਛੇਤੀ ਮੋੜਾ ਪੈ ਗਿਆ..... ਸਰੀਰ ਸੂਤਿਆ ਗਿਆ.... ਦੰਦ ਝੜਗੇ.... ਜਬਾੜੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਤੇ ਚੂਹੀ ‘ਚ ਕੁੱਬ..... ਨਾ ਭੁੱਖ ਲੱਗੇ ਨਾ ਤੇਹ..... ਇੱਕ ਦਿਨ ਫੇਰ ਹੋਸਲਾ ਜਾ ਕਰਕੇ ਓਸੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲੇ ਗਿਆ ਤਾ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ..... ਰਪੋਟਾਂ ਦੇਖ ਡਾਕਟਰ ਲੱਖਣ ਲਾ ਲਿਆ ਬੀ ਬਚਿਆ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਕੱਖ ਨੀ..... ਗੁਰਦੇ, ਫੇਫੜੇ, ਜਿਗਰ

ਸਭ ਜਵਾਬ ਦੇਈਂ ਬੈਠੇ ਨੇ..... ਬੱਸ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਦਿਲ ਸਾਹ ਜਾ ਭਰਦੈ, ਜੀਦ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦੈ..... ਪੌਂਡਰ ਆਲੇ ਨੁਸਕੇ ਨੇ ਅੰਦਰ ਚੱਟ ਤਾ ਹੁਣ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਬੀ ਹੀਲਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ..... ਜੇ ਸੱਚ ਦਸਦੈ ਤਾਂ ਨਾਲੇ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਊ ਨਾਲੇ ਤੋਰੀ-ਫੁਲਕਾ ਬੰਦ ਹੋਜੂ..... ਸੋਚ-ਬਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰਸਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਗਾਮੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ‘ਤੇ... ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਦਿਆਂ ਫੁੱਟ ਤਰਕੀਬ ਔਤਗੀ..... ਕੈਂਦੂ... ‘ਗਾਮਿਆ ਫੜਲੀ ਬਮਾਰੀ..... ਸਾਰਾ ਜੱਭ ਈ ਦੰਦਾ ਨੇ ਪਾਇਐ..... ਅੰਦਰਲਾ ਸਾਰਾ ਕੁਸ ਸਹੀ ਚੱਬੇ ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਨਾਲ ਈ ਠੀਕ ਰੈਂਦੈ..... ਜਦ ਭਲਾਂ ਦੰਦ ਈ ਹੈਨੀ, ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਵਗਾੜ ਪੈਣਾ ਈ ਪੈਣੈ ...’..... ਗਾਮੇ ਨੂੰ ਦੰਦਰੌਲ ਲਾਕੇ ਜਦ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ‘ਚ ਮੂੰਹ ਦਖਾਇਆ, ਗਾਮੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਚਮਕ ਆਗੀ..... ਜਬਾੜੇ ਭਰੇ-ਭਰੇ ਲੱਗਣ.... ਮੂੰਹ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਜਾ ਈ ਬਦਲਿਆ ਪਿਆ..... ਗਾਮੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਥਾਪਤਾ ਦੇ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਹੋਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਖੇ.... ‘ਲੈ ਗਾਮਿਆ ਸਾਰੀਆਂ ਬਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਈ ਵੱਢਤੀ..... ਲੈ ਨਜ਼ਾਰੇ ਜ਼ਿੰਗਦੀ ਭਰ..’..... ਹੁਣ ਤਾਂ ਗਾਮਾ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਮਰੀਦ ਈ ਹੋ ਗਿਆ.....

“ਆਹੀ ਹਾਲ ਆਹ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਕੀਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਜਮੀਨਾ ਤੇ ਕਸਾਨੀ ਦਾ..... ਪਰ ਮੋਟਰ ਨਾ ਦੀ ਦੰਦਰੌਲ ਲਾ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕਸਾਨਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ.....”..... ਬਾਬੇ ਕਿਸਨੇ ਨੇ ਹਉਕਾ ਲੈ ਕੇ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈ.....

(ਫੇਸਬੁਕ)

ਮਾਰਨ ਖੰਡੀ

ਹਰਕੀ ਵਿਰਕ

ਗੱਲਬਾਤ

ਕਲਾ ਅਤੇ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ।

48

ਕੌਣ ਭਲਾ? ਹੋਰ ਕੌਣ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਰਿ. ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੇਜਰ ਉਹੀ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੇਲੇ ਦੇ, ਦੀ ਲਾਡਲੀ, ਇੱਕਲੌਤੀ ਮੱਝ...ਮੇਰਾ ਦਾਦਾ ਤੇ ਉਹ ਯਮਰਾਜ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲੀ, ਐਸੀ ਜੋਟੀ ਇੱਕ ਕਰੇਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਨਿੰਮ ਚੜ੍ਹਿਆ... ਤੇ ਮਾਰਨ ਖੰਡੀ ਦੇ ਸਿੰਗ ਨਿਰੇ ਅਮਲੀ ਦੀ ਗੱਪ ਜਿੱਡੇ, ਇੱਕ ਕਿੱਲੇ ਤੇ ਉਹ ਬੱਝਦੀ ਤੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਦੋ ਕਿੱਲੇ ਉਹਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਖਾਲੀ ਰੱਖਣੇ ਪੈਂਦੇ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਰਾਲ ਵਾਂਗੂੰ ਫੁਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਚ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਰੋਟੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਾਹ ਡਰ ਨਾਲ ਉੱਖੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਮੱਝ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈਣ ਦੇ ਡਰਾਉਣੇ ਹਾਦਸੇ ਜਿਹੇ ਦਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਬਥੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੱਥ 'ਚ ਪੱਠੇ ਫੜ ਕੇ ਮਚੂੰ-ਮਚੂੰ ਦੀਆਂ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਪੁਚਕਾਰਨ ਦੀਆਂ 'ਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਜੇ ਪਰ ਕਿਬੇ ਜੀ, ਉਹ ਤੇ ਐਸੀ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗੀ ਫੁਕ ਛੱਡਦੀ ਕਿ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖੜ

ਜਾਂਦੇ!... ਪਰ ਜਿੰਨੀ ਕੌੜੀ ਆਪ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾ ਸੁਆਦ ਉਹਦਾ ਦੁੱਧ.. ਹਰੇ ਪਿਸਤੇ ਜਿਹੇ ਰੰਗਾ, ਆਹਾ, ਤੇ ਕਦੀ ਹੰਕਾਰ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਬਾਪੂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਆਉ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਦੂ ਦਿਖਾਵਾਂ ਤੇ ਜੋਰ-ਜੋਰ ਦੀ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਬਾਲਟੀ 'ਚ ਮਾਰਨੀਆਂ ਤਾਂ ਡਰੈਕਟ ਮੱਖਣ ਬਣ ਜਾਣਾ! ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਤੇ ਉਹ ਸੁਆਦ ਤੇ ਕੋਸੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਲਾਗਲੀ ਤਹਿਸੀਲੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਸੁੱਕੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੱਝ ਅਝਾਟ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਵੀ ਦਾਦਾ ਜੀ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਨਾਲ 2-2 ਦਿਨ ਮੱਝ ਵੀ ਤੁਰੀ ਰਹਿੰਦੀ.. ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਪੂ ਜੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਗਏ ਲੇਟ ਹੋ ਗਏ। ਮੱਝ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਜਿਹਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਬਾਪੂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ

ਆਇਆ ਤੇ ਕਿੱਲਾ ਪੁਟਾਅ ਕੇ ਬੰਬੀ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਦੌੜ ਪਈ। ਮੋਟਰ ਸਾਡੀ 1-1.5 ਕਿਮੀ ਸੀ ਪਿੰਡੋਂ ਤੇ ਮੱਝ ਨੇ ਡਾਂਡਾ ਮੀਡਾ ਰਾਹ ਲੱਭ ਲਿਆ। ਮੱਝ ਕਾਹਦੀ ਦੌੜੀ ਮਾਨੋ ਸੁਨਾਮੀ ਆ ਗਈ। ਰਾਹ ਜੋ ਆਇਆ ਉਸਨੇ ਸਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਤੂੜੀ ਦੇ ਮੂਸਲ-ਕੁੱਪ, ਲੋਕੀ ਸਾਈਕਲ ਛੱਡ ਭੱਜ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਦਾ ਇੱਕ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਬੋਲਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨੀ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੀ ਹਨੇਰੀ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪਾਉਂਦਾ ਮੱਝ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਸਮੇਤ ਸਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਅੱਧਾ ਕਿੱਲਾ ਉਹ ਬਾਪੂ ਯਮਰਾਜ ਦੀ ਧੀ ਦਿਆਂ ਸੰਗਾਂ 'ਤੇ .. ਬਾਪੂ ਮਾਰੇ ਚੰਘਾੜਾਂ, ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਮਾਈ ਦਾ ਲਾਲ ਜੋ ਮੱਖਣ ਸਿੰਹੂ ਫੁਕੇ(ਦਾਦਕਿਆਂ ਦੀ ਅੱਲ) ਦੀ ਮੱਝ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਵੀ ਫਟਕ ਜੇ, ਦੇਖਦਿਆਂ-ਦੇਖਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਤੇ ਬੱਲੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਪਰ ਚਾਦਰ ਮੱਝ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ 'ਚ ਅੜਗੀ ਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਘਬਰਾਅ ਗਈ। ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਪੱਠੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਾਰਨ ਖੰਡੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪੰਡ ਸਿੰਗਾਂ 'ਚ ਅੜਾਅ ਲੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਿੜ੍ਹ ਗਈ (ਸਾਡਾ ਪਿੰਡ ਦਰਿਆ ਕੰਢੇ ਉਚਾਈ ਤੇ ਆ)... ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਚ ਹਾਲ ਪਾਰ੍ਹਿਆ ਪੈ ਗਈ। ਗੱਲ ਕੀ ਮੱਝ ਨੇ ਪਿੰਡ ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ 'ਤਾ, ਸਿੰਗਾਂ 'ਚ ਪੱਠੇ ਅੜਾਈ ਮੱਝ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਐਲੀ-ਐਲੀ ਕਰਦੀ ਫਿਰੇ... ਬਾਪੂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭੇ ਨਾ, ਪਿੰਡ 'ਚ ਤੇ ਦਫਾ 144 ਲੱਗ ਗਈ। ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਬਾਪੂ ਆਇਆ ਤੇ ਹਵੇਲੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤੇ ਮੱਝ ਹਵੇਲੀ ਵੜੀ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬੁਲਵਾਇਆ ਕਿ ਬਾਹਰ ਆ ਜੋ ਮੱਖਣ ਸਿੰਹੂ ਨੇ ਮੱਝ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਵਾ :)))) (ਫੇਸਬੁਕ)

ਸ਼ਾਂਤੀ...ਸ਼ਾਂਤੀ.....ਸ਼ਾਂਤੀ.....!

ਮਨ ਮਿੰਦਰ

ਗੱਲਬਾਤ

ਪੰਜਾ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਪੂਰੇ ਘਰ 'ਚ ਤਰਥੱਲੀ ਮਚਾਈ ਪਈ ਸੀ। ਸਿਆਲ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ ਤੇ ਅੱਧੀ ਕੁ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟੁੱਕ ਟੁੱਕ ਸੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜਾਗ ਐਸੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣੇ ਕਨਸੋਆਂ ਜਹੀਆਂ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸਲਵਟੇ ਜਹੇ ਭੰਨਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ। ਬੀਬੀ ਉਠ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਪੈਰ ਲਮਕਾਅ ਕੇ ਚੱਪਲਾਂ ਲੱਭਦੀ। ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਕੋਸਦੀ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। “ਔਤਰਾ ਭਤਾ ਨੀ ਅੱਧੀ ਕੁ ਰਾਤ ਨੀ ਕਿਬੋਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਈ, ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਕਰਤੀ ਆ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਦੀ.....ਵੇ ਕਾਲਿਆ...ਵੇਖਾਂ ਭਲਾ ਪੇਟੀਆਂ ਪਿਛੇ ਆ ਕੇ ਕਿਬੇ ਆ...”

ਕਾਲਾ ਜਾਗੋਂ ਮੀਟਿਆ ਜਿਹਾ ਉਠਦਾ ਤੇ ਛਿੱਤਰ ਫਤ ਕੇ ਪੇਟੀਆਂ ਪਿਛੇ ਠਕੋਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ।

“ਦੀਦਾ ਨੀ ਕਿਤੇ ਗਤੀ ਹੋਣਾਂ....ਭਤਾ ਨੀ ਕਿਬੇ ਵੱਤ ਗਿਆ ਈ...”

“ਚਲ ਸੌਂ ਜਾ ਜੇ ਨਈ ਲੱਭਦਾ ਤੇ...”

ਕਾਲੇ ਨੇ ਛਿੱਤਰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਿਆ....

ਪੰਜਾਂ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ ਓਹੋ ਟੁੱਕ ਟੁੱਕ ਓਹੋ ਬੇਅਰਾਮੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ।

“ਏਨੂੰ ਗਤੀ ਨਿਕਲੇ ਹੀ ਦੱਚ ਦਿਣ ਹੋਗੇ ਏਨੂੰ ਵੇਖਣ ਡਏ ਨੂੰ...”

“ਕਾਲੇ ਨੇ ਭੱਜ ਕੇ ਛਿੱਤਰ ਫੜਿਆ ਤੇ ਪੇਟੀਆਂ ਮਗਰ ਜਾ ਕੇ ਖੜਾਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਉਹ ਪੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਖੜਾਕ ਕੇ ਫੇਰ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ।

“ਗਤੀ ਨਿਕਲੇ ਹੀ ਭਤਾ ਨੀ ਕਿਬੇ ਜਾ ਵਤਿਆ.....ਛੁਰ ਈ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁਣ ...ਲਗਦਾ ਹੁਣ ਨੀ ਹਿੱਲਦਾ...”

ਕਾਲੇ ਨੇ ਛਿੱਤਰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟਿਆ ਤੇ

ਰਜਾਈ ਉਤੇ ਲਪੇਟੀ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਚ ਉਂਗਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਲੰਮਾਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕੁਝ ਚੈਨ ਸੀ। ਨੀਂਦ ਦਾ ਜੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਉਠਣਾਂ ਪੈ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਚੂਹਾ ਅੰਗੀਠੀ 'ਤੇ ਪਈਆਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇ ਉੱਤੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਪੜਛੱਤੀ 'ਤੇ ਜਾ ਚੜਿਆ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਾਲੇ ਨੂੰ ਹਿਲਾਅ ਕੇ ਉਠਾਇਆ।

“ਕਾਲੇ.....ਵੇ ਕਾਲੇ.....ਔਰ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਮਗਰ ਫਿਰਦਾ ਈ ਨਖਾਫਣਾਂ.....ਮਾਰ ਘੱਤ ਏਨੂੰ...”

ਕਾਲੇ ਨੇ ਫੇਰ ਛਿੱਤਰ ਫੜਿਆ ਤੇ ਚਲਾਵਾਂ ਪੜਛੱਤੀ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਹੁਣ ਚੂਹੇ ਦੀ ਹਿਲ ਜੁਲ ਬੰਦ ਸੀ। “ਕਿਬੇ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਏਡੀ ਛੋਤੀ.....ਪਤਾ ਨੀ ਲਗਦਾ...”

“ਹੁਣ ਸੌਣਾਂ ਨੀ.....ਬੱਸ ਮਾਰ ਕੇ ਈ ਸਊਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਏਨੂੰ...”

ਕਾਲਾ ਠੀਕਰੀ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਬਹਿ ਘੰਟਾ ਬੈਰ ਕਾਲਾ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਚੂਹਾ ਦੜਿਆ ਰਿਹਾ।

ਨਾ ਕਾਲਾ ਸੁੱਤਾ ਤੇ ਨਾ ਚੂਹਾ ਹਿਲਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਜਾਣੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਅਟੱਲ

ਡਟੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਾਲਾ ਨੀਂਦ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਗਿਆ ਤੇ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਈ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਟੇਢਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੂਹਾ ਕਾਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਤੇ ਪੇਟੀਆਂ ਪਿਛੇ ਜਾ ਵਤਿਆ। ਦੱਸ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਚੂਹਾ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਆਹਰੇ ਲੱਗ ਗਿਆ...ਟੁੱਕ ਟੁੱਕ ਟੁੱਕ ਟੁੱਕ...

ਕਾਲਾ ਘੁੱਕ ਸੁੱਤਾ ਸੀ।

ਟੁੱਕ ਟੁੱਕ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਬੀਬੀ ਵੀ ਘੁੱਕ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸੀ।

ਸਵੇਰੇ ਚਾਹ ਪੀਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਾਲਾ ਪੇਟੀਆਂ ਦੁਆਲੇ ਹੋਇਆ। ਚੂਹੇ ਦੀ ਪੁੱਛਪੜਤਾਲ 'ਚ ਜੁੱਟ ਗਿਆ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਪੇਟੀਆਂ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਕੇ ਦੂਜੇ ਅੰਦਰ ਕਰਵਾਅ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਖੁੱਡ ਪੁਟੀ ਪਈ ਸੀ ਤੇ ਤਾਜ਼ੀ ਤਾਜ਼ੀ ਕੇਰ ਲਾਗੇ ਵੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਾਲੇ ਨੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਬਾਲਟੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਚੂਹਾ ਪਾਣੀਓਂ ਪਾਣੀ ਹੋਇਆਂ ਮਧੋਲਿਆ ਜਿਹਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ।

ਮਾਂਜੇ ਮਾਰ ਮਾਰੇ ਕਾਲੇ ਨੇ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਥਾਵੇਂ ਵੇਰ ਕਰ ਘੱਤਿਆ।

ਪੂਛੋਂ ਫਤ ਕੇ ਪੁੱਠਾ ਲਮਕਾਈ ਕਾਲਾ ਜੇਤੂ ਅੰਦਾਜ਼ ਚ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ।

“ਲੈ ਚਾਚਾ ਬੁੜਕ੍ਹਾ ਤਾ ਈ ਸਾਡੀਆਂ ਨੀਂਦਾ ਹਰਾਮ ਕਰਨ ਆਲਾ.....”

ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਉੱਝ ਏਹ ਤਾਂ ਚੂਹਾ ਸੀ..... ਸ਼ਾਂਤੀ ਚ ਖਲਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ, ਚੂਹਾ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ, ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਫੀਆਂ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਤਾਂ ਕਾਬੂ ਕਰ ਹੀ ਲਈਦੇ ਆ ਕਾਲੇ ਦੇ ਏਸ ਚੂਹੇ ਵਾਂਗੂ।

.....

ਮੈਂ ਜੋ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਸਚ ਕਹਾਂਗਾ....!

ਐਸ. ਬਲਵੰਤ (ਮੇਰੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ “ਮਹਿਫੂਜ਼ ਪਲ” ’ਚੋਂ ਕੁਝ ਅੰਸ਼)

ਮੇਰਾ ਸਫ਼ਾ

ਭਾਗੋ ਸਾਧਣੀ

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਝਉਲੀ ਜੇਹੀ ਯਾਦ ਹੈ ਪਰ ਮਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਦੋਂ ਭਾਗੋ ਸਾਧਣੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਲੋਕ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਾਂ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ। ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਆਸਰਮ ਦੇ ਬਾਹਰ। ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਪੁਛਦਾ। ਕੋਈ ਔਲਾਦ ਬਾਰੇ। ਕੋਈ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਬਾਰੇ। ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨੀ ਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਾਰੇ ਤੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਬਸ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ।

ਉਨੀ ਸੌ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਸਾਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮੁਨਾਸਬ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿਚ ਅਲਾਟ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਡੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਖੁੱਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਾ-ਪਾਸਕੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿ ਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨਾ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛਿੱਡ ਦਿਖਾਉਣ ਲੈ ਗਏ। ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਾਲੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਮਾਂ ਨੇ ਮਿਠੀਆਂ ਫੁੱਲੀਆਂ ਤੇ ਮਖਾਣੇ ਖਰੀਦੇ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਬੰਸੋ ਤੇ ਭਰਾ ਟੋਡੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਵੱਧ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਰੁੱਸ ਗਿਆ। ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਅੱਡੀਆਂ ਘਸਾਉਣ ਲਗਾ। ਘਰ ਨਾ ਜਾਵਾਂ। ਜਿੰਦ ਕਰਾਂ। ਅਖੀਰ ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਲੀ ਗਲੀ 'ਚ ਛੱਡ ਆਪ ਘਰ ਚਲੇ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੀ ਆਪੇ ਘਰ ਆ ਜਾਊ। ਹਾਲੇ ਉਹ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ ਹੀ ਸਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੀ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਔਰਤਾਂ

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਈਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਚੇਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਚਿੱਟੇ ਸੂਟ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਚਿੱਟੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ। ਖੁਦ ਦਾ ਲਾਲ ਸੂਟਾ ਤੇ ਗੋਰਾ ਰੰਗ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਬਾਅਦ ਇਕ ਕਹਿੰਦੀ, “ਪੁੱਤ ਰੋਨਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?...ਬੀਬੀ ਨੇ ਮਖਾਣੇ ਘੱਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ?...ਆ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ!...ਮੈਂ ਲੈ ਦਿੰਨੀ ਆਂ!” ਉਹਦੇ ਇਹ ਆਫਰ ਦੇਣ ਸਾਰ ਮੈਂ ਟਪੂਸੀ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁਛੜ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਮਖਾਣੇ ਤੇ ਹੋਰ ਮਿਠੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਖਾਣ ਲਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੁੰਨੀ ਨਾਲ ਲੁਕੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਲ ਤੁਰੀਆਂ ਜਾਣ। ਪਰ ਰਾਹ 'ਚ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਮੁਹਰਿਓਂ ਹੀ ਲੰਘਣਾ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਉਥੋਂ ਲੰਘੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗੁਆਂਢਣ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭਾਗੋ ਸੰਤਨੀ ਚੱਕੀ ਲਿਜਾਅ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੁਆਂਢਣ ਭੱਜ ਕੇ ਮੇਰੀ ਬੀਬੀ ਕੋਲ ਗਈ, “ਤੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਕਿਥੇ ਹੈ?”

“ਹੈਬੇ ਗਲੀ 'ਚ ਹੀ ਖੇਡਦਾ ਹੋਣਾ!...ਹੁਣੇ ਆ ਜਾਊ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ

ਭੇਜਦੀ ਹਾਂ।” “ਸੁਆਹ! ਅੱਜ ਤੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਗਿਆ!” ਬੀਬੀ ਹਾਲੇ ਸਮਝ ਵੀ ਨਾ ਸਕੀ ਕਿ ਗੁਆਂਢਣ ਭਾਗੋ ਸਾਧਣੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਭੱਜ ਤੁਰੀ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਨੇ ਜਾ ਘੇਰਿਆ। ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਆਂਢਣ ਕਹੇ, “ਸਾਡਾ ਮੁੰਡਾ!” ਪਰ ਉਹ ਔਰਤ ਮੰਨੇ ਹੀ ਨਾ। ਸਾਫ ਮੁੱਕਰ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੀ, “ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਢਿੱਡੋਂ ਜੰਮਿਆਂ! ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਹੈ।”

ਕੋਲ ਦੇ ਚੌਕ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਪੁਲੀਸ ਵਾਲਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕੀ, “ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਲਾਹ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਕਿਸ ਕੋਲ ਹੈ?” ਉਹ ਔਰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੰਨੇ ਹੀ ਨਾ ਪਰ ਅਖੀਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਾਹਿਆ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗੁਆਂਢਣ ਮੈਨੂੰ ਦਬੋਚ ਘਰ ਵੱਲ ਭੱਜ ਤੁਰੀ। ਪਰ ਜੋ ਔਰਤ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਅ ਰਹੀ ਸੀ, ਦੁਹਬੜ ਪਿੱਟੇ, “ਹਾਏ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਖੋਹ ਲਿਆ।” ਜਦੋਂ ਗੁਆਂਢਣ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲ ਫੜਾਅ ਵਾਪਸ ਉਥੇ ਹੀ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਔਰਤ ਦੇ ਕੱਸ ਕੱਸ ਕੇ ਦੋ ਥੱਪੜ ਜੜ ਦਿੱਤੇ।

ਉਹ ਰੌਂਦੀ-ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ...ਵੈਣ ਪਾਉਂਦੀ...ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦੀ...ਤੁਰੀ ਜਾਵੇ, ਮਗਰੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਔਰਤ ਭਾਗੋ ਸਾਧਣੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਾਧ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕੀ ਉਹਦੇ ਖੁਦ ਦੇ ਘਰ ਤਾਂ ਹੀ ਔਲਾਦ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਮੱਸਿਆ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜ ਰਾਤਾਂ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਨਹਾਏਗੀ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਭਾਗੋ ਸਾਧਣੀ!

ਐਸਾ ਚਾਹੂੰ ਰਾਜ ਮੈਂ ਜਹਾਂ ਮਿਲੇ ਸਭਨ ਕੋ ਅੰਨ ।
ਛੋਟ ਬੜੇ ਸਭ ਸਮ ਬਸੇ, ਰਵਿਦਾਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਭਗਤ, ਦਇਆ, ਪ੍ਰੇਮ, ਉਦਾਰਤਾ, ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ
ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਮਹਾਨ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਵੱਲੋਂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ

ਦੇ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ

ਦੀ

ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ

